

verschil van enkele stemmen. Jarenlang ben ik candidaat geweest van de Labour Party voor een zetel waarvan iedereen dacht dat we die nooit zouden krijgen. De volgende verkiezing lig ik er natuurlijk uit en ik vind 't niet billijk dat men mij dwingt mijn zetel prijs te geven, nu ik hem net met grote moeite gewonnen heb. Bij iedere grote politieke verschuiving worden er zetels gewonnen die op de duur onhoudbaar zijn, en de mijne is daarop geen uitzondering. Ook anderen zullen hun zetels verliezen. Sinds de verkiezingen is de toestand achteruit gegaan; de mensen zullen daar ons de schuld van geven. Laten we aan het bewind blijven. Zelfs met de Senaat tegen ons kunnen we heel wat tot stand brengen. Als we nu voor het volk treden, is het resultaat misschien dat we de macht kwijt raken, en wat zal het lot van de arbeiders zijn als de Nationalisten aan de macht komen?"

Wat zou er gebeuren met de arbeiders als de Nationalisten aan de macht kwamen? Die woorden bleven in Ashton's geest naklinken. Wat zal er nu met ze gebeuren, nu ze hun vertrouwen gegeven hebben aan deze mensen die hun vertrouwen niet waard zijn? Deze mensen waren net van een verkiezing gekomen waarbij ze de Nationalisten, de bankiers en de grote zakenmannen van de kaart geveegd hadden, en de arbeiders hadden hen zegevierend aan het bewind gebracht. Ze waren op de rug van de arbeiders aan de macht gekomen en nu gingen ze hen verraden en verkopen. En zij zouden er zonder kleerscheuren afkomen, terwijl dat de Nationalisten niet lukken zou.

Curtin steunde hem en sprak goed. De jonge Curtin was meer waard dan de rest bij elkaar, als hij de fles maar met rust kon laten!

De vakbondsleiders waren al even erg. „Liever een slechte Labour Regering dan welke Nationalistische Regering ook," zeiden ze. Zij zouden zich koesteren in de roem die van de politici afstraalde en er op afgaan dat zij verdere loonsverlagingen zouden verhinderen en de arbeiders op die manier koest zouden houden.

Voor het ogenblik keerde Ashton's minachting zich tegen zichzelf. Hij wist althans beter!

Eindelijk zou men tot stemming overgaan. Goed, er moest maar een eind aan komen. Hij mocht van geluk spreken als hij vier of vijf stemmen kreeg.

„De tegenstemmers hebben het gewonnen. Acht en dertig tegen drie!”

Een van zijn supporters was een Lane-man uit New South Wales. Hij voelde zich in vreemd gezelschap. Ashton voelde een vaag wantrouwen ten opzichte van Lane. Lane wou de leiding krijgen in de Federale Partij en was niets te goed om een splitsing te verwekken om die te krijgen.

Zodra de uitslag van de stemming bekend gemaakt was, sprong Ashton op.

„Verraders!” schreeuwde hij. „Verraders! de dag zal komen dat de arbeiders beseffen dat ze verraden zijn!” Hij liep gauw naar de deur en sloeg die achter zich dicht.

In de lobbies kwam hij een lid van de oppositie tegen, die zei: „Heb je het nieuws al gehoord? Een mijnwerker is doodgeschoten door de politie in Rothbury. Wat zou het een schandaal geven als wij aan het bewind waren en het dan gebeurde!”

Hij zocht Thurgood op.

„Je moet het Summers niet kwalijk nemen. De schuld ligt bij de Nationalistische Regering van New South Wales.”

Dat was al wat Thurgood zei.

Op een middag midden in de winter van 1930 werd de Honourable Edward Thurgood, Minister van Financiën van het Gemenebest van Australië, in zijn flat in Sydney opgebeld. Een verslaggever vroeg hem of hij een verklaring wenste af te leggen in verband met het feit dat de Koninklijke Commissie, ingesteld 'om onderzoek te doen naar bepaalde aangelegenheden betreffende de Mulgara, Chirraboo Mines etc.,' hem en de anderen schuldig bevonden had aan 'fraude en oneerlijke praktijken.'

Mr. Thurgood wenste inderdaad een verklaring af te leggen: „Dat is een lafhartig staaltje van partijdigheid van de zijde der vijanden van Labour, met het doel me

politiek kapot te maken. Ik ben onschuldig aan deze schandelijke tenlasteleggingen. Ik heb geweigerd voor de Nationalistische Koninklijke Commissie te treden omdat ik wist dat de aanklacht op vooringenomenheid berustte. Maar ik zal nu eisen dat een jury uitspraak doet om me te rehabiliteren."

Thurgood kocht een avondblad.

FEDERAAL MINISTER VAN FINANCIËN SCHULDIG AAN FRAUDE, luidde de kop.

Hij las het artikel door. Hé, MacCorkell, Rand en Garrardi waren alle drie als schuldig gebrandmerkt!

Sinds de Koninklijke Commissie een paar weken geleden in alle stilte geïnstalleerd was had hij in doodsangst gezeten voor de uitspraak. De schok was er niet minder om door het feit dat hij de uitslag verwacht had. Ted Thurgood was volkomen ontdaan, maar hij zou van zich afbijten. Hij had machtige connecties.

De hele dag ging de telefoon. Hij vertelde zijn vrienden en de reporters allerlei varianten op hetzelfde thema. Zijn gezicht was een streng masker, zijn brede kaken waren opeengeklemd, maar zo nu en dan lachte hij schamper en wierp hij de aanklacht met verachting van zich af.

De Eerste Minister belde op: „Verschrikkelijk dat zoiets in deze tijd gebeurt, net nu ik op het punt sta naar Engeland te gaan. Houdt u nog steeds vol dat er geen schijn van waarheid schuilt in de beschuldigingen?"

„Waarheid? Häh! Häh! Häh! Die is schitterend. Een mooie boel als mijn eigen leider geloof hecht aan de propaganda van de Nationalisten."

Thurgood gaf zijn gewone uiteenzetting. Summers scheen niet overtuigd te zijn. „In ieder geval zal de caucus onmiddellijk bijeen moeten komen over deze kwestie. Misschien zult U Uw portefeuille beschikbaar moeten stellen tot U in ere hersteld bent."

Zijn oudste zoon belde hem op uit Melbourne en accepteerde zijn vaders uiteenzetting gretig. Zijn vrouw zei niets. Hij had alle interesse voor haar allang verloren. Ze was erg dik geworden en zag er onogelijk uit. Ze luisterde, terwijl een sluw glimlachje om haar lippen speelde, naar zijn telefoongesprekken en interviews. Hij

vermeed haar blik. Nu wist hij waarom ze nog steeds bij elkaar waren al was het slechts in naam, waarom hij haar niet kon uitstaan en haar soms haatte: zij alleen kende hem; ze kon dwars door hem heen kijken; ze lachte hem uit om zijn bravourhouding!

Bij het avondeten zei ze tegen hem: „Nou, Ted, 't is maar goed dat je nog grote zakeninteressen hebt. Dit is het eind van je politieke carrière.”

„Zeg niet zulke stomiteiten! D'r is een complot om me te gronde te richten omdat ze bang voor me zijn. De grote zakenwereld wil me kwijt raken.”

„Waarom zouden ze een van hun eigen soort kwijt willen raken? Je bent zelf tegenwoordig een tamelijk groot zakenman, Ted. Daar is niets op aan te merken, maar waarom zou je jezelf iets wijs maken?”

„Die is schitterend. Zelfs je eigen vrouw hecht geloof aan de propaganda van de Nationalisten.”

„Ik ben geen slachtoffer geworden van hun propagandistische trucs, Ted. Dit is een gevaarlijke situatie, en dat weet je! Je probeert je tegenstanders eruit te bluffen, maar je bent doodsbenauwd. Maar ik laat je niet in de steek, ik blijf door dik en dun bij je, daar kan je op rekenen.”

Hij liep om de tafel naar haar toe. „Dank je,” zei hij. „Misschien loopt deze kwestie wel slecht voor me af, dat weet ik. Maar ik zal van me afbijten. Ik zal vechten tot het bittere einde!”

„Dat weet ik wel, Ted.” Ze sloeg haar vlezige arm om zijn middel, terwijl hij met zijn hoofd naast het hare stond.

„Ik zou voor het eind van het jaar Eerste Minister geworden zijn,” zei hij. „Dat baantje is te zwaar voor Summers. Ik zou hem vervangen hebben tijdens zijn afwezigheid. Ik zou hem de baas geworden zijn als dit niet gebeurd was. Ik heb altijd gezegd dat ik op een goeie dag Eerste Minister zou worden.”

„Dat weet ik, Ted. Wat ben je toch stom geweest! Weet je, toen ik je voor het eerst zag in Chirraboo, kon ik niet begrijpen waarom je de leiding op je nam in ieder conflict ten bate van de mijnwerkers en arme schobbers en tegelijkertijd de 'twee-op'-club organiseerde en hun

geld in je zak stak. Sedertdien heb ik het tweegevecht tussen de 'twee-op'-koning en de leider van de verworpenen in je gezien. Ze hebben het uitgevochten. De 'twee-op'-koning heeft het gewonnen, Ted." Ze voelde dat hij ineenkromp. Hij liep weer naar de andere kant van de tafel en ze eindigden hun maal in stilte.

Toen Mrs. Thurgood afgenomen had werd er gebeld en hoorde ze haar man zeggen: „o, ben jij het, Bill. Kom binnen.”

Thurgood kwam binnen met Big Bill MacCorkell, die per vliegtuig uit Brisbane was gekomen.

Niemand zou geloofd hebben dat die grote man met zijn ronde gezicht zijn hele leven bekend had gestaan als een joviale kerel; Big Bill MacCorkell, gulhartig, hartelijk, ieders vriend; want de man die nu binnenkwam was iemand met een dodelijk verschrikt gezicht, wiens masker afgerukt was, een dief, die op heterdaad betrapt was. Hij ging zitten en frommelde aan zijn hoed. Hij zag er slecht uit na zijn slapeloze nacht.

Mrs. Thurgood nam zijn hoed aan na hem onopvallend begroet te hebben, ging de kamer uit en trok de deur achter zich dicht. Hij had nauwelijks gemerkt dat ze er was. „Je hebt het nieuws natuurlijk al gehoord, Ted. Wat moeten we doen?”

Thurgood lachte gedwongen en hardop. „Je wou me toch niet wijsmaken dat Big Bill in de piepzak zit? Het is alleen maar een poging om me politiek de das om te doen. En als zodanig zullen we het aanpakken.”

„De politiek interesseert me niet. Wat moeten ik en Rand en Garrardi doen? Wij zitten er ook in, weet je. Ik ga zo gauw mogelijk naar het buitenland.”

„Waar ga je heen?”

„Ergens naar toe! 't Doet er niet toe waarheen! Ik heb geld. Misschien ga ik zelfs wel naar Rusland.”

„Hah! Hah! Hah! Denk je soms dat de Bolsjies gediend zijn van iemand die geprobeerd heeft de spoorwegstaking te breken? Je kan beter naar Engeland gaan, daar ben je veiliger!”

Er heerste een ogenblik stilte. MacCorkell zat met afhangende schouders naar de grond te staren en zijn uit-

puilende ogen zagen er nog groter uit achter zijn dikke brilleglazen. Het was uit met zijn bravour, maar bij Thurgood niet; die had nog haar op zijn tanden.

„Het heeft niet geholpen, al hebben we de zaak nog zo goed gesmoord, Bill; we waren al bij voorbaat veroordeeld door de Nationalisten. Maar we zullen hen voor het gerecht mores leren, zie je.”

„Ik wou dat ik er ook zo over dacht. Heb je niet wat onder de kurk?”

Thurgood schonk twee whiskies in met een klein beetje soda water.

MacCorkell sloeg zijn glas met een peinzend air in één teug achterover. Thurgood begon te ijsberen en nam zo nu en dan een slokje van zijn whisky.

„Misschien is het ook wel beter dat je weggaat. Ik ga zo gauw mogelijk naar Brisbane om met de Premier te praten. Misschien luistert hij naar rede. Zolang ik nog hier ben zal ik proberen een paar mensen de mond te snoeren.

MacCorkell zei handenwringend: „misschien worden we wel beschuldigd van moord! Grote God! Waarom hebben we ons ook met die mijnen ingelaten?”

„Wat bedoel je, moord? Moet je 's luisteren, Mac, ik heb niet tegen die lui in Cairns gezegd dat ze die knul van het balkon moesten gooien! Ik heb alleen maar tegen ze gezegd, dat ze hem tot zwijgen moesten brengen. Denk daar goed aan, we weten daar niets van af! Jezus Christus, kerel, kop op! Dit is alleen maar een politieke aanklacht. En wat ik zeggen wou, ik dacht dat je gezegd had dat Jenner er niets voor voelde als getuige voor de Commissie te verschijnen, omdat hij geloofde dat ze voor politieke doeleinden gebruikt zou worden.”

„Dat heeft hij voor de Commissie gezegd, maar ik heb hem gisteren gesproken, en toen zei hij, dat hij een dagvaarding had gekregen om als getuige te verschijnen. Hij zei, dat we er, voordat we ermee begonnen, aan hadden moeten denken dat dit als een wapen tegen Labour gebruikt zou worden.”

Thurgood gromde: „Jenner probeert zich op mij te wreken, omdat ik hem uit de Partij heb laten stoten, omdat hij een Commo is. Hij is net zo erg tegen Labour als de

Nationalisten." Hij begon met gedempte stem te spreken alsof hij in zichzelf sprak. „Als je nog meer slaag van me hebben wil, Dr. Jenner, kan je 't krijgen! En reken er maar niet al te vast op dat ik het voor de tweede maal niet weer win!"

Thurgood ging zitten met zijn ellebogen op zijn knieën en zijn halfvolle glas tussen zijn handen. MacCorkell schonk zich met bevende handen nog een glas in. Hij dronk het leeg en nam nog een derde voordat hij zitten ging.

Bijna tien minuten lang zaten ze zo diep in gepeins verzonken en was het zo stil om hen heen, dat het zachte tikken van de met allerlei tierelantijnen versierde pendule op de schoorsteenmantel MacCorkell in de oren klonk als het gebeier van een grote klok.

Hij zat te staren naar Thurgood. Thurgood, die in de goeie ouwe tijd zijn afgod was geweest, en in latere jaren zijn leider en verleider. Zelfs nu nog, ondanks zijn ernstige moeilijkheden, nu hij zag dat Thurgood alleen maar om zijn eigen standje dacht, kon hij het niet laten die meedogenloze kerel tegenover hem te bewonderen en te peinzen over de geweldige mogelijkheden die in hem geschuld hadden om goed te doen. Thurgood, die voor zijn boekenkast zat, waarin beduimelde boeken over de arbeidende klasse stonden, zelfs Marx en Engels, waarin hij in jaren geen oog geslagen had, nieuwe boeken met gedichten en toneelstukken, waaronder sommige werken van Shakespeare, die weinig gelezen waren, spiksplinternieuwe klassieke romans die nog nooit opengeslagen waren. Thurgood, dat eigenaardige mengelmoes van goed en kwaad, het genie dat de rechte weg niet bewandelen kon. Plotseling zei Thurgood op dramatische toon: „Wou je 'm smeren, Bill? Best, smeer 'm dan. Maar Red Ted blijft achter en zal slag leveren... hij zal de wapenen opvatten tegen een zee van moeilijkheden..."

„Het geeft je niet veel of je poëzie citeert," wierp MacCorkell tussenbeide. Ik ga naar Europa en jij moet Rand en Garrardi helpen."

„Rand en Garrardi moeten maar voor zichzelf zorgen; als zij de boel niet zo verprutst hadden, was dit niet ge-

beurd. Ik ben degeen die belangrijk is. Niet dat het me schelen kan wat er met mij gebeurt, maar ik heb verplichtingen tegenover de arbeiders. Ik heb een plan om een eind te maken aan de depressie. De Nationalisten doen dit alleen om te beletten dat ik mijn fiduciaire schema ten uitvoer breng, maar het zal ze niet lukken — Red Ted laat zich niet overbluffen.”

MacCorkell schonk zich nog eens in. „Ik weet niet waar ik slapen moet,” zei hij. „Kan ik vannacht bij jou slapen?”

„Mij best, maar als men je ziet kan je misschien niet weggomen. Neem liever een kamer in een hotel onder een valse naam en maak dan zo gauw mogelijk dat je het land uitkomt.”

„Een goed idee. Haal mijn hoed even, Ted, dan ga ik.” Toen Thurgood terugkwam met MacCorkell's hoed, zette Big Bill hem op en greep zijn oude vriend bij de hand. „'t Ga je goed, Ted. 't Ga je goed, ouwe jongen. We hebben samen heel wat meegemaakt. Wie had gedacht dat we zo afscheid zouden nemen.”

Hij sprak met een verstikte stem; hij stond op het punt in tranen uit te barsten.

„Hah! Hah! Hah! Trek het je niet zo aan, Bill. Als er geen kapers meer op de kust zijn kan je terugkomen. Mij hebben ze er nog niet onder. Op geen stukken na. Ik ga naar Melbourne met Jack West praten. Hij heeft tonnen verdiend toen we gemaakt hebben dat zijn maatschappij de mijn weer exploiteren kon. Hij heeft beloofd me te helpen. Hij zal me niet in de steek laten.” Hij gaf MacCorkell een vriendschappelijke klap op zijn rug. „Hoe staat 't met de kas?”

„O, dat gaat wel, Ted. Ik heb alles opgenomen wat ik te pakken kon krijgen.”

„'n Ogenblikje.”

Thurgood ging naar de aangrenzende slaapkamer en kwam terug met een pakje briefjes van tien pond met een elastiekje er om heen. „Hier, pak an! Dat heb ik Zaterdag op de races gewonnen. Dat mag je hebben, Bill, uit ouwe herinnering. Ouwe vrienden laten mekaar niet in de steek.”

„Dank je, Ted. Je bent altijd een goed kameraad voor

me geweest. Ik hoop dat je 't niet erg vind dat ik er vandoor ga."

„Praat geen onzin, Bill. Ik zou er zelf liever ook vandoor gaan, maar ik moet aan de arbeiders denken. Ik mag ze niet in de steek laten..."

„Nee, dat is zo, Ted. 't beste, Ted. Hou je taai, kerel. Een dronkemanstraan viel onder zijn bril op zijn wang.

De volgende dag kwam Thurgood in Canberra voor een vijandig gezinde caucus te staan. De daaropvolgende middag moest hij het hoofd bieden aan het Parlement en ontstond er een onheilspellende stilte bij zijn binnenkomen. De perstribune en de publieke tribune waren tot de laatste plaats bezet. Thurgood vroeg het woord. Zijn sonore, goed-gemoduleerde stem trilde van echte en voorgewende aandoening, toen hij de Speaker verlof vroeg een verklaring af te leggen.

„Alle beschuldigingen die tegen mij ingebracht zijn, zijn verdoemelijk gelogen. Aan de verklaringen die de getuigen afgelegd hebben voor de Koninklijke Commissie zat een vies luchtje. Men heeft mij niet behandeld met de gebruikelijke Britse fair play. Niet alleen namens mezelf, maar ook namens dit achtenswaardige Huis, verklaar ik dat ik als ik schuldig ben aan een zweempje van het mij ten laste gelegde, niet waard ben lid van dit Parlement te zijn. En als ik niet schuldig ben heb ik er recht op mijn naam te zuiveren van alle smetten, die de beschuldigingen daarop kunnen werpen. Ik heb mijn portefeuille beschikbaar gesteld. Mijn Partij heeft me twee maanden gegeven om mijn naam te zuiveren. Als men mij daartoe in de gelegenheid stelt, zal ik mijn naam zuiveren van de tegen mij ingebrachte politieke beschuldigingen."

Er werd niet geklapt, er werd geen boe geroepen, hij werd niet in de rede gevallen; er heerste slechts stilte. Iedereen was verbijsterd, onbesloten. Zelfs sommige Nationalistische leden, die samengewerkt hadden met de Regering van Queensland om Thurgood's verleden als een wapen te gebruiken om deze besluiteloze Regering ten val te brengen, vroegen zich af of die man misschien toch onschuldig was.

De volgende dag ging Thurgood naar Brisbane en bracht een bezoek aan de Premier. De Premier zei tegen Thurgood dat de Regering geen maatregelen tegen hem treffen zou, behalve misschien een civiele actie tot terugbetaling van een deel van het bedrag dat met de zaak gemoeid was, als hij de orders opvolgde van Sir Otto Niemeyer, wiens komst binnenkort verwacht werd. Er speelde een minachtend lachje om Thurgood's dikke lippen, toen hij het bureau van de Premier verliet.

Er zaten twee mannen bij de kachel in het keukentje. De een, op de houten stoel links, een man met witte haren en afhangende schouders, die met onrustige vingers zijn witte walrusknevel zat op te draaien, was Arthur West. De ander was Richard Bradley. Hij had een sjamberloek aan over zijn afgedragen zwarte broek en een wollen jasje. Zijn blote voeten staken in sloffen. Hij las een boek. Hij was in de jaren dat hij ondergedoken was dikker geworden en zijn gezicht was pafferig en kwabbig, met uitstekende kakebenen. De littekens aan zijn hals waren onzichtbaar door zijn grijze baard, maar niets kon zijn koude, starre blik verbergen.

De keuken was brandhelder, eenvoudig en alles was aan kant. Op de tafel en de schoorsteenmantel lagen geruiten zeiltjes en voor de hoge dressoirs hingen kanten gordijntjes. Aan de wand hing een gravure van Ned Kelly en een foto van de filmster Ramon Navarro. De wind huilde om het houten huisje en maakte het binnen nog knusser. Een paar wollen sokken hing over het open kacheldeurtje.

Zoals altijd wanneer Arthur bij hem op bezoek kwam — en dat was drie of vier keer in de week — bleven de beide mannen een hele tijd zitten zonder een woord te zeggen. Ze hadden geen behoefte aan conversatie. Hoe het oordeel van de wereld over deze mensen ook was, er bestond tussen hen een innige vriendschap, die geen woorden nodig had. Het was een eigenaardige kameradschap die hen verbond; het zinnebeeld daarvan bestond uit striemen op de rug.

Arthur West stak een stuk hout in de kachel. „Wat lees je?” vroeg hij.

„O, gewoon een boek over de ouwe geschiedenis van de Maori's. Verdomd interessant. Ouwe geschiedenis is altijd interessant.”

„Ik heb van m'n leven nog geen boek gelezen,” antwoordde Arthur West. „Ik schijn me d'r niet op te kunnen concentreren.”

„Ik had ook nog nooit een boek gelezen voordat ik onderdook. Ik ben ermee begonnen om iets omhanden te hebben. Ik hou van geschiedenisboeken.”

Bradley verslond boeken, bijna uitsluitend boeken over de oude geschiedenis van Australië en Nieuw Zeeland, over de overleveringen en gewoonten van de inboorlingen, en ook een paar over de oude geschiedenis van Europa. Het was of hij zich verdiepen wou in de wereld die bestond voor zijn tijd, voordat hij gezeseld was.

„Waar is Pat vanavond?” vroeg Arthur West.

„Naar de bioscoop.”

„Wat? dat is gevaarlijk, Dick! Je neemt de laatste tijd teveel risico, al zeg ik iedere keer tegen je dat ze nu werkelijk op je loeren. Ze schaduwen mij en ouwe Ron en Paddy voortdurend. Naar de bioscoop! Jezus nog an toe!”

„Kom, dat kind voelt zich eenzaam. Ze wordt langzamerhand volwassen. Ze is nou zeventien, een beeld van een meid. Ze wordt zo nu en dan ongedurig en voelt zich eenzaam. Ze is stapel op die knul aan de wand, Navarro; ze heeft zijn foto uit de krant geknipt. Ze heeft me goed opgepast, Arty, 't kon niet beter. Je zou zeggen dat ze m'n dochter was in plaats van m'n nichtje.”

„Je zal hier vandaan moeten, Dick,” zei Arthur West op dringende toon, terwijl zijn ogen schichtig heen en weer schoten. „Ik weet 'n plekje voor je. Een goed plekje.” Hij leunde over de tafel en legde zijn hand op Bradley's schouder. „Ze krijgen je nog 's te pakken, Dick, met je onvoorzichtigheid!” Bradley nam zijn boek weer op en antwoordde niet. Een poosje zeiden ze niets tegen elkaar.

„Hoe staat het met de contanten?”

„Ik ben er bijna doorheen.”

„Wat heb je gedaan met het bankje van vijf dat ik je Vrijdag gebracht heb?”

„Heb ik aan Pat gegeven om wat kleren te kopen.”
„’t Gaat niet zo gemakkelijk meer om aan geld te komen, Dick. Een hele boel lui willen niet meer afschuiven. Als ouwe Ron en de jonge Col. Lassiter en Jack niet meer dokten zouen we er lelijk aan toe zijn. Maar goed dat de smerissen en de verklikkers niet weten waar je nu bent, anders zouen we niet genoeg hebben om ze om te kopen.”

„Als ze me weer vinden nemen ze me mee. Ik heb in de krant gezien dat er een campagne is tegen de corruptie bij de politie. Als ze mij pakken, hebben ze iets om de aandacht van hun afpersing af te leiden, die schoften.”
Toen hij het over de politie had verviel Bradley in zijn oude schampere toon. „Die verrekte politie is een rot-zooi, vooral de stillen. Als alles goed ging zou de helft van die rotstillen zelf in Russell Street in de kast zitten!”

„Je neemt de zaak te makkelijk op, Dick. Je moet weer verhuizen. Je bent hier al te lang.”

„Dat eeuwige weglopen hangt me de keel uit. Je krijgt me hier niet weg. Als ze me pakken, laten ze me dan maar pakken. Ik heb een boek gelezen over Ned Kelly. Die verdomde het ook langer om weg te lopen. Hij kreeg er genoeg van steeds weer opgejaagd te worden. Daarom heeft ie ’t eindelijk uitgevochten in Glenrowan.”

Bradley begon weer te lezen. Er volgde een lange periode van stilte, afgemeten door het tikken van de ouderwetse pendule op de schoorsteenmantel, tot er plotse-ling op de deur geklopt werd. Vijf duidelijke kloppen, langzaam achter elkaar. De twee mannen gingen over-eind zitten en Arthur West haalde een revolver uit zijn zak.

„Laat mij maar gaan,” zei Bradley, terwijl hij zijn boek op tafel legde. Wind je niet op, het was het afgesproken teken.”

„Hoe weet je dat die verrekte smerissen daar niet achter gekomen zijn? Waar is je revolver?”

„In de slaapkamer.”

„Jezus!”

Bradley liep de donkere gang in. Hij hinkte duidelijk; het gevolg van de schietpartij in het bureau van de vak-

bond. Arthur West hoorde hem het licht in zijn slaapkamer opdoen, toen het geluid van het spannen van de haan van een revolver. Arthur West stond met zijn revolver op de deur van het portaal gericht en luisterde met open mond.

„Hallo Dick, hoe gaat 't, jong?” zei een stem die duidelijk Iers was. „Doe dat speelgoed weg en laat me bij de kachel. Die wind is zo koud dat je kloten d'r van bevriezen.”

Arthur West ontspande zijn spieren, stak zijn revolver in zijn zak en ging weer zitten.

Bradley kwam binnen, gevolgd door een individu met een rood gezicht en o-benen, Paddy Ryan geheten. Paddy had een kostelijk Iers accent en onvervalste Ierse humor. In zijn jeugd had hij als een van de beste pony-jockeys veel eerste prijzen voor John West veroverd. Het verhaal ging destijds dat Paddy nog beter reed wanneer hij zijn best niet deed om te winnen dan wanneer hij het wel deed, en dat hij niet languit in bed kon liggen, maar hij was populair om zijn brutaliteit en zijn opgezuimde humeur. Toen hij te zwaar werd om paard te rijden verdween hij een paar jaar en kwam volkomen platzak terug alleen maar om John West aan te pompen. Uit ouwe herinnering kreeg hij tien pond in de week, en deed boodschappen en droeg pakjes voor zijn baas, en voerde en trainde een van zijn renpaarden. Er ging ook een verhaal dat Paddy zichzelf (hoofdzakelijk met de fles) veel beter voerde dan het paard, dat in de twaalf maanden dat hij ervoor zorgde geen enkele race gewonnen had.

Paddy haalde een stoel bij en ging tussen hen tweeën voor de kachel zitten.

„Zo heren,” zei hij, „ik kom een beetje van het voor 'n mens onontbeerlijke brengen, met de complimenten van J.W.”

„Hoeveel?” vroeg Arthur West.

„Twintig pond.”

„Jezus, twintig pond. Je zou haast zeggen dat hij het van zijn rug afsnijden moest.”

„Ja, maar de tijden zijn slecht,” zei Paddy vergoelijkend.

„J.W. krijgt klap op klap.”

„De stakker, is misschien wel an z'n laatste drie miljoen pond toe,” zei Bradley met een schampere lach. Ryan reikte Bradley een enveloppe over en Bradley legde die voorzichtig op de schoorsteenmantel en hervatte zijn lectuur. Arthur West staarde gemelijk naar de kachel.

„Waarom heb je je revolver niet in je zak?” vroeg Arthur West aan Bradley. Als ze kwamen zou je geen schijn van een kans hebben.”

„Als je een revolver in je zak hebt zie je overal gevaar; als je een revolver onder je kusen hebt word je bij het minste geruchtje wakker, daarom laat ik mijn revolvers in de la van mijn toilettafel. Als die schoften komen haal ik ze gauw genoeg.”

Na een poosje zei Paddy: „wat zou je denken van een koppie thee?”

„Het water kookt, en je weet waar de rest staat. Maak zelf maar thee!” snauwde Arthur West. Hij had het land dat Ryan Bradley zo nu en dan opzocht en zijn avondjes met hem stoorde. Ook kon hij het niet zetten dat de Ier pogingen deed hem te verdringen als lakei van John West.

Paddy Ryan zette thee en ze aten er een hapje bij. Terwijl hij zonder ophouden aan het woord was zwegen zij. Kort daarop vertrokken Arthur West en Ryan, en Bradley ruimde de tafel op deed de vaat en begon weer te lezen bij de kachel.

Een half uurtje later ging Bradley rechtop zitten en spitste zijn oren. De wind was gaan liggen. Hij hoorde zachte stemmen aan de voorkant van het huis. Hij sloop naar de slaapkamer, pakte een revolver en ging naar het raam. Hij lichtte het gordijn op en zag een meisje en een jonge man die elkaar op de veranda stonden te kussen. Het meisje was Pat, zijn nichtje. Een hevige rilling van schrik voer door zijn leden. Pat was nu een jonge vrouw en haar natuurlijke neiging met de andere sexe om te gaan was een gevaar voor zijn vrijheid geworden. Arty had gelijk!

Hij ging naar de keuken terug, maar nam zijn boek niet weer op. Hij bleef in gedachten verzonken zitten. Pat was een bedreiging, maar Pat was een goed kind. Met Pat bij

zich, eerst in Carringbush en later hier, had Dick Bradley gevoelens in zich ontdekt die hij nooit tevoren gekend had. Als Pat bleef zouden zij hem misschien via haar te pakken krijgen. Ze ging de laatste tijd graag uit; ze ging zelfs een paar maal naar de city. Ze had op een avond een meisje met wie ze bevriend was, zonder hem eerst toestemming te vragen, meegebracht. Hij had het prettig gevonden met hen te praten, maar toen het meisje vertrokken was had hij haar de les gelezen en toen had ze gehuild en gezegd: „Vergeef me oom Dick, ik wist dat ik het niet doen mocht, maar ik voel me soms zo verschrikkelijk eenzaam.”

Hij had bijna voor het eerst van zijn leven een traan gelaten. Arme Pat. Het was geen leven voor haar. Hij moest haar ter wille van haar en van zichzelf naar haar moeder terugsturen, maar hij voelde dat hij de toekomst zonder haar aanwezigheid niet aandurfde. Hij was nu een oude man, bij de zeventig al, en had de harde kracht verloren, die hem gemaakt had tot de wolf die alleen op jacht gaat in de onderwereld van Melbourne. Hij had Arty nodig en hij wist dat hij bovenal Pat niet missen kon.

Hij stond weer op en ging naar de voordeur. Hij ging niet verder en zei door de deur: „kom liever binnen, Pat. Het is al laat.”

„Goed, oom Dick, doe maar open.”

Hij deed de deur open en het meisje kwam binnen. Hij volgde haar naar de keuken en ging weer bij de kachel zitten.

Het meisje had donker haar en was knap, zonder enige aanstellerij. Ze deed haar mantel uit, zodat een leuk, gebloemd jurkje te zien kwam, dat goed sloot om haar stevige figuur. Ze keek naar haar oom die als een zoutzak op zijn stoel zat en naar de kachel staarde.

„Je bent boos op me, hè, oom Dick?”

„Nee, Pat,” zei hij zachtjes. „Ik ben niet boos op je. Ik ben boos op mezelf, dat ik je hier hou. Dit is geen leven voor jou, Pat.”

Maandenlang nadat Pat er in toegestemd had op haar oom te passen, als de 'gang' ondertussen voor haar moeder zorgde, was ze bang geweest voor die zwijgzame,

peinzerige man, maar gaandeweg scheen hij vriendelijker te worden. Ze was langzaam van hem beginnen te houden. Hun wederzijdse aanhankelijkheid was sterker geworden in dit vriendelijke huisje, en al was ze zich er niet bewust van, ze was hem langzamerhand alle liefde gaan geven, die ze anders voor haar vader gekoesterd zou hebben, die dood gegaan was toen ze nog heel klein was.

„U moet niet zo praten, oom Dick.”

Ze ging naar hem toe en sloeg haar arm om zijn schouder en fluisterde snikkend: „Ik hou van U. Het kan me niet schelen wat U gedaan hebt of wat ze over U zeggen, maar ik blijf bij U en zal op U passen.”

Hij klopte zachtjes op haar hand. „Je bent een beste meid, Pat, een beste meid.” Toen vermande hij zich en veegde met de bovenkant van zijn hand de ongewone tranen uit zijn ogen. „En nou naar bed, kind, het is bijna twaalf uur.”

Bij de deur bleef ze even staan. „Oom Dick, ik weet dat ik Jim niet had mee moeten laten komen tot het hek. Ik — ik zal het niet meer doen. Hij is een aardige jongen, echt. Ik heb hem een paar weken geleden bij Mary ontmoet. Maar ik zal hem nooit weer mee laten komen tot de deur.”

„We zullen zien, beste meid. Morgenochtend zullen we 't er nog wel eens over hebben.”

Ze lachte en voelde zich erg opgelucht. Toen kwam ze terug en kuste hem op zijn voorhoofd.

„Wel te rusten, kind. Ik ga m'n avondwandelingetje maken.”

„Goeie nacht, oom Dick.”

Even later lag ze in haar bed en alles was stil behalve het huilen van de wind die weer opgestoken was.

Bradley zat een poosje peinzend voor zich uit te kijken, stond toen op en trok de sokken aan die voor de kachel te drogen hadden gehangen. Toen ging hij naar zijn slaapkamer, trok zijn schoenen en zijn overjas aan, zette zijn hoed op en stak een revolver in zijn zak. Toen hij aan de deur tegenover de zijne luisterde hoorde hij zijn nichtje in haar slaap regelmatig adem halen. Toen deed hij zachtjes de deur open.

Hij bleef even bij het hek staan en tuurde aan beide kanten in de inktzwarte nacht. Hij waagde zich slechts laat op straat voor het naar bed gaan. Hij zag altijd met verlangen uit naar die wandelingetjes, nu hij niet bang meer was dat men hem herkennen zou. Maar vandaag voelde hij zich niet op zijn gemak. Hij dacht telkens aan Pat en haar vriend; hij dacht niet aan het gevaar voor zichzelf, maar maakte zich als een vader over Pat bezorgd. Moest hij met haar praten en haar de praktische dingen des levens onder het oog brengen? Het arme kind was in eenzaamheid opgegroeid; ze was argeloos en emotioneel, en de jongelui van tegenwoordig wisten heel wat meer dan er in de bijbel stond.

Hij moest lachen om zichzelf. De moordenaar, de ruwste klant van de Australische onderwereld, hij, Dick Bradley, die over lijken ging, de man die het nooit opgaf, die driemaal op het bureau in Russell Street door de gehaktmolen gedraaid was zonder dat ze een woord uit hem kregen, en die zich nu als een liefhebbende moeder te sappel maakte over een blaag van zeventien jaar! Hij, die twee onwettige kinderen had en ze sinds de tijd dat ze babies waren, evenmin als hun moeder, gezien had of aan ze gedacht had!

Gedurende zijn hele, ongewoon lange wandeling bleef hij piekeren. Dat ze er een vriendje op na hield was iets natuurlijks. Dat jongens zich voor haar interesseerden was eveneens natuurlijk. Toen hij weer bij het huisje kwam was hij tot het besluit gekomen dat hij de volgende morgen met Pat praten zou. Het vooruitzicht baarde hem zorgen; hij had nog nooit voor een dergelijke delicate taak gestaan.

In de keuken gekomen zette hij zijn hoed af, trok zijn overjas en zijn schoenen uit, stak nog een blok hout in de kachel en overlegde bij zichzelf, wat hij de volgende morgen tegen Pat zeggen zou. Hij bleef nog een uur zitten tot hij zag dat het twee uur was. Hij begon te knikbollen en viel in slaap.

Hij sliep een uur. Hij werd wakker door een luid gebons op de voordeur. Hij sprong overeind en was direct klaar wakker, als een soldaat in de vuurlinie. Eindelijk kwamen ze hem halen! Na acht jaar hadden ze hem ge-

vonden! De vriendelijke oude man was op slag verdwenen en hij werd weer Bradley, het opgejaagde beest, dat wanhopig zou vechten als het in het nauw gedreven werd.

Met wonderbaarlijke gezwindheid sprong hij door de kamer en draaide het licht uit. Hij sloop ijlings naar de gang. Ze hadden de deur al ingetrapt en stonden voor hem, terwijl hun gedaanten tegen het flauwe nachtlucht afstaken. Als hij maar een revolver had, kon hij ze één voor één neerschieten!

Pat gilte uit haar slaapkamer: „oom Dick. O God, daar zijn ze om U te halen!”

Ze kwamen behoedzaam nader. Ze wisten dat Dick Bradley, een desperate kerel en iemand die geen schot miste, ergens in het duister op hen loerde. Ze stonden nu tussen hem en de deur van de slaapkamer, zonder dat ze hem zagen, maar wetend dat hij er was, en bang om licht te maken.

Hij moest zien dat hij in de slaapkamer kwam!

„Terug! Terug, vuile ploerten, of ik schiet jullie neer als honden.”

Terwijl hij dat zei liep hij vlug en geruisloos op zijn sokken de gang over. Er klonk een schot, toen nog drie. Ze hadden geschoten in de richting van zijn stem en hadden hem gemist. Onwillekeurig deden ze een paar stappen achteruit.

Eenmaal gewend aan de luisternis en met het voordeel dat hun silhouetten zich tegen de deuropening aftekenden, sloop hij naar de slaapkamerdeur en streek rakelings langs een van de mannen.

Opeens zei een bevende stem: „daar is ie. Hij is ongewa- pend. Pak 'm beet!”

Iemand knipte een zaklantaarn aan en drie potige rechercheurs overmanden Bradley. Zijn nichtje kwam uit haar kamer.

„Laat hem los. Hij is een goed mens. Hij is mijn oom Dick en ik hou van hem.”

Bradley worstelde als een bezetene, bezielde door een duivelse kracht. Hij sleurde zich los en holde naar de keuken, maar werd daar opgevangen door drie andere rechercheurs die de achterdeur ingetrapt hadden. Toen

hij zag dat de toestand hopeloos was hield hij langzaam zijn handen op en deden ze hem de handboeien aan.

„Zo, Bradley, eindelijk hebben we je te pakken,” zei een reus van een kerel, die het bevel voerde over de tien rechercheurs, zelfvoldaan tegen hem. „We hebben er anders lang genoeg over gedaan.”

Hij vergat erbij te zeggen dat de politie er slechts in geslaagd was Bradley te vinden met behulp van een betaalde politespion. De geheime inlichting had hen £ 500 gekost.

„Als ik m'n revolver bij me had gehad, had ik jullie allemaal neergeschoten,” gromde Bradley.

Hij keek naar zijn geboeide polsen alsof hij zijn ogen niet geloven kon. Zijn gezicht had weer een harde en boosaardige uitdrukking gekregen. Het meisje kwam bibberend van angst en kou in de kamer. Ze ging naar Bradley toe, sloeg haar armen om zijn middel en snikte erbarmelijk, maar hij nam geen notitie van haar.

„De moeder van dat meisje woont Cooper Street 31, Carringbush. Breng haar daarheen,” zei hij kortaf.

Een rechercheur voerde haar zachtjes naar de keukendeur, en daar keerde ze zich om en keek hem zielsbedroefd aan. „Dag oom Dick.”

„Dag beste meid,” zei Bradley, en ze wendde zich van zijn starende blik af met een uitdrukking van angst en verbijstering in haar roodgehulde ogen.

Het had alles bij mekaar slechts een paar minuten geduurd, maar in die paar minuten was hij weer teruggekeerd tot zijn oude type. Hij begon te denken aan zijn reputatie in de onderwereld en het te betreuren dat hij geen revolver op zak gehad had en het er niet op aan had laten komen en daarbij een paar van de gehate politiemannen doodgeschoten had of zelf doodgeschoten was. Toen ze hem door de gang naar buiten opbrachten dacht hij aan zijn schunnige kleren. Dick Bradley had er altijd keurig uitgezien. Misschien stonden er wel mensen voor het politiebureau in Russell Street; er zouden bezoekers bij het wachthuisje staan en er zouden ook advocaten komen.

„Ik kan zo niet meegaan. Kan ik andere kleren aantrekken?”

„Niks hoor, Bradley. We kennen die smoesjes. We hebben al een keurig pak voor je uitgezocht.”

Ze gingen in de tuin om hem heen staan en brachten hem naar een van de klaarstaande auto's. De burens waren te hoop gelopen, voor het meerendeel in hun pyama's met jassen of sjamberloeks, die ze inderhaast aangeschoten hadden. Er was een geroezemoes van opgewonden stemmen en er werden allerlei gissingen gedaan. Hoe kwam het dat die kalme man die daar met zijn nichtje woonde bij het krieken van de dag met de revolver op zijn borst gearresteerd was? Wie was het? Zou het Richard Bradley zijn?

De aanklacht tegen Bradley luidde: moord op de bankmanager, waarvoor Martin al gehangen was. Arthur West werd razend toen hij het hoorde.

De pers bazuinde het bericht een week of twee rond met fantastische verslagen van de mensenjacht. Men diste het publiek een verhaal op dat de politie tweemaal Bradley's bed nog warm had aangetroffen, toen ze een inval gedaan hadden in twee van zijn vorige schuilplaatsen. Ook heette het dat twee rechercheurs, van wie één als vrouw verkleed was, de hollen van de onderwereld hadden afgezocht tot ze er eindelijk achter gekomen waren waar Bradley zich ophield. Het publiek geloofde de verhalen en vergat voor het ogenblik de schandalen die verteld werden van het politiecorps in Victoria, maar de onderwereld was sceptisch gestemd; ze verdachten er iemand van dat hij voor verklikker had gespeeld.

De zaak tegen Bradley kwam spoedig voor de rechter. Hij werd verdedigd door de beste advocaat in strafzaken van het hele land en een groot aantal vrienden van Bradley betaalden hem, maar John West betaalde het grootste deel. Hij werd ter dood veroordeeld, maar het doodvonnis werd gewijzigd in levenslange gevangenisstraf.

Richard Bradley werd spoedig door iedereen vergeten, behalve door zijn verbijsterde nichtje Pat en door Arthur West.

Op een middag in de lente van 1930 zat John West op

zijn kantoor en las het eerste ingebonden boek dat hij ooit gekocht had. Het had een eigenaardige titel: „De Cultuur van het Onderlijf”. De schrijver maakte er aanspraak op dat hij kon aantonen hoe men geraken kon tot volmaakte gezondheid en een lang leven door een wetenschappelijk diët in acht te nemen. John West permitteerde zich zo nu en dan de weelde erin te lezen, wanneer hij het niet druk had op kantoor.

Hij werd in zijn lectuur onderbroken door een zacht klopje op de deur. De lange, schrale gedaante van Frank Lammence trad binnen.

„Miss West wou U even spreken, Mr. West.”

De tijd had Lammence niet veel veranderd, al liep hij een beetje voorover en al was zijn haar grijs geworden. Hij had bijna vijf en twintig jaar voor John West gewerkt, maar John West kende hem nauwelijks. Lammence was getrouwd en had een gezin, maar John West had zijn vrouw en kinderen nooit gezien; Lammence gokte soms op wedrennen en harddraverijen, maar hij liet zich er nooit over uit of hij won of verloor; Lammence had zakenbelangen buiten het West-rijk, maar daar sprak hij met niemand over. Lammence's natuur was zo gereserveerd en apathisch, dat zijn werkgever er niet eens aan dacht tegen hem te zeggen dat hij het „Mr. West” wel kon weglaten.

„Laat haar binnenkomen.”

Mary zag er knapper dan ooit uit in een keurig zwart costuum, maar haar haar was streng in een knoet opgebonden achter op haar hoofd, en de uitdrukking van haar gezicht was minder levendig geworden en somberder.

„Deze brief is vanmorgen met de post gekomen. Hij schijnt van John te zijn. Oma zei dat ik hem U brengen moest, omdat hij misschien van belang is.”

„Ga zitten,” zei hij minzaam, van plan een gesprek met haar te beginnen dat vriendschappelijker zou zijn dan de zeldzame en koele gesprekken die zij de laatste twee jaar samen hadden gevoerd.

Ze ging zitten en wachtte terwijl hij de brief las. Mary had een muur van reserve om zich heen opgetrokken tegen haar vader. Ze gaf hem geen kans om

haar de les te lezen, noch om vriendelijk tegen haar te worden. Ze vervulde haar godsdienstplichten zonder enige belangstelling, kwam op tijd thuis en gedroeg zich in het algemeen zoals ze dacht dat hij van haar verwachtte. Ze was vast besloten dat hij nooit meer vat op haar krijgen zou.

Ze bestudeerde zijn gezicht terwijl hij de brief las — een gezicht dat nu bekroond werd door kortgeknipt wit haar, en dat een permanente norske uitdrukking had. Welke geheimen verborg dat lange aggressieve hoofd tussen die twee grote oren? Was haar vader zo gemeen als de geruchten en legenden over hem luidden? Was er ooit een tijd geweest dat hij vriendelijk en in staat tot liefde geweest was? Soms had ze het gevoel of dat zo was, en dat hij een enkele keer, misschien nu wel, op dit ogenblik, probeerde in een zachtere stemming tegenover haar en de wereld te komen. Ineens zag ze dat zijn lippen zich grimmig samentrokken.

Hij smeedt de brief neer, trommelde met zijn vingers op tafel en nam hem toen weer op.

„Is er iets niet in orde?” vroeg ze.

„Nee,” zei hij. „Ga maar weer, ik heb het erg druk.” Toen ze weg was las hij de brief nog eens over:

Mijnheer.

Ik veroorloof mij U mede te delen dat de wijze waarop U de leiding hebt verworven van de zaak waarvoor ik nu verantwoordelijk ben, door een van Uw slachtoffers te mijner kennis is gebracht.

Daar ik mij niet langer wens te bevinden in de aanstotelijke positie de diefstal van een waardevolle zaak te bestendigen, verzoek ik U mij zo spoedig mogelijk van mijn functie te ontheffen.

Uw van U walgende

John West, Junior.

De brief maakte John West hels. Ik zàl hem ontheffen, die ondankbare onvolwassen hond!

John Junior had toegegeven en de leiding op zich genomen van een grote zaak voor de uitzending van diners in Sydney, die zijn vader onlangs had gekocht.

John was zijn taak begonnen met een kennelijk gebrek aan enthousiasme, hetgeen zijn vader verdroot. Wat een prachtstel zoons had hij verwekt! Joe trok zich nergens iets van aan; zijn goedlachse, onverantwoordelijke aard maakte het onmogelijk iets met hem te beginnen. Precies zo als zijn nietsnutte oom Joe. Maar John had capaciteiten. Hij had een kans gekregen waar menig jongmens zijn rechterhand voor gegeven zou hebben, maar in zijn dwarsheid vertikte hij het van die kans te profiteren. Maar dat zou hem niet helpen. Al was hij nog zo'n stijfkop, hij zou hem mores leren! Het was al erg genoeg dat John hem iedere keer dat hij hem zag vroeg zijn baantje te mogen opgeven, maar deze onbeschaamde brief was het toppunt! Ze waren dus 'slachtoffers', hè? Ze konden verrekken!

John West was erg trots op deze overeenkomst in het bijzonder. De twee broers die de zaak gedreven hadden waren failliet gegaan toen de depressie begon en hij had hun zakelijke verplichtingen overgenomen en hen aan een baantje geholpen. Het was zijn schuld niet dat zij de zaak niet rendabel konden maken! Het was zijn schuld niet dat ze niet intelligent genoeg geweest waren de zaak voor surcéance van betaling te behoeden door een handige politieke zet, zoals hij gedaan had!

John West's trots op de subtiliteit die hij ten toon gespreid had maakte de sympathie van zijn zoon voor de vroegere eigenaars des te minder genietbaar voor hem. De broers, die twintig jaar gewerkt hadden om de grootste zaak voor het organiseren van diners en feestmaaltijden in het Zuidelijk Halfrond op te bouwen, hadden hem zes maanden geleden gepolst en hij had er in toegestemd de zaak over te nemen. Kort daarna had hij een buitenkansje. De nieuwe Labour Premier Lane had er in het Parlement van New South Wales een moratorium door gekregen. De wet was, naar be-toogd werd, bestemd om kleine huiseigenaars te beschermen tegen de banken en bouwondernemingen door het geven van uitstel van afbetaling op huizen en farms. De zaak had twee gebouwen in de City, waarvan reeds enige termijnen waren afgelost, maar kon de afbetaling niet volhouden omdat er te weinig geld binnen-

kwam. De gebouwen konden niet tegen gunstige condities verkocht worden omdat de gebouwen in de hele stad maar voor de helft verhuurd waren en de prijzen scherp gedaald waren.

John West had enige invloed in Labourkringen in Sydney. Hij polste Lane via een tussenpersoon, en toen diende de Premier voor de somma van £ 5.000 's avonds laat op een dag-en-nachtzitting een amendement in, waardoor het ontwerp uitgebreid werd tot grotere gebouwen. John West hoefde de interest en de termijnen niet meer te betalen en door het efficiënte beheer van zijn zoon begon de zaak nu te renderen. Als dat geen staaltje van zakengenialiteit was, wist hij het niet, maar zijn zoon noemde het diefstal!

Hij belde de typiste en dicteerde zijn antwoord:

Mijnheer.

In antwoord op Uw schrijven d.d. gisteren.

Men heeft U kennelijk verkeerd ingelicht. Uw ontslagaanvraag wordt niet geaccepteerd.

Ik kom morgen in Sydney om met U te spreken over Uw onbeschaamde brief.

John West, Senior.

Toen de typiste de kamer uitging verzonk hij in bittere overpeinzingen. Het scheen dat zijn hele familie het er op gezet had hem te trotseren. Ze schenen er allemaal iets op gevonden te hebben zich op een afstand van hem te houden. Nellie ontweek botsingen met hem, en leidde een dragelijk leven. Soms observeerde hij haar aan tafel — ze had zich op hem gewroken; ze was weer meesteres in haar gezin. De kinderen en hun vrienden en vriendinnen bewonderden haar geestigheid en haar koddige imitatie van de mensen uit de hogere kringen. Op andere keren luisterde hij naar haar gesprekken met 'het kind' in de slaapkamer naast zijn kleedkamer. Hij kon niet verstaan wat er gezegd werd, maar hij voelde de stemming van opgewektheid en liefde en vriendelijkheid — nooit verdriet, nooit angst. Mrs. Moran, oud in jaren maar nog buitengewoon vitaal, slaagde er op onopvallende wijze in het hele huis in een vijandige stemming

tegen hem bijeen te houden. Zo hij al eens door de verdedigingslinie van de familie heenbrak, zij weerde de stoot af en sloot de bres.

Hij bleef een paar minuten in hevige verbittering zitten. Wacht maar! Hij had Nellie gedwongen voor de gevolgen op te draaien, hij had Margaret ontferd, hij had Mary genoopt haar leven te verbeteren, nu zouden de anderen wel eens zien wie de baas was! John zou hij in ieder geval op zijn nummer zetten. Wat verbeelde hij zich wel!

Nooit tevoren was zijn macht zo groot geweest, maar de laatste tijd ging niets naar wens. De depressie greep steeds meer om zich heen. Zijn accountants taxeerden zijn verlies op bijna een half miljoen pond, en zijn verliezen zouden meer dan tweemaal zo groot geweest zijn als het plan dat de Tariefwet mogelijk had gemaakt geen succes was geweest. De zaken gingen slecht en werden gedurig slechter! Verscheidene kleinhandelaars die hij bijgesprongen was vroegen om nieuwe credieten zonder dat er veel kans was dat ze hem ooit terug betalen zouden. Hij was begonnen hun aanvragen in sommige gevallen van de hand te wijzen. De aanvragen in Jackson Street en elders om financiële steun waren talrijker dan ooit. Al probeerde hij zich nog zo hard wijs te maken dat al die mensen er niet zo slecht aan toe waren als ze wel beweerden, hij kon zijn ogen niet sluiten voor de afschuwelijke verarming die het land getroffen had. Uit Canberra kwamen hardnekkige geruchten dat de Engelse bankier Sir Otto Niemeyer op weg naar Australië was om bezuiniging door te voeren voornamelijk drastische besnoeiingen in de hoge Regeringsuitgaven voor salarissen en openbare diensten. Hoe eerder hij kwam, des te beter, als hij de oude voorspoed herstellen kon! Nu Thurgood uitgeschakeld was scheen er weinig kans te zijn dat de Regering Summers beslissende maatregelen zou nemen.

Het Mulgara schandaal had niets afgedaan aan John West's bewondering voor Thurgood. Integendeel, zijn bewondering was toegenomen door de moed waarmee de Minister van Financiën zich teweer stelde tegen de algemene stormloop. Thurgood had hem om hulp ge-

vraagd als hij voor het gerecht gedaagd zou worden, en hij zou hem stellig helpen.

John West was zich ervan bewust dat zijn gebrek aan een vaste politieke lijn afbreuk deed aan zijn invloed in de beide Huizen, en nam zich voor studie van de politiek te maken. Zijn studie bestond in hoofdzaak uit het lezen van pamfletten van de Vereniging voor Katholieke Waarheid en uit politieke en sociale discussies met Aartsbisschop Malone en de leidende katholieke leken. Zijn studie bracht hem ertoe een grote bewonderaar te worden van Mussolini en de Corporatieve Staat in Italië. Hij was ertoe gekomen zich bij gelegenheid dergelijke opmerkingen te laten ontvallen: „Wat Australië nodig heeft is een gematigde dictator, en Thurgood is de man die dat op kan knappen,” maar die hoop was nu vervlogen.

De bankiers en degenen die het monopolie van de zware industrie in handen hadden, hadden meer macht over Summers dan hij, al zat hun partij ook op de banken van de oppositie. De Engelse obligatiehouders waren, voor zover hij het beoordelen kon, nóg machtiger. Zij verloren hun geld niet, terwijl alle gecombineerde pogingen van Frank Lammence, Pat Cory, Dick Lamb en al zijn managers en accountants niets konden uitrichten om te beletten dat hij geld verloor. Het aantal mensen dat naar de races en de bokswedstrijden ging was bijna tot de helft gekrompen. Zijn politieke invloed hielp hem weinig. Zijn invloed op het Parlement van Victoria door middel van Ned Horan, 'Artful-Alfie' Davison, Tom Trumbleward en anderen, en zijn onbetwiste medezeggenschap in sommige Gemeenteraden in de voorsteden, hadden slechts de negatieve waarde zijn rijk te beschermen — hij kon die invloed niet gebruiken om het uit te breiden.

Maar zij zouden er wel achter komen dat Jack West het heft nog in handen had en het gebruiken zou! Hij zou Thurgood redden en hem weer installeren in het Kabinet — hem Eerste Minister maken.

Toen Mary uit het kantoor van haar vader kwam liep ze naar Collins Street en vandaar de heuvel op naar

haar vaste café. Ze vroeg zich af wat er wel voor belangrijk gestaan kon hebben in de brief van John, dat haar vader er zo onder de indruk van was, toen ze een luid en onharmonisch gezang hoorde. Tot haar verbazing zag ze een grote stoet mensen — vier aan vier — aankomen in een dwarsstraat. De stoet strekte zich als een geweldige draak zonder kop zover als ze zien kon uit in de richting van het Gebouw van de Vakbond. Een paar van de betogers droegen rode vlaggen of banieren en steeds klonk het klagelijke en tegelijk aanklagende gezang. Ze kon de woorden op twee banieren zien:

*Weg met het pakketten-systeem
Werk — geen liefdadigheid.*

Ze bleef staan kijken met een onbestemd gevoel van opwindning. Toen de demonstratie bij Collins Street kwam en de heuvel opging wisten twee politieagenten op de hoek niet goed wat ze doen moesten.

Net op dat ogenblik kwamen er twee duur aangeklede vrouwen uit een chique winkel en keken ontdaan naar het schouwspel.

„Lanterfanter,” zei de een tot de ander. „Straatslijpers die zich door de communisten laten bedotten.”

Mary was verbaasd dat ze zin had de vrouwen van antwoord te dienen. Ze kon op het ogenblik geen goede repliek bedenken. Ze ging op de rand van het trottoir staan en staarde als aan de grond vastgenageld naar de stoet, bevangen door opwindning, angst en medelijden. Plotseling doken er twee haveloze mensen naast haar op — een man en een vrouw.

„Dat is de demonstratie die ze op de vergadering van werklozen hebben aangekondigd waar ik je van verteld heb, Liz,” zei de man. „Ik moest eigenlijk meelopen.”

„Och, ik weet niet, Ted. Ze krijgen natuurlijk weer last met de politie. De vorige keer heeft de politie er ook al op ingeslagen. Ze moesten liever werk zoeken.”

„Werk zoeken? Hoe lang loop ik al te zoeken? Zie je dat spandoek? Ze willen een eind maken aan het pakketten-systeem. Daar ben je toch ook tegen? Margarine in plaats van boter, onverpakte thee, een kaars en het

goedkoopste wat ze krijgen kunnen. Een pakket van zes shilling in de week. Waar houden ze ons wel voor?"

Op dat ogenblik riep een enthousiaste betoger: „Kom mee, maat,” en de man sleepte de vrouw achter zich aan. „Ga mee, Liz. We horen d'r ook bij.”

Ze sloten zich aan en vormden een rij van zes tot de demonstranten opschikten om plaats voor hen te maken. De vrouw liep lusteloos mee alsof ze honger had, moe was en zich een beetje geneerde. De man marcheerde enthousiast mee en probeerde mee te zingen, maar het was duidelijk dat hij de woorden niet kende. Mary zag dat maar zowat de helft van de demonstranten meezongen en dat sommigen van hen zich niet op hun gemak schenen te voelen, alsof ze voor het eerst meeliepen in een demonstratie. Hier en daar probeerde iemand met een mondharmonika de zangers te begeleiden.

Plotseling hield het zingen op. Men hoorde niets dan het onordelijke schuifelen van voeten. Toen zetten de mannen aan de kop een nieuw lied in, dat geleidelijk overgenomen werd tot Mary horen kon dat het zich voortplantte in de schijnbaar eindeloze mensenmassa.

Ze kon de woorden niet volgen op de telkens terugkerende regel na: *Solidariteit eeuwig en altijd!* Een groter aantal demonstranten scheen dit lied te kennen en het gezang werd luider, dreigender.

Dit was een teken van de gespannen atmosfeer: het eigenaardige, niet onder woorden te brengen gevoel van onbehagelijkheid dat ze de laatste maanden voortdurend om zich heen gevoeld had. Dit was dus het antwoord van de armen op de smaad die men op hun hoofden stapelde.

De werkloosheid had voor Mary West niet veel meer betekend dan de berichten in de pers, tot ze een paar maanden geleden op een avond getuige was geweest van een toneeltje dat haar met meelij en weerzin vervuld had. Ze was met een troepje vrienden uit een duur café gekomen en liep door een winkelgalerij op weg naar de schouwburg. Toen ze aan de achterkant van het café door een laantje liepen zag ze een stuk of tien zwijgende haveloos geklede mannen voor de deur van

de keuken staan, die wachtten bij de vuilnisbakken — die zoals Lazarus wachtten op de kruimpjes van de tafels der rijken, dacht ze. Omdat ze weigerde te geloven wat haar eigen ogen zagen had ze een paar stappen in het laantje gedaan. Terwijl ze dat deed ging de keukendeur open en kwam er een man met een witte jas naar buiten die een blik met etensrestjes in een van de twee grote vuilnisbakken aan weerszijden van de deur leegstortte. Hij deed net alsof hij het groepje aasgieren niet zag. Bij het licht dat uit de deur naar buiten straalde zag ze de etensrestjes: slabladen, vruchtenschillen, stukjes vlees en dergelijke, alles door elkaar gesmakt tot een walgelijk papje, en toen drongen de mannen elkander opzij bij de vuilnisbak en haalden eruit wat van hun gading was.

Volkomen onder de indruk van het afschuwelijke toneel kwam ze een eindje dichterbij.

Een man die achteraan stond en op de kans wachtte een paar kliekjes te bemachtigen, keek naar haar om. Ze zag dat hij een lange overjas aan had waar alle knopen af waren en een smerige hoed op had die hij diep in zijn ogen gedrukt had. Onder de hoed keken twee schrikwekkende ogen haar strak aan en een krakende stem zei: „Waarom komt U hier rondneuzen?”

De ogen keken starend als van iemand die gewurgd is. In die ogen lag vernedering, wanhoop en misschien wel waanzin opgesloten en zeker haat. Hij haatte haar omdat ze voor veertig pond kleren aan haar lijf had en voor honderd pond bont, terwijl hij in lompen gehuld was. Hij kende haar niet, maar hij haatte haar omdat ze rijk was en zich net volgegeten had en omdat hij arm was en stond te wachten tot het zijn beurt was de vuilnisbak om te wroeten.

Ze draaide zich om en liep het laantje uit, net toen haar cavalier terugkwam om te kijken wat ze uitvoerde.

Ze droomde die nacht van de mannen om de vuilnisbak en zag in een nachtmerrie de man met die verschrikkelijke ogen in een oud vuil huis vieze etensrestjes aan kleine kinderen voeren. En zijn ogen staarden haar aldoor aan.

Sedertdien had ze meer staaltjes gelezen en gezien hoe talloze duizenden mensen naar de kelder gingen. Ze las berichten dat mensen hun huis uitgezet waren; dat er hele gezinnen in tenten woonden of in afgedankte spoorwegcoupé's op het rangeerterrein in Flinders Street; dat ze te voet of in oude wagens het land doortrokken op zoek naar een baantje; dat ze eten bestelden in een restaurant en dan tegen de kellner zeiden dat ze geen geld hadden — men kon hen gerust in de gevangenis stoppen, of liever ze moesten het geld maar vragen aan Ned Horan, de Premier. Ook had ze gelezen dat iemand een winkelruit had ingegooid met een steen en toen kalm naar een agent gegaan was en gevraagd had of die hem arresteren wou, omdat hij in de gevangenis tenminste te eten zou hebben en de Staat voor zijn vrouw en kind zou zorgen. Ze was als een soort zelfkwelling begonnen op weg naar de stad door Carringbush rond te dwalen, waar ze tonelen van vervuiling en ellende zag. De rijen bij de gaarkeukens, de hopeloze vrouwen, de groepjes hongerige mannen, de rachitische bibberende kinderen. Leegstaande huizen, terwijl er mensen buiten moesten overnachten; lege winkels en gesloten fabrieken, terwijl de mannen werkloos waren; voedsel dat weggegooid werd, terwijl mensen er naar snakten!

En aldoor die spanning, de onbestemde bedreiging in de onrustige atmosfeer. En nu demonstreerden de armen en zongen opstandige liederen!

Er was een gering percentage vrouwen in de optocht; zij droegen evenals de mannen oude kleren. Het was een janhagel-leger van wanhoop, maar Mary was er blij om, omdat ze tot nu toe geneigd was geweest zich af te vragen: „waarom lijden die mensen zo en blijven ze toch zo passief?”

Ze zag dat de optocht tot staan gekomen was bovenaan Collins Street en dat de menigte de gebouwen van het Ministerie van Financiën omzwermd; toch kwamen er steeds meer in lompen gehulde afdelingen aan, nu zwijgend op het gezoem van stemmen en het geluid van de voetstappen na, gadeslagen door eveneens zwijgende mensendrommen op de trottoirs. De trams

waren in Collins Street achter elkaar blijven staan en belden zonder succes.

Ze begon zich langzaam een weg te banen op het volle trottoir in de richting van het Departement van Financiën. Omdat ze niet opschoot ging ze van het trottoir af en begon hard te lopen, terwijl ze haar hoed losjes met één hand vasthield en haar rokken om haar welgevormde benen opwipten.

Ze kwam aan de buitenkant van de mensenmassa die zich nu aan drie kanten uitstreckte om het oude gebouw van twee verdiepingen en zich verspreidde over de grasperken die bij het gebouw behoorden. Overal stonden agenten, honderden, maar ze hadden de demonstratie tot nu toe met rust gelaten.

Ze ging op haar tenen staan en zag vier mannen die onder gejuich van de menigte de trappen van het Ministerie bestegen, aan het hoofd van de processie.

„Waar gaan ze naar toe?” vroeg ze aan iemand.

„Ze willen Trumbleward, de Eerste Secretaris, spreken,” zei een magere kerel. Hij maakte een potsierlijke indruk in zijn volkomen afgedragen kleren en nieuwe witte strandschoenen.

„Om wat te doen?”

„Om werk te vragen, geen liefdadigheid, en een end te maken aan het pakketten-systeem.”

„Pakketten-systeem?”

„Ja, pakketten-systeem,” zei de man op een toon van minachting voor haar onwetendheid. „We willen zelf uitmaken waaraan we onze miserabele paar shilling zullen besteden, en hebben geen zin langer genoeg te nemen met een zak kruidenierswaren die ons toegeslingerd wordt. Niet dat het iets zal helpen als ze met Trumbleward spreken. Hij heeft de vorige maal de politie op ons afgestuurd — hij doet alleen maar wat voor John West en zijn soort. En dat noemt zich een Labour man!”

Trumbleward. Dat was inderdaad een van de mannen van haar vader. Hij was dikwijls bij hen aan huis geweest. Zouden alle mannen die haar vader gebruikte net zo zijn als Trumbleward?

Plotseling werd ze in haar gedachten gestoord door

een opstootje vlak bij haar. Een dreigend gemompel steeg op. Mary drong zich met haar ellebogen door de mensen heen tot ze bij de woelige plek kwam. Een reusachtige kerel met ongekamde haren schold een agent uit.

„...Vandaag hebben jullie geen lef, hè, platvoeters. Waar blijven de politieknuppels vandaag? Als jullie vandaag iets beginnen scheuren we jullie aan stukken.”

Hij duwde tegen de agent op. Een andere agent kwam van achteren op hem toe en hield zijn knuppel dreigend omhoog. De mensen in de buurt waren verschillend gezind. Het ene deel wou naar de vechtpartij opdringen, het andere wou er juist vandaan. Net toen de opgeheven knuppel op het hoofd van de reusachtige kerel terecht zou komen, drong een brigadier zich door de menigte heen en sloeg de agent de knuppel uit zijn hand.

„Grote God kerel,” hoorde Mary hem schreeuwen.

„Wou je soms dat ze ons allemaal doodtraptent?”

Onverwacht kwam er afleiding. Een juichkreet steeg op toen iemand op een hoog vensterkozijn klom en de menigte begon toe te spreken die, nu ze allemaal bij het eindpunt aangekomen waren, Mary toescheen uit minstens tienduizend mensen te bestaan. De spreker was te ver van haar af om meer te horen dan een paar losse zinsneden:

„Pakketten-systeem...”

„Eendracht maakt macht...”

„De Labour Party heeft ons verraden...”

De mensen die het dichtst bij hem stonden juichten. Een man die naast Mary stond zei: „communist! Mij te extremistisch,” en daarop ontstond er een heftige discussie over politiek die een ogenblik op een klop-partij dreigde uit te lopen.

Een uur lang wachtte Mary op de terugkomst van de deputatie, maar die kwam niet voor den dag. Langzaam begon de menigte zich te verspreiden tot er niet meer dan de helft overbleef. Hier en daar klonken de beide liederen nog; hier en daar werd er nog gediscussieerd of vielen er een paar klappen, maar eindelijk

werd het rustig. Het leek wel of de mensen de laatste tijd niet voldoende gegeten hadden om hun geestdrift lang te kunnen volhouden.

's Avonds aan tafel vertelde ze wat ze gezien had en legde ze de onrechtvaardigheid van het pakketten-systeem uit. Ze koos de partij van de werklozen. Haar moeder zei dat ze sympathiseerde met de 'arme stumpers'; ze had gehoord dat ze in het St. Vincent's Ziekenhuis over de honderd lunch-pakketten hadden uitgedeeld, maar dat er zoveel mensen op af gekomen waren dat ze er mee uit moesten scheiden. Maar, was Nellie's conclusie, van onrust stoken was geen heil te verwachten.

Mary wou daar op antwoorden, maar haar vader was haar voor. „De communisten hebben hen opgestookt. De rooien sturen op revolutie aan. Ik zeg: zet ze allemaal aan 't werk! De helft heeft zo lang niet meer gewerkt dat ze geen vinger meer uitsteken zolang ze een hap eten voor niets kunnen krijgen. Zet de rooien in de gevangenis en zet de anderen aan het werk!”

„Maar vader, U hebt zelf gezegd dat U nu vijfhonderd mensen minder in dienst hebt dan vroeger. Als andere werkgevers dat ook doen, hoe kunnen de mensen dan werken?”

„De lonen zijn te hoog voor de werkgevers om arbeidskrachten in dienst te nemen en winst te maken; de lonen moeten verlaagd worden. Ik ben geen voorstander van loonsverlaging, maar de oude voorspoed moet terugkomen, anders gaat het land te gronde. Geef ze het een of andere werk. Doet er niet toe wat. Gaten graven en ze weer opvullen, voor mijn part.”

„Maar vader, ze vroegen alleen maar om een beetje meer steun, en...”

„Als we de steun verhogen steekt niemand een vinger meer uit. In ieder geval wens ik niet dat mijn tafel een soort vergaderplaats wordt, waar mijn dochter haar communistische ideeën kan luchten. Waar heb je over te klagen? Je leeft van het vette der aarde. Probeer niet de armen te gaan helpen. Als je dat doet, pikken ze je laatste shilling in, en ik weet heus wel waar ik het over heb.”

„Och vader, U bent precies zoals alle rijke mensen. U kunt niet begrijpen waarom de arme mensen klagen,” zei Mary op emotionele toon.

Mrs. Moran bracht het gesprek tactvol op de vooruitzichten van het komende voetbalseizoen, en John West ging daar op in en zei dat hij een oefenwedstrijd in Carringbush had bijgewoond, dat er verscheidene talentvolle nieuwelingen bij waren en dat ze waarschijnlijk kampioen van hun afdeling zouden worden.

Mary zei niets meer, maar lag 's avonds uren wakker en dacht na over de gebeurtenissen van den dag. Nog geen twee weken daarna las ze in de krant dat het pakketten-systeem afgeschaft was en de lonen in de werkverschaffing verhoogd waren met twee shilling per week voor echtparen, met een toeslag van sixpence voor ieder kind. Ze was er opgewonden van. Ze had in zekere zin deelgenomen aan de demonstratie, waardoor de politici zich gedwongen hadden gezien maatregelen te nemen.

Verskillende gebeurtenissen in de eerste helft van 1931 leidden tot een toenemende verrijdeling van John West's plannen.

Hij was niet in staat operaties tot stand te brengen waarbij snel geld werd verdiend, waarvoor hij vroeger zo bekend stond, maar door zijn zakelijke vertegenwoordigers in alle Staten het vuur aan de schenen te leggen lukte het hem een financiële débacle te voorkomen en zijn verliezen ten gevolge van de depressie onder een miljoen pond te houden. Hij maakte er zelfs een gewoonte van zijn managers midden in de nacht op te bellen, als hem een idee te binnen schoot.

Thuis werd hij vitterig en mengde zich in allerlei huiselijke aangelegenheden. De overwinning die hij op John junior behaald had was hem een compensatie voor zijn achteruitgang op andere terreinen. Het onderhoud dat hij met John in Sydney had gehad schonk hem een voldoening die aan sadisme grensde. Zijn zoon was begonnen als een leeuw en was geëindigd als een lammetje. Hij was dus niet gesteld op mijn business methoden hè, hij dacht dat de vroegere eigenaars van de maatschappij er tussen genomen waren en hij wenste van zijn functie

ontheven te worden en verder de gelegenheid te krijgen zijn eigen leventje te leiden! Hij had hem dan ook van zijn functie en van alle verantwoordelijkheid ontheven. Hij had hem manager gemaakt van die melk-bars in Brisbane. Hij was er net de man voor om daar geld uit te slaan. En bij het eind van de bespreking had hij hem een beetje geflikflooid om de bittere pil te vergulden. Het was alles voor zijn bestwil. Hij had, net als de andere kinderen, alles altijd op een presenteerblaadje gekregen.

Terwijl hij wanhopige pogingen deed zijn verliezen tot een minimum te reduceren kreeg hij nog steeds aanvragen om hulp. Hij begon zichzelf te zien als een philanthroop die door Jan en alleman uitgebeend wordt. Mensen die geld uit de politiek wilden slaan, de Kerk, liefdadigheidsinstellingen en ook zij die hem op straat aanklachten voor een hapje eten — ze merkten allemaal dat hij niet meer zo scheutig was. Hij kwam er ten slotte toe geen kleingeld meer bij zich te steken als hij de straat op ging. Als men hem op straat aansprak zei hij tegen degenen die bij hem was: „Geef die man een paar shilling; ik heb geen kleingeld bij me.” Die krijgslist lukte een poosje, maar het duurde niet lang of Richard Lamb en anderen kregen er genoeg van J. W. populariteit te bezorgen van hun geld, en ze zeiden dan bij zulke gelegenheden dat ze ook geen kleingeld bij zich hadden.

In die periode werd het zogenaamde Premiers' Plan geboren. Gedurende de discussies en de manoeuvres die tot het aannemen van dat plan leidden, gaf John West zich alle moeite de gebeurtenissen te volgen en te beïnvloeden.

Toen de Eerste Minister in Januari uit Engeland terug kwam, hadden Aartsbisschop Malone en John West een onderhoud met hem gehad. Uit Summers' woorden bleek dat men in Engeland terdege op zijn ijdelheid gespeculeerd had. De Koning zei dit, de Engelse obligatiehouders hadden dat gezegd en de Engelse Eerste Minister had nog wat gezegd. Toen de Aartsbisschop het onderwerp op de lopende zaken in Australië bracht zei hij dat hij zeer geporteerd was voor Niemeyer's voorstellen

en de Premiers van de Staten bijeen zou roepen om een gezamenlijk plan te ontwerpen om de begrotingen in evenwicht te brengen. Daarvoor zouden opofferingen nodig zijn. Het zou moeilijkheden in de Partij geven, maar er waren tijden dat het Land voorging bij de Klassen en de Partij. De Aartsbisschop was het er roerend mee eens en stelde voor dat mensen zoals Ashton ter voorkoming van moeilijkheden uit het Kabinet zouden worden verwijderd.

John West zei dat hij de voorstellen van Summers zou steunen, maar hij had niet veel op met de loop van zaken. De obligatiehouders, de Raad van Beheer van de Commonwealth Bank, achter wie de bankiers en de magnaten van de zware industrie stonden, voerden de boventoon; de Aartsbisschop had ook iets te zeggen, maar John West, die de Labour Party aan het bewind gebracht had, had niets in de melk te brokken! Hij kwam plotseling met de eis op de proppen dat Thurgood gereïnstalleerd moest worden, daar het duidelijk was dat de Regering van Queensland niet voornemens was tegen hem op te treden op grond van de uitspraak van de Koninklijke Commissie die opgemaakt werk geweest was. Tot zijn verbazing was Summers hem ter wille. Summers zei dat hij geloofde aan Thurgood's onschuld en zijn hulp nodig had in de maanden van beproeving die hem wachtten. De mensen beschouwden Thurgood als een radikaal element, daarom kon Thurgood een tegenwicht vormen tegen de kritiek op het Premiers' Plan binnen de Partij.

John West besloot Thurgood en diens fiduciaire plan te steunen. Hij zou er wel voor zorgen dat Thurgood toch Eerste Minister werd!

Gedurende de volgende maanden vergaderden de Premiers van de Staten ettelijke malen met Thurgood en Summers voordat het Premiers' Plan aangenomen werd. Inmiddels voelde John West dat Thurgood lauw geworden was ten opzichte van zijn fiduciaire plan. Hij diende het bij het Parlement in als een Wetsontwerp, maar de Senaat verwierp het; hij legde het zonder succes voor aan een Conferentie van de Premiers; hij bracht het te

elfder ure ter sprake bij de Raad van Directeuren van de Bank voordat het Premiers' Plan aangenomen werd, maar weer werd het verworpen. Thurgood scheen opgelucht te zijn. Waarom?

De politieke gebeurtenissen brachten John West uitermate in verwarring.

De Premiers' Conferentie werd keer op keer verdaagd. De Nationalistische Premiers waren er sterk voor drastische loonsverlagingen in te voeren, maar de Labour Premiers en Summers en Thurgood lieten zich er slechts ontwijkend over uit. Thurgood en Summers wendden voor dat ze geen vast plan hadden. Toen raadpleegde Thurgood de commissie van experts van de Bank en brak wat in wezen Niemeyer's plan was af. Na John West beloofd te hebben dat hij het punt van de fiduciaire circulering erdoor zou krijgen, bracht Thurgood de kwestie ter tafel. Premier Lane ondersteunde het voor New South Wales en kwam, toen Thurgood bedenkingen maakte, met een eigen plan — het Lane-plan van de niet-erkenning van schulden aan Engelse obligatiehouders. Het Lane-plan, dat niet aangenomen werd, was kennelijk ter tafel gebracht om de illusie te wekken dat Lane een vriend van de arbeidersklasse was — een illusie die jaren lang stand hield, omdat Lane voortdurend ontkende dat hij voor de voorstellen van Niemeyer stemde, die ten slotte aangenomen werden door de Premiers van de Staten, terwijl hij het in werkelijkheid wel gedaan had en in feite een plan gesteund had dat in strijd was met het zijne.

Toen het Premiers' Plan wet werd ontstond er een splitsing in de Labour Party; de arbeiders en de werklozen waren woedend. Horan stelde het plan in Victoria in werking met dezelfde wetsmaatregelen als de Nationalistische Premiers van andere Staten. Lane liet merken dat hij voortging met zijn eigen plan en werd ten slotte door de Gouverneur van New South Wales afgezet. Thurgood kreeg de nodige wetten in het Federale Parlement erdoor. Een paar weken later werden hij en de andere beschuldigen in het Mulgara schandaal aangesproken om het geld dat zij de regering op bedriegelijke wijze afhandig hadden gemaakt terug te storten.

Thurgood schrok hevig, was woedend en bang, maar vastbesloten tot het uiterste te vechten. Toen hij Bill MacCorkell binnenliet in zijn flat in Sydney lag er een vastberaden trek op zijn gezicht. Big Bill zag er verwilderd uit en kwam er rond voor uit dat hij bang was. Hij was in het begin van het jaar in Australië teruggekomen omdat hij dacht dat de kust veilig was. Hij had een schitterende reis gemaakt. Hij was zelfs in de Sowjet-Unie geweest, en had sinds zijn terugkomst een paar lezingen gehouden die pro- of anti-sowjet waren, al naar gelang van de mentaliteit van het publiek dat ze bijwoonde. Toen een van zijn vroegere kameraden hem onderhield over die tegenstrijdigheid had Big Bill geantwoord: „Je moet rekening houden met je toehoorders, maat.”

Thurgood geloofde dat hij verraden was. Had hij niet alles gedaan wat men van hem verlangde? Hadden ze de Mulgara kwestie niet een jaar lang als een Damocles-zwaard boven zijn hoofd gehouden om hem Niemeyer's plannen te laten uitvoeren? Jammer dat hij niet harder gevochten had voor John West en het fiduciaire plan. West zou iemand nooit verraden!

Destijds was Thurgood afkerig geweest van zijn positie. Toen hij het fiduciaire plan aan het Parlement en aan de Conferentie der Premiers voorlegde had hij dat alleen maar gedaan om John West tevreden te stellen, maar de laatste maal, toen hij het voorlegde aan Gibson, de President van de Raad der Directeuren van de Bank, hadden de laatste resten van zijn Labour principes het gewonnen. Gibson, een onbuigzaam en autoritair man, zei: „Ik dacht, Mr. Thurgood, dat iemand zoals U, van wie ik verklaard heb dat hij de man met het beste financiële brein in de Australische politiek is, nu langzamerhand de futiliteit van een dergelijk schema wel gerealiseerd zou hebben.”

Thurgood keek hem een poosje aan en zei meesmuilend: „Ik moet de schijn ophouden tegenover mijn volgelingen, begrijpt U.”

Eerst had Thurgood zich geschaamd over zijn eigen woorden, maar later begreep hij dat hij steun moest zoeken bij de rijkelui; dat hij onmenkbaar maar onher-

roepelijk alle gelijkenis met een hervormer verloren had.

„Ik zal die boeven leren Red Ted Thurgood te verraden!” zei Thurgood tegen MacCorkell toen ze plaats genomen hadden.

MacCorkell zei dat hij erover dacht weer naar het buitenland te gaan, maar Thurgood raadde het hem af.

„Ik was zelf ook van plan de plaat te poetsen toen jij weg was, Mac. Ik was al begonnen geld naar Amerika over te maken, maar een directeur van Broken Hill Proprietary zei tegen me dat ik me niet bezorgd hoefde te maken. Niet bezorgd hoefde te maken! Je kan die schoften niet vertrouwen als je niet evenveel macht en geld hebt als zij zelf. Maar dat zal ik op een goeie dag hebben. Van de arbeiders krijg je alleen maar stank voor dank.”

De hele avond dronk MacCorkell drie whiskies tegen Thurgood één en was Thurgood vrijwel aldoor aan het woord.

Mrs. Thurgood kwam binnen en maakte een hapje voor hen klaar.

„En, Mary,” zei MacCorkell en zijn stem klonk niet helemaal vast meer, „wat vind jij d'r van; zijn we daarvoor helemaal uit Chirraboo gekomen?”

„Ja, Bill. Ik vraag me wel eens af of we daar ten slotte niet gelukkiger waren.”

Toen Big Bill een hoge borst opzette en daarop wilde in gaan, kwam Thurgood tussenbeide. „Er beter aan toe, me laars. Ik ben geslachtofferd voor de Arbeidersbeweging en de Arbeidersbeweging trekt zich geen snars van me aan. Ouwe herinneringen ophalen helpt ons nou geen bal. We moeten vechten! Ik vlieg morgen naar Melbourne en ga Jack West opzoeken. Hij heeft beloofd me te helpen en ik zal 'm aan z'n woord houden.”

De volgende middag was Thurgood bij John West. John West had al lang geleden geleerd dat hulpverlening aan mensen die in moeilijkheden zitten, of het nu misdadigers, zakenmensen, politici, of alleen maar mensen zijn die een baantje willen hebben, op den duur zijn rente opbrengt. Mensen die hem dankbaar waren, waren in

zijn macht. Maar de hoge kosten om Thurgood te helpen gaven hem aanleiding te zeggen: „Herinner je je nog die theorie van de ouwe Davie Garside, waar ik het al eens met je over gehad heb? Nou, we kunnen deze zaak winnen, als je maar geld genoeg hebt.”

Thurgood viel hem direct in de rede. „Ik heb een beetje geld, maar als ik dat allemaal gebruik voor dit proces, wat moet ik dan daarna doen? Ten slotte heb je door mij ettelijke fortuinen verdiend. Je hebt geld verdiend in Chirraboo, en je hebt een fortuin verdiend aan Mt. Isa. En Mt. Isa zal in dit proces misschien ter sprake gebracht worden; je kan nooit weten. En ik heb jaren je belangen in Queensland behartigd, en MacCorkell ook. Dan heb je nog die Tariefwet. Ik vind dat je...” Opeens keek hij naar John West's gezicht. Er was geen enkele uitdrukking op te zien; zelfs zijn eeuwige norske blik scheen voor het ogenblik verdwenen. Geen van beiden sprak ettelijke seconden een woord.

„Ik zal je één ding vertellen!” zei John West toen, terwijl hij zijn lippen onder het spreken nauwelijks bewoog. Ik heb er genoeg van uitgebeend te worden door jan en alleman. Ik heb het laatste jaar bijna een miljoen pond verloren, maar toch rekent iedereen er op dat ik voortdurend in m'n zak tast. Bedreig me niet met Mt. Isa. Dat deel van het proces zal ik opknappen. Je hebt geld; meer dan je ooit toegeeft. Je betaalt de helft, of ik steek nooit meer een vinger uit om je te helpen. Ik moet binnenkort naar Brisbane; ik heb het van de Nationalistische Regering gewonnen in die racekwestie. Ze hebben geprobeerd mijn renbanen te sluiten door een wet aan te nemen tegen het exploiteren van renbanen door mensen die financieel geïnteresseerd zijn bij de uitslagen. Terwijl ik in Brisbane ben zal ik jou en MacCorkell helpen, maar jullie moeten de helft bijdragen — misschien kost het wel duizenden. Wat mij persoonlijk betreft zou ik me er niets van aantrekken als Garrardi en Rand levenslang kregen; als ze voorzigtiger geweest waren zou dit misschien nooit gebeurd zijn!”

„MacCorkell had een beetje geld, maar hij heeft alles belegd in veilige papieren voor z'n ouwe dag. Hij heeft

al zijn geld op de bank gebruikt voor zijn reis. Ik zal de helft van onze kosten betalen.”

Een week daarna begon het proces. John West bleef de eerste paar dagen in Brisbane. Een van zijn vertegenwoordigers maakte de zaak met de jury 'in orde' op een manier die zelfs David Garside effectiever dan gebruikelijk is gevonden zou hebben. John West nam geen enkel risico. De juryleden waren met zorg gewraakt. Ze mochten 's nachts thuis slapen. De Eerste Gezworene, iemand die Ted Thurgood goed kende, werd gepolst, en men bood hem £ 500 aan voor zichzelf en £ 100 voor alle andere juryleden die met vaste stem antwoorden zouden: Niet Schuldig.

De rechter, een dikke joviale kerel die van een slokkie hield en met een barjuffrouw getrouwd was omdat ze hem wijsgemaakt had dat ze een kind van hem verwachtte en die zich niet veel aantrok van het hele leven en van de rechtspraak, bleek even 'coöperatief' te zijn als de Eerste Gezworene. Hij kende Thurgood goed. Thurgood had hem zijn baantje bij de rechterlijke macht bezorgd.

Al had Thurgood tegen John West gezegd dat de rechter wel naar 'rede luisteren' zou, John West vertrouwde de zaak niet omdat hij geloofde dat rechters nooit rechtstreeks steekpenningen aannamen, en er de voorkeur aan gaven een partijdige wet onpartijdig toe te passen. Hoe dit ook zij, hij bracht de rechter in Brisbane een bezoek.

De rechter zei tegen John West dat hij hem graag van dienst zou zijn, maar dat de bewijzen tegen de beschuldigen bij het verhoor door de Koninklijke Commissie overweldigend waren geweest. Het zou zeer riskant zijn op een rechtstreekse vrijspraak aan te sturen.

„Ze zijn onschuldig. Dit is een politiek proces,” zei John West met overtuiging. „En als ze vrijgesproken worden geef ik U mijn woord dat u benoemd zult worden tot Opperste Rechter.”

„Dat is heel vriendelijk van U, Mr. West,” zei de rechter, maar daar hij gehoord had dat Thurgood bereid was zijn vrijspraak tot elke prijs te kopen, wou hij wat in de palm van zijn hand hebben; daar had hij meer

aan als beloning voor zijn diensten. „Maar, uh, tenzij de advocaten en de beschuldigten er iets op kunnen vinden om de stapel bewijzen tegen hen te weerleggen...”

„Ze hebben de beste advocaten die voor geld te koop zijn.” John West's ogen waren op hem gericht en zochten een aanduiding om achter zijn ware gedachten te komen, zoals hij gedaan had toen hij de souverain opstoste voor agent Brogan. Plotseling haalde hij een boordevolle enveloppe uit zijn zak. „Maar wat ik zeggen wou, het doel van mijn bezoek was niet met U te spreken over het proces, maar om uitvoering te geven aan een idee, dat ik al jaren in me omdraag.”

Hij legde de enveloppe op tafel. „Als burger van dit land is het mijn wens U een particulier geschenk aan te bieden uit erkentelijkheid voor de bewijzen van burgerzin, welke U sinds Uw benoeming bij de Rechterlijke Macht hebt betoond.”

De rechter wendde zijn gezicht af.

„Goeden dag, Edelachtbare. En nog een kleinigheid. Ik wou liever niet dat de kwestie van Mt. Isa in het geding komt, of het feit dat ik aandelen had in de Melbourne Maatschappij die achter was geraakt met de pachtsom.”

„Ik begrijp U, Mr. West. Zegt U maar tegen Thurgood dat zijn advocaat morgenavond bij me komen moet. Dit is een heel moeilijke zaak; heel moeilijk.”

Toen John West vertrokken was schonk de rechter zich een dubbele Scotch in en telde de bankbiljetten tweemaal met de grootste zongvuldigheid en met liefkozende vingers.

Dr. Jenner zag de civiele actie met minder angstige voorgevoelens tegemoet dan het verhoor door de Koninklijke Commissie. Toen had hij geen zin gehad een werktuig te zijn in de handen van een groot concern tegen de Labour Regering: nu kon het hem niet schelen of de Regering ten val gebracht werd. Hij zag er geen voordeel in Summers op zijn post te handhaven. Summers had alles gedaan waarom de monopolies en de obligatiehouders in Engeland hem gevraagd hadden en hij ontsprong de dans, terwijl een dergelijk optreden

van de Nationalisten tot niet veel minder dan revolutie geleid zou hebben.

Evenwel, Jenner besloot nu, evenals hij ook voor de Koninklijke Commissie had gedaan slechts getuigenis af te leggen betreffende de fraude die volgens de eis van de Procureur Generaal gepleegd was; hij vond dat het unfair zou zijn melding te maken van de geruchten die hij in Cairns en elders gehoord had.

In de loop van het proces begon hij te vermoeden dat er een samenzwering gesmeed was. De rechter scheen hem iets te verlangend om onpartijdig te schijnen wat betreft punten van geringe betekenis, zoals vooringenomen rechters plegen te doen, en hij scheen tevoren ingelicht te zijn omtrent de taktiek die de verdediging zou volgen. De feiten die een jaar geleden geleid hadden tot een verpletterende tegenovergestelde uitspraak, werden nu voorgesteld als minder belastend.

De Taxatie-mappen van het Mulgara Syndicaat, die bij het vorige onderzoek als bewijsmateriaal van het hoogste belang waren beschouwd, waren verdwenen; een van Dr. Jenner's eigen rapporten, waarvan hij geen copie had, was eveneens verdwenen.

Thurgood en MacCorkell weigerden getuigenis af te leggen. Krachtens de bepalingen van de civiele actie stond dit hun vrij. MacCorkell erkende in een schriftelijke vragenbeantwoording dat hij aandelen in de mijnen had. Hij zei dat hij dit nooit ontkend had.

Thurgood erkende dat hij cheques tot hoge bedragen van MacCorkell ontvangen had, maar weigerde zich uit te laten over het doel waarvoor ze bestemd waren. Rand zei dat hij Garrardi en MacCorkell aandelen had gegeven 'op grond van hun ouwe vriendschap', maar zei dat hij niet wist dat Thurgood iets met de mijnen uitstaande had.

Thurgood sprak Jenner buiten de rechtzaal aan en zei met een sneer: „Zo, Jenner, je hebt geprobeerd me kapot te maken, omdat ik je uit de Partij gejaagd heb. Je trekt nu één lijn met de Nationalisten, net zoals ik dacht, maar het zal jou en hun niet lukken.” „Hoe durf je 't te zeggen,” antwoordde Dr. Jenner. „Jij, die de laatste twee jaar grote zaken gedaan hebt.”

Toen Dr. Jenner als getuige opgeroepen werd beantwoordde hij de vragen en verwees naar zijn rapporten aan de Regering. Hij merkte tot zijn verdriet dat men daar slechts heel weinig aandacht aan had geschonken. Hij vertelde het verhaal over Rand van het vierde aandeel, en dat Thurgood geprobeerd had hem te dwingen zijn rapport te wijzigen, en hem later zijn ontslag had gegeven.

Dr. Jenner zou zijn leven lang het kruisverhoor niet vergeten waaraan hij onderworpen werd door Thurgood's pleitbezorger. De advocaat ging, na niet de minste aandacht besteed te hebben aan Jenner's verklaring dat de pachten en subsidies in de allereerste plaats op frauduleuze wijze waren verkregen, door hem te onderwerpen over de waarde van de mijnen. Dr. Jenner herhaalde dat de waarde van de mijnen slechts potentieel was, toen Rand ermee opgehouden was, en dat het punt van werkelijk belang de manier was waarop de Regering door Rand en zijn partners en door Garrardi als manager van de Chirraboo Smelterijen bestolen was.

„Maar de mijnen waren toch zeker £ 40.000 waard. Volgens een van Uw eigen rapporten bevatten ze voor £ 300.000 aan zink dat eruit te halen was, afgezien van de waarde van het metaal.”

„Ja, maar het syndicaat heeft zich in de eerste plaats wederrechtelijk de claims toegeëigend, en had al £ 13.000 ontvangen zonder er iets voor gedaan te hebben. De Regering zou de mijnen hebben moeten droogpompen en van nieuwe machines voorzien...”

„Wat ik graag van U zou weten,” onderbrak de rechter hem, „is of U mij en de jury kunt helpen door ons te vertellen wat de waarde van de mijnen was. Als U de Regering geadviseerd had de mijnen te kopen, wat zoudt U dan als koopprijs voorgesteld hebben?”

„Ik heb de Regering niet geadviseerd ze te kopen.” Thurgood's advocaat sprong in de bres. „U hebt dus confiscatie geadviseerd in plaats van aankoop?”

„Dat is zo.”

„Confiscatie! Het beproefde Sowjet-systeem! U was een vurig voorstander van het Sowjet-systeem om de mijnen te exploiteren.”

„Het stond toen niet als zodanig bekend. Toentertijd was er niet veel bekend van het Sowjet-systeem om mijnen te exploiteren.”

„In 1919 predikte U het coöperatieve systeem, of het Sowjet-systeem van mijnbouw.”

„Ik was er voor dat de mannen zelf het beheer in handen zouden hebben.”

„Is dat het Sowjet-systeem?”

„Ja.”

„Ik neem aan dat U toentertijd veel vertrouwen stelde in de toenemende macht van het Sowjet-systeem in Rusland.”

„Dat had ik, en dat heb ik nog.”

„Bent U lid van de Communistische Partij?”

„Nee, ik sympathiseer met haar doeleinden, maar ik zie niet in wat...”

„Goed, goed. U was zich er toentertijd van bewust dat het herstel van de Chirraboo Smelterijen het grote loodhoudende bekken van Noord Queensland een kans zou geven op behoorlijke ontwikkeling?”

„Ja, dat was mijn mening toen, en dat is ook nu nog mijn mening.”

„En dat de Mulgara mijnen de grondslag moesten vormen voor de voorziening van de Chirraboo Smelterijen met erts?”

„Ja, maar...”

„De getuige heeft zich te beperken tot het beantwoorden der vragen,” onderbrak de rechter hem.

„En U verwachtte dat de Regering de mijnen met winst zou hebben kunnen exploiteren, indien zij de mijnen weer in werking gesteld zou hebben?”

„Ja.”

„Dat is alles, Edelachtbare.”

Het proces werd nog enkele dagen voortgezet. Ten slotte werd een lijst van vijf en twintig vragen aan de jury voorgelegd. De jury beantwoordde alle vragen ten gunste van de aangeklaagden. De waarde van de Mulgara mijnen werd opnieuw gedebiteerd voor een bedrag van £ 18.000, in de vorm van de kosten van het geding, en de belastingbetalers van Queensland moesten dat bedrag opbrengen. De smeltovens lagen stil, de mijnen

lagen daar als twee grote ondergelopen gaten, de machineriën en het verdere equipment stonden te roesten in het klimaat van het Noorden van Queensland met zijn grote uitersten. En in die toestand waren ze bestemd bijna tien jaar te blijven tot George Rand zijn kapitaal weer opbouwde door de metalen delen te demonteren en aan Japan te verkopen als oud roest. Ten slotte zouden de mijnen met een aanzienlijk verlies door een latere Regering van Queensland aan een dochter-maatschappij van de machtige Broken Hill Proprietary verkocht worden.

Men kon de lange, gebogen gestalte van Dr. Jenner met zijn witte haren door de straten van Brisbane zien lopen of paardrijden in zijn geliefde Noorden, maar hij was een man zonder doel. Zelfs zijn eigen kinderen, al hielden ze nog zoveel van hem en al hadden ze nog zoveel respect voor hem, plachten op 't laatst van hem te zeggen: „'t Is wel een beetje zonderling dat Daddy Thurgood zo blijft haten en het aldoor heeft over Chirraboo, het Eldorado van het Noorden.”

John West verbaasde zich er niet over toen de Regering Summers nog voor het eind van hetzelfde jaar ten val werd gebracht. Maanden tevoren was zij al in facties uiteengevallen. Lyons was uit de partij gegaan met een paar volgelingen en had de „All for Australia League” opgericht. De Lane-groep scheidde zich af en formeerde een hoekpartij in het Huis van Afgevaardigden. Deze groep bracht de uiteindelijke instorting tot stand. Op een goeie dag diende zij een voorstel in tot verdaging van het Huis om een bewering, gericht tegen Thurgood, die weer als Minister van Financiën geïnstalleerd was, te bespreken.

Ogenschijnlijk omdat hij bang was dat de Lane-machine in New South Wales hem bij de verkiezingen verslaan zou, zette Thurgood zich op een typische manier aan 't werk zijn eigen herkiezing te verzekeren. Hij stuurde een troepje politieke colporteurs naar zijn kiesdistrict en beloofde steun in de vorm van werk, te betalen uit de door het Federale Parlement gevoteerde subsidie, groot £ 250.000, aan ieder die hem steunen zou bij de

verkiezingen. Degeen die het voorstel in het Huis had ingediend, kwam voor den dag met beëdigde verklaringen van mensen die door de colporteurs waren bewerkt. De leden van de Regering, die langzamerhand gewend waren geraakt aan de beschietingen uit een hinderlaag door de Lane-groep, namen de zaak niet ernstig op. „Alweer een Lane-bluf.”

Men eiste stemming. De aanvoerder van de oppositie liep als een dolleman in de wandelgangen rond om stemmen bijeen te trommelen. Het uiteengaan van het Parlement tot nadere bijeenroeping werd met 37 tegen 32 stemmen aangenomen. Diezelfde avond kreeg James Summers, die twee jaar geleden zijn triomfantelijke intocht in Canberra had gedaan, vergunning van de Gouverneur Generaal het Huis te ontbinden en zag zich gedwongen een verkiezing onder het oog te zien die, dat wist hij, op een verpletterende nederlaag zou uitlopen. John West hoorde dat Lyons aan de vooravond van de verkiezingen een bespreking had met zakenlieden op het kantoor van Murkett's dagblad. Lyons sloot een harde koop met hem. Hij moest het leiderschap krijgen van de nieuwe United Australia Party. Hij moest een honorarium hebben van £ 5.000. In geval van zijn overlijden moest zijn vrouw een aanzienlijk pensioen krijgen van het Gemenebest. De eisen werden ingewilligd. Lyons sloot zich bij Hughes aan als renegaat van de Labour Party en werd in de gelederen van de Tories opgenomen. De Conservatieve Partij veranderde andermaal van naam, en won, als U.A.P., de verkiezingen en werd de partij van de nieuwe Regering.

Toen de uitslag van de stemming bekend gemaakt werd hield Frank Ashton een heel kort speechje. „Ik ben er bij de geweldige, tegen Labour gerichte stemmenverschuiving, trots op dat ik de tweede preferentie gekregen heb van de Communistische kandidaat.”

Hij liep de zaal uit en wandelde langzaam de straat op. Hij was grijs geworden en liep een weinig gebukt, en zijn gang was schuifelend.

Een jong lid van de plaatselijke afdeling van de Labour Party liep met hem op. Ze hadden al een meter of vijf-

tig in de middagzon gelopen voordat Frank Ashton merkte dat hij naast hem liep.

„En, jongeman, we hebben flink op onze donder gehad en we hebben 't verdiend.”

„Och, ik vind niet dat we het verdiend hebben. De arbeider is nu aan de genade van de werkgevers overgeleverd.”

„Hij is de laatste twee jaar al aan de genade van de bazen overgeleverd geweest; dat weet niemand beter dan ik.”

„Maar...”

„Er valt niets te maren, Les, ik zal je 's wat vertellen. Waarom ben je bij de Labour Party?”

„Nou, ik... om het Socialisme voor de arbeiders te krijgen.”

„Om het Socialisme voor de arbeiders te krijgen, hè? Goed, dan zal ik je eens een verhaaltje vertellen. Toen de Labour Party voor het eerst begon, werden de oude pioniers door de andere twee partijen, de Liberalen en de Conservatieven, opgejaagd als agitatoren, is 't niet?”

„Ja.”

„All right. De Conservatieven waren de reactionaire elementen en de Liberalen de progressieve; toen werden de Liberalen later de reactionairen en Labour de progressieven. Klopt dat?”

„Ja.”

„All right. Nu zal een dezer dagen, misschien maak ik het zelfs nog wel mee, Labour de reactionaire partij worden en de Communisten de progressieve. Daarom ga ik zo gauw als ik kan uit de politiek.”

Zijn metgezel bewaarde het stilzwijgen, alsof hij het laatste restje van zijn vertrouwen in de Labour Party niet graag wou opgeven.

Ashton ging verder: „Je klampt je vast aan je illusies. Moet je niet doen, jong. Ik heb het te lang gedaan en heb dientengevolge mijn leven verknoeid. Bij onze strijd tegen het Premiers' Plan en het in de ban doen door de Labour Party van de zogenaamd pseudo-communistische organisaties heb ik gesproken over een federatie van Labour Organisaties, die de Vakbonden, de Socialisten, de I.W.W., de Communisten en de Labour Party

omvatten zou; nou, dat was mijn laatste illusie. Nu heb ik er geen meer."

„Maar de Communisten hebben geen aanhang."

„Er was een tijd dat Labour geen aanhang had."

Ze bleven een poosje op de hoek van een straat praten, en toen zei Ashton's jonge vriend: „Ik moet hier oversteken."

„All right," zei Ashton, terwijl ze elkaar de hand drukten. „Hou je taai en denk aan wat ik je gezegd heb. Als je het Socialisme wil hebben, en niet een zetel in het Parlement, ben je in de verkeerde partij. Sluit je dan liever aan bij de Communisten. Cheerio, ik stap hier op de tram."

„O, ik werk al met ze samen in de werklozenbeweging. Ik ga nu naar de overkant van de straat, naar hun clublokaal. Er wordt direct een meeting gehouden over de werkloosheid."

„Zo? Ik zou graag een paar woorden zeggen en ze bedanken voor hun tweede preferentie."

„Nou, dat zou ik wel in orde kunnen maken," antwoordde Ashton's vriend niet al te gretig. „Maar de meesten van hen zijn Communisten, en de Communisten hebben je hun stemmen niet officieel gegeven, moet je weten; ze hebben het aan de kiezers overgelaten."

„In ieder geval heb ik de meeste gekregen, dat is het voornaamste. Ik wou hen even bedanken en ze aanmoedigen. Tegen ze zeggen dat ik altijd op hun hand ben geweest."

„Goed dan," zei de ander na enige aarzeling. „Ik zal zien wat ik bereiken kan."

Ze staken de straat over en gingen een oud gebouw binnen. De jonge man ging hem voor naar een grote kamer met een tafel, een paar stoelen en een aantal krukken. De muren waren versierd met leuzen en foto's, waaronder een van Lenin. Achterin was een gaarkeuken. Dit was het plaatselijke hoofdkwartier van de Werklozen Arbeidersbeweging, die opgericht was om de werklozen te helpen en te organiseren en om op te treden tegen huisuitzettingen.

Er zaten ongeveer vijftig armelijk geklede mensen voor de tafel, waarachter twee mannen gezeten waren.

Een van de twee zei: „We hebben op je gewacht om te beginnen, Les.”

„Spijt me dat ik te laat ben.”

Hij ging naar de tafel en fluisterde met de twee mannen, die een ogenblik besluiteloos schenen. Toen stond een hunner op en zei: „Kameraden, de zaak zit zo, dat Mr. Ashton, het plaatselijke lid, een paar woorden tot jullie richten wou voordat we beginnen. Wil U even naar voren komen, Mr. Ashton?”

Er ontstond een gemompel toen Frank Ashton naar de tafel liep, er zijn hoed op legde en tegenover hen ging staan.

„Kameraden, ik heb verlof gevraagd jullie toe te spreken, omdat ik aan jullie kant sta. Ik ben er trots op een zetel gewonnen te hebben door de tweede voorkeur, omdat ik geloof dat het Communisme...”

Toen hij verder ging werd hij zich met schrik bewust dat zijn toehoorders hem nauwelijks aanhoorden en hem vijandig gezind waren.

„...Ik zeg dat Labour verslagen is omdat zij de arbeiders in de steek heeft gelaten, maar wat had het voor zin dat de arbeiders van de regen in de drop kwamen door de Nationalisten aan het bewind te brengen?”

Plotseling schreeuwde een breedgeschouderde, magere kerel achterin het vertrek: „Bij die verrekte Nationalisten weten we tenminste waar we aan toe zijn.”

Frank Ashton's spreekgestoelte-techniek liet hem in de steek. Hij voelde zich zo verlegen en hulpeloos als iemand die voor het eerst een spreekbeurt vervult. Hij keek de man die hem in de rede gevallen had met open mond aan.

„Maar beste vriend,” bracht hij er met moeite uit, „ik ben geen, ik bedoel, dat de arbeiders...”

„Wat kunnen jou de arbeiders verdommen?” hield de grote kerel aan.

Ashton's vriend schaamde zich; hij vond het ellendig dat hij zijn afgod aan deze vernedering blootgesteld had. De voorzitter aarzelde; hij had gehoopt dat men Ashton zou laten uitpraten. Door de vijandigheid van de man achterin veranderde het stomme wantrouwen van de vergadering in woede.

„Ja,” brulde iemand anders, terwijl hij overeind sprong: „je bent niks anders dan een uitzuiger die zwartjes laat werken voor een paar centen.”

„Ja, en dief en diefjesmaat met John West, de millionaire. Ga maar weer naar Nieuw Guinea,” riep een van de weinige aanwezige vrouwen met een schrille stem.

De mensen waren allerminst in de stemming om een compromis te maken. Ashton was een Labourman en Labour had hen laten verrekken. Het regende vijandige uitroepen. De voorzitter stond op, stak zijn handen omhoog en verzocht om stilte. Hij deed een beroep op de vergadering de spreker een eerlijke kans te geven, maar het baatte niet.

Frank Ashton sloeg een tragisch figuur. „Jullie moeten naar me luisteren,” zei hij. „Ik weet dat ik te vaak geschipperd heb, maar ik heb leergeld betaald. In mijn hart ben ik mijn socialistische principes steeds trouw gebleven. En nu...”

„Zeg dat liever tegen John West!”

„Ga maar gauw naar Nieuw Guinea, dan kan je op je mijnen passen.”

„Ik ben alleen maar naar Nieuw Guinea gegaan voor m'n gezondheid,” schreeuwde hij heftig.

De hele vergadering brak in schaterlachen uit. Toen hief iemand de Internationale aan en ze zongen allemaal mee:

*Ontwaakt, verworpenen der aarde
Ontwaakt, verdoemden in hongersfeer*

*... ..
... ..*

*Want de Internationa..le
Zal morgen heersen op aard.*

Na nog een paar keer tegen ze geschreeuwd te hebben strompelde Ashton naar de deur. Zijn jonge vriend probeerde zich boven het gezang verstaanbaar te maken. De voorzitter nam Ashton's hoed op en liep hem achterna.

„Je hebt je hoed vergeten,” zei hij confuus. „Trek het

je maar niet al te erg aan. De meesten zijn geen lid van de Communistische Partij. Ze hebben 't hard te verduren..."

Frank Ashton pakte zijn hoed aan en holde in dolle verblinding de straat op. Als ze 't maar konden begrijpen, dacht hij. Maar het gaf niets. Een kudde schapen waren ze, anders niet. Je kon niets voor ze doen. Dit deed de deur dicht! Hij had de beste jaren van zijn leven besteed aan een illusie. Nu zou hij tenminste een beetje rust hebben!

Hij dwaalde doelloos rond. Ze hadden hem een scherp kruisverhoor afgenomen, hem, Frank Ashton, die op z'n eentje de strijd had aangeboden tegen Summers en Thurgood; die een motie tot ontbinding had ingediend om Labour de macht in de Senaat te geven; die uit het Kabinet gestoten was omdat hij de enige overgebleven linkervleugelman was; die zich met hand en tand verzet had tegen het Premiers' Plan. Ze hadden hem het vuur aan de schenen gelegd en niet Summers. Zeventigduizend arbeiders hadden tijdens de campagne Summers in Footscray toegejuicht, nadat hij tegen hen gezegd had dat Labour tekort geschoten was omdat het geen macht in de Senaat had. Idioten! Summers had er geen ogenblik aan gedacht de macht in de Senaat te willen hebben!

De Raad van Beheer van de Bank had de Regering in handen gehad ten behoeve van de grootkapitalisten. De boze hand van Niemeyer had aan de touwtjes getrokken, waaraan de verraderlijke marionetten gedanst hadden. Summers, door de priesters op de hielen gezeten en ijdel van natuur, was een makkelijke prooi geweest. Hij wist niet beter. Thurgood wist wél beter, maar zijn bedriegersnatuur was hem steeds de baas. In ieder geval hadden de arbeiders Thurgood een schop onder zijn gat gegeven, terwijl ze de Lane-man in de zadel geholpen hadden.

Lane, de demagoog, had het laatste schot gelost! Maar wat deed het er allemaal toe? Je hoeft een rottend lijk niet dood te schieten! Frank Ashton had Lane zo nu en dan gesteund. Nou ja, hij was alleen maar een van de duizenden die bedrogen uitgekomen waren. Het Lane

Plan. Het Thurgood Plan. Dit Plan. Dat Plan. Elk plan dat je maar wou, als de arbeiders maar niet in actie kwamen! Actie van de arbeiders! Dat was immers uitgesloten. Hij had het twee jaar lang meegemaakt dat de arbeiders iedere smaad slikten. Ze waren verraden, maar ze deden niets. Frank Ashton's minachting voor de Regering Summers was na eerst op zichzelf te zijn gericht, omgeslagen in minachting voor de arbeiders. Hij botste onder het lopen tegen de voorbijgangers op. Zijn ogen waren omfloerst door tranen. Ze gebruikten je gewoon als een proefkonijn. Ze lieten je je gezondheid en je leven voor ze opofferen en dan lieten ze je verrekken. De militante arbeiders hadden hem doorgehaald en voor oud vuil uitgemaakt. Dat was het eind van het lied!

Toen hij thuiskwam ging hij naar zijn werkkamer. Hij hoorde Martha in de keuken met een van zijn zoons praten.

Hij ging aan zijn tafeltje zitten en nam pen en papier voor zich. Hij begon een brief aan Harriet te schrijven. Zijn pen vloog over het papier.

Lieve Harriet,

We hebben er van langs gehad. Dat kon niet anders. De Labour taktiek is de rechtervleugel taktiek, dus wat doet 't er toe? Het enige verschil tussen de Labour Party zoals die nu is, en de andere kant, is de stempel.

En met de arbeiders is niets te beginnen. Ik heb m'n leven gegeven voor een bende zonder ruggegraat. Democratie door opvoeding is een mythe, Regering door het Volk een hersenschim. Ze aanbidden nu nog, net als vroeger, afgodsbeelden van vodden en hout en steen. Ze gaan net als in de dagen van Olim de dood in voor een koning of een priester, en laten hun kinderen onder hun ogen van honger verrekken. Er is niets met ze te beginnen. Ze hebben alleen maar een slaveninstinct. Van hen valt niets te verwachten en met mij is het afgelopen.

Het is geen pretje een rol te spelen in het openbare leven en niets tot stand te brengen. Het is een mar-

teling. Bij de volgende verkiezing ben ik niet meer van de partij. Ik smeer 'm zo gauw ik kan. Ik loop alleen maar lang genoeg mee om m'n schaapjes op 't droge te krijgen. En dat kan ik alleen door uit de buurt te blijven van al de mensen die me om hulp vragen en die me tot m'n laatste cent zouden uitschudden en me dan zouden laten verrekken.

Als ik lang genoeg blijf leven zal ik misschien gedachten op papier zetten die ik de laatste jaren niet heb durven uiten. Ik ga rustig leven, zo akelig rustig dat de mensen zullen denken dat ik dood ben, en daar zouden ze zich ook niets van aantrekken.

Ik voel de last van de jaren en mijn lichaam doet me overal pijn. Ik laat in mijn levensavond alle hoop varen. Met Martha is het niet beter gesteld dan vroeger, en de jongens zijn onverschillig tegen me. Met z'n drieën hebben ze net zoveel Labour-ideeën als m'n laars.

Het enige wat ik heb is kommer en verdriet, behalve 'wat er tussen ons had kunnen zijn.'

Vaarwel Harriet, m'n schat. Tegen jou kan ik zeggen: „Frank Ashton schaamt zich!”

Hij smeed zijn pen neer, nam een enveloppe, adresseerde die, deed er de brief in en stak hem in zijn zak om om hem 's avonds op de bus te doen.

Hij ging naar de rustbank bij het raam en liet zich er op neerploffen. In deze kamer had hij een gesprek gehad met Percy Lambert en John West. Die dag was beslissend geweest voor zijn lot. Ashton, de man die altijd op twee gedachten hinkte, had zich van hen beiden afgewend.

Hier had hij ook „Het Rode Europa” geschreven. Hij stond op en haalde een exemplaar van de boekenplank. Hij ging weer op de rustbank zitten en las hier en daar een stuk door, tot hij aan het slot kwam, en las daar:

Het Kapitalisme luistert met een huiverende ziel naar het tromgeroffel van de Legers van de Revolutie. Dat tromgeroffel wordt luider en luider; het komt nader en nader.

Hij staaarde naar de foto van zijn dode moeder aan de muur.

Wat zou je nu van je jongen denken?

Hij dacht weer aan het kale vertrek en de schamper lachende en zingende mensen op de vergadering van de werklozen. Ze hadden hem de Internationale naar zijn hoofd geslingerd om hem hun verachting te tonen.

Zijn gezicht werd verwrongen door zielsfoltering en hij begon te huilen. Hij stond met een ruk op en smeed het boek woedend in een hoek en zijn huilbui sloeg om in een hysterisch gelach.

Martha deed de deur open en zag hem midden in de kamer staan. Hij lachte als een krankzinnige.

Ze was vervallen, gerimpeld en krom. Ze keek hem verbaasd en kwaad aan.

„Wat mankeert je? Je hebt 'm zeker weer goed geraakt, hè?”

Hij hield op met lachen en liep op haar toe. Ze was bang voor zijn starende ogen en ze week achteruit.

„Nee!” schreeuwde hij. „Ik ga uit de politiek. Ik ga kapitalist worden en daar moet ik zo om lachen. Ik ga een parasiet worden en een hoop geld verdienen. Een hoop geld, versta je? Ik ben oud en ziek en ik heb er genoeg van. En ik ga een hoop geld verdienen! Is dat geen goeie mop?”

Ze keek hem aan en begreep er niets van, ging toen de kamer uit en trok de deur achter zich dicht.

Hij viel op de rustbank en liet zijn tranen de vrije loop. Zijn voorovergebogen gestalte schokte en hij sloeg met zijn vuisten tegen zijn hoofd.

De deur ging weer open en zijn oudste zoon keek naar binnen.

„Wat is er in Godsnaam met je aan de hand, vader?”

Frank Ashton keek op.

„Niks, jongen,” zei hij en kwam een beetje tot bedaren.

„Ik ben alleen maar een ouwe man die het bijtje erbij neergelegd heeft.”

Zijn zoon haalde zijn schouders op en sloot de deur.

John West's reactie op de nederlaag van Labour was een onbestemd gevoel van lusteloosheid. Hij werkte

automatisch, alsof alle krachtsinspanning uiteindelijk zinloos was.

Eén dag, kort na de verkiezingen, verliep eigenaardig. Hij werkte hard, maar zonder animo, zonder enige satisfactie. Toen hij zijn correspondentie doorgewerkt had stuurde hij iemand om zijn broer Joe te halen. Joe was zoals gewoonlijk te laat.

Joe zag er veel ouder uit dan hij. John West zag er op zijn twee en zestigste jaar keurig netjes en lichame-lijk goed geconserveerd uit. Door de jarenlange zelf-verzekerdheid had hij zijn uiterlijke verschijning intact weten te houden. Joe daarentegen was indolent en slordig op zijn uiterlijk geworden. Hij had afhappende schouders gekregen en zag er veel ouder uit dan hij was. Zijn gezicht zat vol plooiën en was rood, en hij had een karbonkelneus.

„Als ik zeg tien uur, bedoel ik niet twintig minuten over tien,” zei John West op afgebeten toon.

Joe keek onverschillig voor zich en gaf geen antwoord. Hij scheen zich lichtelijk te amuseren over de macht die zijn broer had, alsof hij maar niet begrijpen kon hoe het kwam dat dat jochie met z'n o-benen, met wie hij in de nauwe zijstraatjes van Carringbush gespeeld had, nu met zoveel respect en ontzag behandeld werd. Ze beschouwden elkaar als oppervlakkige kennissen en hun vrouwen en kinderen gingen niet met elkaar om. Richard Lamb placht te zeggen dat Joe de enige was die zijn broer 'doorhad'. John West vroeg zich wel eens af waarom hij Joe om zich heen duldde, want hij had niet veel aanleg voor zijn werk en toonde er ook weinig belangstelling voor. Godfrey Dwyer had zich nu beklagd dat Joe aan de drank was en zijn werk op de racecourse verwaarloosde.

John West zei tegen Joe dat hij niet tevreden was over zijn werk op de racecourse. Hij moest minder drinken en beter op zijn werk letten. „Het feit dat je mijn broer bent betekent niet dat je betaald wordt zonder er iets voor te doen.”

Joe lachte een beetje en liet zich niet uit zijn tent lokken. „Ik heb je geholpen je eerste miljoen te verdienen, ouwe jongen,” zei hij.

„Daar heb ik je voor betaald.”

„Ja, en je zal me blijven betalen.”

„Niet als je niet werkt.”

„Neem maar niet zo'n air aan tegenover mij, Jack. Ik ken je te goed. Je zou nooit willen dat iemand kon zeggen dat je je eigen broer op straat gezet had.”

„Bespaar je je bluf,” zei John.

Joe's berekende onverschilligheid zat John West dwars.

„Ik zal je 's wat vertellen! Je bent een leegloper en een klaploper, en je drinkt teveel. Jij luiert er maar op los, terwijl ik jou en je vrouw en kinderen onderhoud. Je kan kiezen of delen: of je scheidt uit met drinken en doet je werk, of je kan ophoepelen.”

Joe begon plotseling nattigheid te voelen. „Maak 't 'n beetje, John. Ik word langzamerhand een dagje ouwer.”

„Je bent niet zo oud als ik ben, en kijk mij 's aan. Je drinkt teveel. Hou ermee op en doe je werk. Als ik hoor dat je weer aan de boemel gaat of als ik weer klachten over je werk krijg, krijg je de bons! Goed begrepen?”

Joe stond op. Hij was geschrokken. Het zou hem niets verwonderen als Jack hem werkelijk gedaan gaf. Hij kende geen enkel vak en had weinig capaciteiten. Hij draaide zich om en liep langzaam naar de deur.

„Zoals je wil,” zei hij.

John West voelde niet de minste satisfactie dat hij hem op zijn nummer gezet had. Hij voelde de neiging in zich opkomen om zijn broer terug te roepen, maar hij zag er van af. Je moet nooit ongelijk bekennen! Maar wat kwam het er op aan of die ouwe jongen een beetje klungelde?

Diezelfde middag had John West een geheimzinnige afspraak. Een van de jongere leden van een van Australië's machtigste families, de Bainetons, had hem opgebeld en belet gevraagd. Wat zou hij van hem willen? Baineton bleek een vrij jeugdig man te zijn, die keurig in de kleren zat.

„Zo, Mr. West,” zei hij op joviale toon, „U vraagt U natuurlijk af wat het doel van mijn bezoek is.”

John West nam hem koeltjes op zonder iets te zeggen.

„Permitteert U dat ik rook? Dank U wel! Nou dan, Mr. West, ik ben min of meer het zwarte schaap in de fami-

lie. Ik heb zware klappen gekregen door de crisis en ik beschik niet over veel gereed geld. Om U de waarheid te zeggen probeer ik beslag te leggen op wat liquide middelen. Een honderdduizend pond of zo."

John West keek op van een dergelijk verzoek, maar hij liet niets merken.

Na lang stilzwijgen, gedurende hetwelk Baineton zijn zelfverzekerdheid een ogenblik verloor, zei John West: „Honderdduizend pond is een heel bedrag, Mr. Baineton. Uw bank zal U ongetwijfeld ter wille zijn."

„U weet hoe de banken tegenwoordig zijn."

„Maar Uw familie dan, Uw vader, Uw ooms of broers? Die zullen U toch zeker helpen?"

„Ik zou niet graag willen dat ze wisten in welke positie ik verkeerde, Mr. West, tenzij dat absoluut noodzakelijk wordt. Ik ril al bij de gedachte wat ze wel zeggen zouden als ze wisten dat ik naar U toe gegaan was."

Baineton maakte een gebaar alsof hij probeerde die laatste woorden in te slikken.

„Wat is er op mij aan te merken?" zei John West vinnig. „Mijn geld is zuiver en ik bezit millioenen. O, ze zouden me niet opnemen in hun exclusieve clubs of toelaten tot hun particuliere feestjes — dat weet ik ook wel — maar ik heb meer macht dan zij allemaal bij elkaar."

„Dat ben ik niet helemaal met U eens, Mr. West. U bent een van de rijkste en machtigste mensen in Australië. Dat wil zeggen, individueel gesproken. Maar de grote financiële combines hebben de werkelijke macht in handen. Neemt U dat gerust van mij aan, ik kan 't weten."

„Ik zet mensen in het Parlement, en die doen wat ik wil," hield John West vol als een koppige schooljongen.

„Ik heb de Labour Party in m'n zak."

„Zij zetten ook mensen in het Parlement, Mr. West, en zij houden het heft in handen, welke partij er ook aan het bewind is. Dat is de laatste twee jaar toch zeker wel gebleken. Zij delen de lakens uit in de banken en de zware industrie. Zij zijn de werkelijke macht in het land."

„De Joden hebben de banken in handen!"

„Laat U dat niet wijsmaken, Mr. West. De mensen van werkelijke betekenis in ons land zijn respectabele Presbyterianen. Stel U voor, Joden kunnen niet eens lid worden van de Melbourne Club.”

De grimmige uitdrukking op John West's gezicht gaf Baineton aanleiding het gesprek op een ander onderwerp te brengen. „Maar dat is alles een kwestie van persoonlijke interpretatie, Mr. West. In ieder geval kunt U van mij aannemen dat U vaak het onderwerp van gesprek bent. De mysterieuze John West. De man die uit de toto in Carringbush zijn intrede in de grote zakenwereld heeft gedaan.”

Wat hem niet vaak overkwam, John West voelde zich door die vleiende woorden milder gestemd. „Iemand die een moeilijk leven gehad heeft ondervindt altijd meer sympathie,” zei hij. „Welk voorstel hebt U mij overigens te doen?”

Ze bespraken de details. John West liet een van zijn accountants komen, en er werd ter plaatse een overeenkomst gesloten. Baineton had uitstekende onderpanden. Zijn kapitaal bedroeg bijna een miljoen.

John West stond er zelf verbaasd van dat zijn machtsbesef niet gestreeld werd door het onderhoud. Baineton kon hem makkelijk terugbetalen wanneer de zaken beter werden.

John West voelde zich na de drukke middag moe en gedeprimeerd. Hij belde Pat Cory op en sprak af waar die hem met zijn auto op zou halen. Hij had de laatste tijd dikwijls het gevoel dat de wandeling naar huis teveel van zijn krachten vergde. Op zijn twee en zestigste jaar begon hij het gevoel te krijgen dat hij misschien oud werd. De laatste twee jaren waren hem niet in zijn koude kleren gaan zitten. Sinds zijn huwelijksreis dertig jaar geleden had hij geen dag vakantie genomen. Cory had hem voorgesteld een reis om de wereld te maken, maar John West had geantwoord: „Ik zou geen raad weten met mezelf als ik dit allemaal in de steek liet.” Ze reden zwijgend naar zijn huis. John West sloeg zijn eten gauw naar binnen en trok zich terug in de ontvangkamer. Hij verwachtte bezoek.

Hij las het avondblad. Een geval van verkrachting. Een

moord. Een zelfmoord. Onlusten van werklozen. Iemand die verklaarde dat de dagen van voorspoed voor de deur stonden. De nieuwe Eerste Minister herstelde het vertrouwen... Hij keek de sportrubriek in, maar werd daarin spoedig onderbroken doordat er gebeld werd.

Het was Sugar, die nu Mayor van Carringbush was. Sugar was kinderlijk trots op zijn positie, en was zich er niet van bewust dat hij zo'n bespottelijk figuur sloeg, dat hij steeds uitgelachen werd. Zijn talent om steekpenningen aan te nemen en zijn aangeboren geslepenheid kwamen John West echter goed te stade.

Sugar stak een sigaar op en zei: „Ik kom even met je praten over een paar gemeenteraadszaken, Jack. De volgende maand is er een verkiezing in de North Ward en nog een paar dingen.”

John West luisterde en gaf Sugar op onverschillige toon advies.

John West nam hem daarna mee naar de muziekkamer, waar Nellie, Mrs. Moran, Mary en Joe over koetjes en kalfjes zaten te praten. Hij scheepte zo nu en dan zijn familie op met Sugar en dergelijke onpure types. Hij verkneukelde zich bij het idee dat hij daardoor het middenstandsfatsoen van zijn gezin kwetste, maar Joe en Mrs. Moran amuseerden zich in ieder geval kostelijk als Sugar kwam.

Vanavond voelde John West zich gedrongen Sugar de oude poets te bakken waarmee Mick O'Connell hem er destijds altijd tussen genomen had. Het was de enige mop die John West in zijn leven had uitgehaald. Hij had hem al jaren geleden eens gedebiteerd en de kinderen hadden zich toen kostelijk geamuseerd.

„Je bril is ongelijk, Sugar,” bracht John West er met moeite uit.

Sugar, die nog altijd even kinderlijk lichtgelovig was, zette zijn bril af en antwoordde: „Niet waar, Jack, zo is ie gemaakt...”

De mop ging niet op en Joe was de enige die er om lachen moest. John West had het land en ging weer naar de ontvangkamer.

Hij probeerde de krant met aandacht te lezen, maar hij voelde zich moe en bedrukt. Sinds de verkiezingen had

een gevoel van ontgoocheling hem bekropen. Hij maakte zich niet zo zeer bezorgd over de nederlaag van de Federale Labour Regering als wel over zijn onvermogen om die onder appèl te houden. De levensgang van de Regering Summers had de begrensdsheid van zijn macht aan het licht gebracht. Stel je voor, zij had waarachtig Isaacs tot Gouverneur Generaal benoemd — Isaacs die het eerste wetsontwerp tegen de toto had ontworpen! Hij geloofde nu dat het Premiers' Plan de weg zou banen voor herstel, maar anderen, die machtiger waren dan hij, hadden het erdoor gekregen.

Hij hing lusteloos achterover in de diepe fauteuil. Een gevoel van afmatting scheen zich over al zijn leden uit te breiden. Een vreemd gevoel van zelfbeschuldiging bekreep hem. Waartoe had de lange weg hem geleid? Was macht een illusie? Zijn hele leven had hij zich voor het begrip zelfverwijt behoed door het te vertikken een blik in zijn binnenste te werpen. Nu werd hij echter, al wou hij tegenover zichzelf niet erkennen dat zijn macht tanende was, gekweld door een stemming van 'was het de moeite wel waard?'

John West had gedroomd van een macht die groter was dan en afgescheiden was van de macht van de kapitalistische klasse. Een dergelijke macht kon hij zich onmogelijk verwerven. Omdat hij geen macht uitoefende over de grote industrieën zoals staal, scheepvaart, kolen of het bankwezen of de pers kon hij zelfs niet gedaan krijgen dat hij toegelaten werd tot het heilige der heiligen van de enkele families die Australië werkelijk regeerden.

Hij had mensen uit de goot opgeraapt en hun hoge ambten gegeven; hij had macht gekregen over velen die al hoge ambten vervulden. Hij was machtig, maar de respectabele rijken hadden nog meer macht. Zij waren het die rechtstreeks of indirect heersten over alle Regeringen en de Staat.

John West had er zich van het begin af aan op toegelgd de machtigste man in Australië te worden, maar hij was geëindigd als het zwarte schaap van de selecte familie der millionairs.

Met al zijn geld en macht moest hij nu toch gelukkig

zijn. Was hij te onmeedogend en onbuigzaam geweest? Plotseling kreeg hij, wat hem nog nooit overkomen was, behoefte aan de meer intieme, menselijke dingen des levens. Hij zag op naar de foto van zijn moeder. Ze scheen hem verwijtend aan te staren. Hij keek naar de foto van hemzelf, Joe en Arty. Als ze nu nog leefde, wat zou ze dan wel denken? Joe minachtte hem; Arty was gek. Er was tussen hen geen greintje genegenheid overgebleven. Onder zijn kennissen was er niemand met wie hij werkelijk bevriend was.

Hij hoorde dat Sugar Renfrey de deur uitging. Hij voelde zich slaperig. Hij stond op en ging de trap op.

Hier, in dit huis, woonden de mensen die van hem moesten houden — zijn eigen gezin. Toch scheen Joe niets om hem te geven, ontweek Mary hem, conspireerde Nellie's moeder tegen hem, zat John in Queensland te mokken omdat hij gedwongen was in zijn vaders voetstappen te treden, terwijl Marjorie, door hem ontferd, in Duitsland was en Duitse kinderen grootbracht. Hij knipte het licht in zijn kleedkamer op en begon zich uit te kleden. Hij hoorde Nellie de aangrenzende kamer binnengaan. Het was alsof hij een dolksteek van haat in zijn ziel voelde. Waarom had Nellie hem dat aangedaan? Waarom had zijn gezin alles van hem genomen wat hij hun gegeven had, en hem in ruil daarvoor niets geen genegenheid geschonken?

Toen hij zijn pyjama aangetrokken had haalde hij de revolver uit de la van zijn kaptafel en liep naar zijn eenzame openlucht slaapkamer. Hij legde de revolver onder zijn kussen, stapte in het brede tweepersoonsbed en draaide het licht uit.

Hij had geen slaap meer. Zijn geest kon zich niet ontspannen. Hij draaide het licht weer op en nam een brochure van de tafel naast zijn bed. Het was een exemplaar van de jongste Encycliek van de Paus: *Quadragesimo Anno*. Hij had al verschillende malen geprobeerd het te verdouwen.

Hij begon het oppervlakkig door te lezen: *)

*) Noot v. d. vertaler: De volgende passages zijn ontleend aan de Nederlandse vertaling van J. v. Lieshout, S. J., van de Encycliek „*Quadragesimo Anno*”, over „Het Herstel der Sociale Orde en haar

„... Al houdt het Socialisme, zooals alle dwalingen, eenige waarheid in (dit hebben de Pausen nooit ontkend), toch steunt het op een leer van de mensche-lijke maatschappij, haar eigen en in strijd met het ware Christendom, Religieus Socialisme, Christelijk Socialisme is innerlijke tegenspraak: niemand kan tegelijk een goed katholiek zijn en tevens een waar socialist...”

Volkomen juist.

„... Derhalve kunt gij begrijpen, Eerbiedwaardige Broeders, met welk een droefheid Wij zien, hoe, vooral in sommige landen, niet weinige van Onze zonen, van wie Wij toch maar niet kunnen aan-nemen, dat zij het ware geloof en den goeden wil zouden hebben afgelegd, het kamp der Kerk ont-vlucht en naar het socialistische leger zijn over-gelopen...”

Hij heeft gelijk! Het Communisme grijpt zelfs hier in Melbourne als een bosbrand om zich heen. Zelfs mijn eigen dochter schijnt er mee te sympathiseren, te oor-delen naar de manier waarop ze soms praat. John West's hersens konden de zinnen niet ten volle bevatten.

„... Willen deze klassen van menschen wederom in haar geheel worden teruggevoerd tot Christus, dien zij verloochend hebben, dan moeten juist uit hun eigen midden uitgelezen hulptroepen voor de Kerk gevormd worden, daar deze met die menschen zelf en hun gansche mentaliteit vertrouwd zijn, om al-dus met zachte en broederlijke liefde tot hun hart door te kunnen dringen. De allereerste en naaste apostelen immers van de arbeiders moeten arbeiders zijn; de apostelen onder de industrie- en handels-kringen moeten zelf tot die kringen behooren...”

Volmaking volgens de Wet van het Evangelie”, in het jaar 1931 gegeven door Paus Pius XI, ter gelegenheid van het 40-jarige Jubi-leum van het verschijnen der Encycliek van Paus Leo XIII „Rerum Novarum”. De vertaling is in 1931 uitgegeven door de N.V. Dagblad en Drukkerij „De Tijd”.

Dat scheen het punt te zijn waarvoor de Aartsbisschop zich het meest interesseerde: de vorming van lekengroepen om de wereld terug te winnen voor Christus en de Kerk, speciaal om de Communisten te bestrijden...

„...En ja, juist nu hebben Wij zulke sterke Christus-strijders nodig...”

Hij probeerde verder te lezen, maar zijn gedachten konden zich niet meer concentreren, daarom draaide hij het licht weer uit.

Het was een stille en warme nacht. Hij zag de sterren flonkeren door de dennebomen. Ongewone gevoelens van zelfverwijt en zelfbeklag drongen zijn geest binnen. De ouderwetse staande klok beneden had middernacht geslagen voordat het hem lukte ze te verdrijven en hij speculaties over de toekomst begon te maken.

Daar de Staten de macht hadden wetten te maken op het gebied waarin hij geïntereiseerd was, was het verkrijgen van macht over de Staatsparlementen al wat hij nodig had. Hij moest natuurlijk enige macht in de Federale Labour Party houden, maar voortaan telden de Staten het zwaarst, speciaal Victoria. Zijn positie in Victoria was gecompliceerd. Labour kon makkelijk weer gewipt worden. Ned Horan en een paar andere sterren van geringere grootte zouden waarschijnlijk uit de Partij gestoten worden omdat ze het Premiers' Plan doorgedreven hadden.

De Nationalisten, thans de United Australia Party, waren aan het bewind, maar de groep Alfred Davison zat op de wip, en John West kon vermoedelijk verhinderen dat de Regering iets deed wat tegen zijn belangen gericht was. Overigens hadden Davison en Ned Horan zich bereid verklaard mettertijd pogingen te doen een verbond tussen Labour en de Boerenpartij te sluiten.

Met het zakenleven was het nog droevig gesteld, maar hij was er in geslaagd de achteruitgang van zijn eigen zaken te stuiten; al leden verscheidene van zijn ondernemingen verliezen, over het geheel overtroffen zijn wisten zijn verliezen. Het zou niet lang duren of er zou verbetering intreden en dan zou hij zijn nog onaf-

gewerkte objecten in zaken, de sportwereld en de politiek ten uitvoer kunnen brengen.

Hij droomde dat hij alleen was in een uitgestrekte woestijn. Zijn moeder en zijn broers, zijn vrouw en kinderen verschenen hem en wenkten hem. Hij holde in zijn droom op hen af, maar zij verbleekten in het verschiet en waren verdwenen.

De volgende morgen zat hij op de gewone tijd op zijn kantoor en wierp zich met zijn efficiënte energie op zijn dagtaak.

DERDE DEEL: 1935-1950

VERVAL

*„Macht die ongestraft getrotseerd kan worden loopt
ten einde.”*

BALZAC

HOOFDSTUK XII

„Waar is de man die onverpoosd rijkdom en macht najaagt, van wie men meegemaakt heeft dat hij zichzelf een HALT heeft toegeroepen?“

BALZAC

JOHN WEST kon zeggen dat voor zover het hem betrof de economische depressie in 1935 voorbij was, maar de gedeprimeerde stemming, ontstaan door de val van de Regering Summers ging niet voorbij.

Daar het voor een millionair niet moeilijk is geld te verdienen, behalve in tijden van de hevigste economische crisis, had John West zich hersteld van zijn depressie-verliezen en er nog een miljoen bij verdiend.

Ettelijke mensen hadden hem daarbij geholpen. Ted Thurgood was door een gelukkig toeval gestoten op de rijkste goudmijn in het Zuidelijk Halfrond. Toen een goudzoeker, die een kapitaal bijeen probeerde te brengen tot exploitatie van een rijke goudader op Fiji, hem aanklampie, richtte Red Ted een maatschappij op met zichzelf, John West en Pat Cory als preferente aandeelhouders, organiseerde een expeditie om het terrein te verkennen en legde een fabelachtige rijke bonanza bloot. De mijnen hadden al een winst van £ 1.000.000 opgeleverd.

Frank Lammence, Patrick Cory en andere mensen op hoge posten hadden hem ook een handje geholpen. Frank Lammence bespaarde John West £ 50.000 met één slag door de diefstal van bepaalde dossiers op het Departement van Belastingen te organiseren.

Ook waren zijn mannetjes in het Parlement van Victoria hem behulpzaam, speciaal Alfred Davison. De Davisongroep zat op de wip in het Huis van Afgevaardigden, en deelde de ministersbanken met de conservatieve United Australia Party. Door middel van Davison kon hij zijn oude ambitie verwezenlijken wedrennen te houden in concurrentie met de Victoria Racing Club. Een schijn-onderzoek, ingesteld naar het racen, werd gevolgd door een wetsontwerp om de ponyraces af te schaffen,

die in handen van John West waren geweest, en om twee van John West's racecourses te sluiten. De courses die gesloten werden, waren niet het eigendom van John West, doch slechts door John West en Benjamin Levy gepacht van plaatselijke Gemeenteraden, en hadden geen nut meer; ze waren te klein voor rennummers, terwijl ponyracing de steun van het publiek verloren had, omdat er nog meer bij geknoeid werd dan bij de draverijen onder leiding van John West of bij de wedrennen onder leiding van de V.R.C. In weerwil van dit alles kreeg John West toewijzingen voor wedrennen op vaste data in ruil voor de ingetrokken ponyraces, plus een schadeloosstelling van £ 100.000.

Op zijn overblijvende raceterrein organiseerde John West jaarlijks negentien wedrennen op Zaterdag, en elke Maandag harddraverijen. Een nieuwe Club — de Melbourne Galloping and Trotting Association — werd opgericht met Godfrey Dwyer als secretaris, Bennett als voorzitter, en Ned Horan als lid van het Comité, waarin John West de scepter zwaaide.

John West had ook een hoop geld verdiend aan de schapen- en veefokkerijen. Zijn financiële interesse daarin dateerde van de jaren twintig, toen Thurgood hem het idee aan de hand had gedaan stukken land te kopen die grensden aan schapen- en veefokkerijen in Staatsbezit in Queensland. De bedoeling was levende have van de Staatsfokkerijen te halen en de merken te vervalsen. John West was toen begonnen zijn helpers te belonen met een deelgenootschap in de fokkerijen. Een van zijn partners in het Noordelijke Territorium was Aartsbisschop Malone, die zei dat hij zijn aandeel aanvaardde ten behoeve van de Kerk. Een tweede partner was Thurgood; een derde Alfred Davison; een vierde een bevriende politicus die tot de United Australian Party behoorde uit de élite-voorstad Toorak, enz. enz. Zijn toetreding tot de gelederen der vee- en schapenfokkers was buitengewoon winstgevend, doch leverde enkele problemen op. Het was moeilijk managers te engageren die voldeden, en een hunner was bijna in het gevang terecht gekomen omdat hij een inboorling had laten geselen. John West's invloed redde de manager uit

de handen van de autoriteiten, en hij mocht zijn baantje houden omdat hij de fokkerij tot een winstgevend bedrijf had gemaakt.

Al heerste er nog overal werkloosheid, de lonen in de werkverschaffing waren verhoogd, nadat er ettelijke stakingen waren geweest. Meer mensen vonden werk en het zakenleven herstelde zich langzaam. Het aantal betalende bezoekers op de wedrennen en boks- en worstelwedstrijden was toegenomen, en de inkomsten van het merendeel van John West's andere ondernemingen waren ook gestegen. Hij was ook weer begonnen zich voor meer dan 50% in te kopen in alle mogelijke soliede ondernemingen die geld voor uitbreiding nodig hadden. Ook had zijn belangstelling voor lichamelijke voeding hem geleid tot voordelige geldbeleggingen. Nadat hij in 'De Cultuur van het Onderlijf' gelezen had, dat bepaalde graanproducten goed waren aan het ontbijt, omdat ze 'ruwe stoffen' in het spijsverteringskanaal brachten, kocht hij zich in bij firma's die dergelijke levensmiddelen fabriceerden, begon ze zelf te eten en gaf zijn huisgenoten bevel het ook te doen. Idem wat gist betreft; zijn gezondheidsbijbel betoogde met stelligheid dat gist een gezond voedsel was; daarom begon hij gist te eten en kocht onder de hand een paar gistfabrieken op.

Wat de politiek betreft concentreerde hij zich op de Staatsparlementen, speciaal op dat van Victoria. Labour bevond zich in Canberra in de politieke wildernis en scheen daar ook te zullen blijven. In Victoria had hij nog steeds veel invloed in de Labour Party, maar was hij geen 'Labour'man meer: hij had via Davison goed geboerd met de United Australian Party aan het bewind. Er was nu een niet-officiële vierde partij in het Parlement van Victoria — de West-Partij — die mensen uit alle partijen bevatte.

Bij de verkiezing van Maart 1935 wonnen de Boerenpartij en de Labour Party zetels, en John West's oude plan voor een coalitie tussen deze twee partijen kwam onder het Premierschap van Davison tot verwerkelijking.

Het idee dat geld en macht niet alles waren bleef

echter in zijn onderbewustzijn doorwroeten. Hij voelde zich onbevredigd en eenzaam. Hij was zich er vagelijk van bewust dat dit kwam omdat hij teleurgesteld was in zijn doel om alle macht tot zich te trekken, en wegens de ontredde van zijn gezinsleven. Toch bleef hij rijkdom en macht najagen — hij kon het niet laten, zijn gedachtenleven was daar helemaal op ingesteld. Omdat hij nooit in staat was te voelen of te erkennen dat hij ongelijk had, kon hij geen verzet in de politiek, in zaken of bij hem thuis verdragen.

En de tekenen van verzet namen toe. De manager van John West's wielrenners promoties, Cameron, was van hem weggelopen en was voor zichzelf begonnen op de wielersbaan van het Tentoonstellingsterrein. Cameron had de beste renners meegenomen. Ook organiseerde Cameron bokswedstrijden op hetzelfde terrein en trok een groter publiek. Terwijl hij aan zijn radiotoestel luisterde naar een match tussen een Australische kampioen en een geïmporteerde Amerikaan, had John West gestampvoet van woede en de radio met een ruk afgezet. Er waren ook tekenen van verzet uitgebroken in de Gemeenteraad van Ralstone, dat langer dan dertig jaar een West-burcht was geweest. De toestand werd zo erg dat John West instructies gaf dat de Mayor, Colin Lassiter, de zoon van de oude Ron, in de Labour voorverkiezing verslagen en uit de Raad gezet moest worden. Colin Lassiter had na zijn nederlaag John West op een avond opgezocht. Ze praatten in de ontvangkamer. Colin Lassiter was een hoogst eigenaardig type. Hij was groot en zag er altijd uit om door een ringetje te halen en hij was een indrukwekkend iemand tot hij zijn mond open deed. Dan zou men uit zijn woorden de indruk krijgen dat een buikspreeker zich vlakbij verstoep had. Al was hij gekleed als een welgestelde zakenmagnaat, zijn taal was die van een dagdief uit Carringbush.

Col Lassiter had een bont leven achter de rug. Als jongen was hij in een Jezuitenklooster gegaan, maar had het er niet langer dan drie jaar kunnen volhouden, omdat zijn gedrag de autoriteiten niet aanstond. Van het klooster ging hij over naar Snoopy Tanner's gang en werd het schandekind van de Katholieke Jonge Man-

nen Vereniging, welke organisatie hem geroyeerd had toen hij de lichten op een kerkbal met een paar goedgerichte revolverschoten had uitgepakt. Na Snoopy's dood was Lassiter lid van de Labour Party geworden om tot politiek aanzien te komen. Nadat hij een speciale algemene penitentie had gedaan bij Aartsbisschop Malone werd hij weer als lidmaat van de Katholieke Kerk aangenomen, en won daarna een Labourzetel in de Gemeenteraad van Ralstone.

Hij scheen niet erg op zijn gemak te zijn toen hij met zijn Homburg-hoed in zijn handen tegenover John West zat. Zijn ogen ontweken achter zijn lorgnet de blikken van de kleine man. Op het eerste gezicht was zijn geelaat regelmatig en knap, maar zijn bovenlip hing enigszins over zijn onderlip heen en zijn mond maakte daardoor de indruk van de bek van een roofvogel. Hij was levenslustig en royaal, en heel geestig op een cynische manier, maar zo nu en dan meedogenloos en volkomen gewetenloos — een raar mengelmoes van goed en kwaad.

„Wat betekent dat, wat ik gehoord heb, dat je een openlucht meeting gehouden hebt en gezegd heb dat ik aan de touwtjes trek in de Gemeenteraad van Ralstone? Dat je als je iets in Ralstone gedaan wil krijgen bij Jack West moet wezen?”

„Nou, dat is toch zo, of niet?”

„Ik hou niet van mensen die hun mond niet kunnen houden.”

„Ik heb m'n mond gehouden, Jack, tot jij me gewipt hebt.”

„Je ging te ver. Je was bezig mijn positie in gevaar te brengen.”

„Je doet zelf ook dingen die het daglicht niet kunnen verdragen — ze stinken als de pest. Je hoeft tegen mij de grote meneer niet uit te hangen.”

„Ik zal de grote meneer uithangen als ik er zin in heb. Ik laat m'n mensen altijd met rust, tot ze het te bar maken. Het kon me niet schelen dat je net als de anderen wat achterover drukte, maar heel Melbourne sprak over de Gemeenteraad van Ralstone, en er gebeurden ergere dingen waar de mensen niets van wisten, zoals

het verbranden van bewijsmateriaal voor de strafrechter in de verbrandingsoven. Ik hou d'r mijn eigen methoden en middelen op na om achter dergelijke dingen te komen."

„Als ik m'n zetel in de Gemeenteraad terug krijg zal ik m'n mond houden."

„Probeer me niet te chanteren of ik zal je ergens laten stoppen waar je hoort," zei John West op dreigende, kalme toon.

De Gemeenteraad van Ralstone was altijd een centrum van knoeierij geweest. De offertes voor gemeentecontracten waren afgesproken werk, de stembriefjes werden vervalst, gelden werden verduisterd. Toen Lassiter burgemeester werd, werd het zelfs nog erger, en John West werd buiten de meeste transacties gehouden.

John West probeerde er nu iets op te vinden om Lassiter te kalmeren, want het was een gevaarlijke kerel die niet bang was om de zaken ruchtbaar te maken of hem geld af te persen door de bedreiging dat hij het doen zou. Misschien zou hij wel tot middelen van geweld overgaan, zelfs tegen John West.

„Je hebt nu al zo lang de baas gespeeld, Jack, dat je denkt dat je iemand de rest van zijn leven in je macht hebt, als je eenmaal vat op hem gekregen hebt. Maar nou heb je met een knaap te doen die je niet overonderen kan. Als je niet zorgt dat ik weer in de Gemeenteraad kom zal ik 't een en ander aan de grote klok hangen. De machtige Jack West heeft genoeg op z'n kerfstok."

„Je hebt je kans gehad, jongen, en je hebt er misbruik van gemaakt. Je hoeft niet te proberen me angst aan te jagen, ik heb al meer met jouw soort te doen gehad."

„En ik heb jouw soort in de gaten gekregen; dat heeft me niet veel tijd gekost. Er lopen heel wat lummels rond die je vermoorden zouden als ze er 't lef toe hadden. Maar ik ben niet van plan me te laten afpoeieren. Als je 't toch probeert heb je er nog een reden bij om een revolver bij je te steken en 'm 's nachts onder je kussen te stoppen. Heb je 't goed in de gaten?"

John West vond het beter om wat water in zijn wijn te doen, al geloofde hij dat Lassiter blufte. „Moet je 's

horen, Colin, ik weet dat je een sluwe kerel bent en dat je capaciteiten hebt. Weet je wat? Ik zal op het Stadhuis tegen ze zeggen dat ze je een baantje geven — een makkelijk baantje waar je niets voor hoeft te doen.”

„Zo mag ik 't horen, Jack. O.K. Weet je wat? Voor een lappie van tien in de week hou ik m'n mond.”

„Afgesproken, Colin. Ik dacht daar aldoor al over. Je weet immers dat Jack West zijn vrienden nooit vergeet.”

Lassiter lachte met een gezicht of hij zeggen wou: we kennen mekaar. „Ik ben alleen maar even bij je komen aanlopen om je geheugen op te frissen, Jack. Ik meen 't zo erg niet; als je gewend bent aan 't zware leven laat je je onwillekeurig wel 's gaan.”

„Je hebt nog geen kennis gemaakt met m'n familie, hè?” zei John West om het over een andere boeg te gooien.

„Ga nog niet weg, dan kan je een hapje mee-eten.”

Lassiter volgde hem met de hoed in zijn hand. John West dacht: ik moet een beetje oppassen met die vent. Mary was al naar bed, maar Nellie, Mrs. Moran en Joe zaten nog in de muziekkamer. John West stelde Lassiter met overdreven vormelijkheid aan hen voor.

Joe zei: „Hoe gaat 't?” Mrs. Moran zei: „Gaat u zitten, Mr. Lassiter, laat me Uw hoed even wegbrengen.” Nellie keek Lassiter aan alsof ze verwachtte dat hij een revolver zou trekken en het licht uit zou schieten.

Lassiter begroette hen met een zo overdreven hoffelijkheid dat het een bespotting was. Hij maakte een diepe buiging voor de dames en gaf Joe een ferme handdruk. Er lag een grijnslach om zijn lippen. „Eindelijk maak ik dan kennis met de familie van de befaamde J. W.,” zei hij met een ironisch lachje.

Daar hij voelde dat John West probeerde hem te gebruiken om de anderen in verlegenheid te brengen, speelde Lassiter zijn rol zo goed, dat John West zelf zich opgelucht voelde toen hij vertrok.

In huize West had de toestand slechts in één opzicht een wijziging ondergaan. De kleine Xavier was gestorven.

Toen Xavier in 1933 longontsteking gekregen had liet

Nellie in doodsangst een dokter uit de buurt komen. Mrs. Moran moest John West de tijding overbrengen. John West bleef de hele nacht wakker, terwijl het kind naar adem snakte en Nellie en Mrs. Moran aan zijn bed zaten. Het kon voor zijn part doodgaan, dan kwam er tenminste een eind aan die afschuwelijke periode! Hij had het trouwens allang naar een weeshuis moeten sturen! Waarom zou hij een bastaardzoon van een metseelaar voeding en onderdak geven? Waarom zou hij zich benauwd maken als het ziek werd en doodging?

Toch geloofde iedereen dat het zijn kind was. Het behoorde in zekere zin tot zijn familie, en nu lag het in zijn huis op sterven. Men zou van hem verwachten dat hij iets deed om het te redden.

Na een besluiteloze nacht stond hij vroeg op en vroeg Mrs. Moran hoe het met het kind stond. Niets vooruitgegaan zei ze; de crisis was nog niet voorbij, de dokter zou om acht uur nog aankomen.

„Misschien is die dokter niet voldoende op de hoogte; ik zal Devlin opbellen of hij direct komt. En zie dat je een verpleegster krijgt, mens; je kan de hele nacht niet opblijven.”

Toen hij zag dat ze hem dankbaar was kreeg hij berouw en daarom zei hij er gauw bij: „Het zou me niets kunnen schelen al stierf hij op slag!”

Ondanks de onverpoosde bemoeiingen van Devlin stierf het kind de volgende avond.

John West voelde een geweldige golf van opluchting over zich komen. Het lot had de meest beschamende smet weggenomen die aan zijn huis kleefde!

Het hele huis was in diepe rouw gedompeld door het sterfgeval en Nellie natuurlijk het meest; ze zette wekenlang nauwelijks een stap buiten haar kamer. Ze spraken er nooit over, maar het bestaan van het kind had een onuitwisbaar merkteken achtergelaten. Door zijn dood was de spanning niet afgenomen. Een nieuwe, diepere gespletenheid, subtieler en meer verontrustend dan de oude, hing als een donderwolk boven het gezinsleven.

Sedertdien moest John West van tijd tot tijd de drang onderdrukken om een vriendelijkere, meer intieme ver-

houding tot Nellie en zijn gezin te bewerkstelligen. In plaats daarvan zocht hij afleiding van de eenzaamheid die hem soms kwelde in een platonische verhouding met een getrouwde vrouw van middelbare leeftijd.

Ze heette Veronica Maguire. Vera was een vrouw die zich uitstekend geconserveerd had, een uitermate sportief type, die met geestdrift en verstand over voetbal, de races en de bokssport praten kon.

John West had zich van de dag dat ze elkaar twee jaar geleden ontmoet hadden, tot haar aangetrokken gevoeld. Zij was het type waarmee hij had moeten trouwen, zei hij tegen zichzelf. Ze waardeerde en bewonderde hem. Hij voelde zich bij haar meer op zijn gemak dan bij ieder ander.

Voor Vera Maguire was John West een sterk en zwijgzaam mens. Van het begin af aan nam ze zich voor zijn uiterlijke afstotende gereserveerdheid te verbreken en door te dringen tot zijn menselijke kern. Ze genoot als ze hem in de maling kon nemen, waar niemand anders aan gedacht zou hebben, en hij vond het prettig. Ze geloofde alle verhalen over zijn vrijgevigheid, moed, uitgerkendheid en sterkte; ze was geïmponeerd door de legendes over de manier waarop hij zich uit zijn armoede opgewerkt had.

Eerst zagen ze elkaar slechts als haar man of andere mensen erbij waren; het duurde niet lang of John West opperde op een joviale manier het idee dat ze een auto moest hebben en haar man ook. Hij kocht een auto voor haar, en ze bracht hem vaak van en naar de city.

Ze praatten voornamelijk over sport. Hij voelde zich opgewekt in haar gezelschap. Hij verlangde ernaar haar te zien. Ze wekte ondanks zijn sexuële impotentie hartstochten bij hem op. Hij probeerde haar op een avond voor zijn huis in de auto te kussen. Ze wees hem zachtjes terecht: „Stoute jongen; we worden te oud voor dergelijke malligheid.”

John West vroeg haar of ze meeding naar het Stadion. Ze vond het best en ze gingen er voortaan geregeld één keer in de week heen. Soms ging Vera's man mee. Hij had geen bezwaar tegen de vreemde affaire. Hij wist dat Vera meesteres van de situatie was.

Nellie West werd achterdochtig. Soms keek ze 's avonds uit een bovenraam naar hen als ze een paar minuten in de auto voor het huis zaten te praten. Eerst werd ze gepijnigd door jalouzie, maar ze zette die gedachte uit haar hoofd. Waarom zou ze het zich aantrekken? Hij betekende niets voor haar. Ze sprak er met hem, noch met iemand anders over en ze maakte er zich verder niet druk over.

John West begon Vera te waarderen als zijn enige ware vriendin.

In de ogenblikken met Vera voelde hij zich vredig en gelukkig. Hij begon zelfs zijn zakelijke aangelegenheden met haar te bespreken en zo werd ze zijn aandachtige en behulpzame vertrouweling.

Vera Maguire wist welk soort vriendschap ze verlangde en vertrouwde er op dat ze het krijgen zou. Ze drukte er het zegel op van een platonische verhouding, en John West, die een tijd lang vage ideeën had het zegel te verbreken, legde er zich bij neer.

Hoe diep het verval van zijn macht op andere gebieden ook was, John West's invloed op het Parlement van Victoria bleef uitermate krachtig.

Op een keer, kort na de verkiezingen van 1935, kwamen ettelijke politieke figuren hem op zijn kantoor opzoeken. De eerste was Ned Horan.

Horan's zware haarbos was nog dichter geworden en werd grijs, evenals zijn snor. Zijn lange, slungelige gestalte was schraal, maar hij zag er gezond en welvarend uit.

Horan was in 1932 uit de Labour Party gezet wegens zijn aandeel in het Premiers' Plan, maar behield zijn zetel als onafhankelijk lid, en sloot zich later aan bij de Boerenpartij. „Ik trek me er niets van aan,” had hij destijds tegen John West gezegd, „ik zal je zeggen waarom: mijn zetel is op het land. Misschien verlies ik die op een goede keer als Labourman. In de Boerenpartij ben ik er beter aan toe.”

Ned kwam snel ter zake. Hij wou dat John West een goed woordje voor hem zou doen bij Premier Davison. Horan had Davison gevraagd hem te benoemen

tot Staatssecretaris, maar Davison had het geweigerd. „Het spijt me Ned,” antwoordde John West, „maar Tom Trumbleward wordt Staatssecretaris.”

John West sprak op matte toon. Dat hij de macht had zijn invloed te doen gelden bij benoemingen door het Kabinet gaf hem niet meer het vroegere gevoel van opgetogenheid. Het uitoefenen van macht was nu slechts een gewoonte voor hem.

John West's haar, dat egaal grijs geworden was, paste bij zijn ogen en zijn pak. Hij had de strijd tegen zijn weerbarstige lok opgegeven en droeg zijn haar nu gemilimeterd, zoals een Pruisisch officier. Zijn gezicht stond steeds in een grimmige plooi, maar zijn starende blik was even doordringend als ooit tevoren, en op zijn vijf en zestigste jaar zag hij er uit als een energiek man van vijftig.

Horan ging weg met een spijtig: „Nou goed, ik wou het je alleen maar vragen.”

De volgende bezoeker was een klein mannetje van veertig jaar met zwarte haren, een agressieve kin en een kogelvormig hoofd. Het was Paddy Kelleher, de secretaris van de Labour Party in Victoria.

„Uhhh, wwat ik zeggen wwou, Mr. West, stotterde Kelleher, „uhhh, we zijn weer aan 't bewwind, zelfs al moeten we ons tevreden stellen met de rol van tweede viool in het Kabinet van Alfie Davison.”

Kelleher's spraakgebrek was oorzaak dat hij niet vaak in het openbaar sprak, maar het had hem er niet van weerhouden een zetel in het Hogerhuis te veroveren of om achter de schermen op te treden in de Labour Party in Victoria.

Kelleher was gewoon lid van de Labour Party geweest toen hij in 1928 uit Melbourne vertrok om werk te zoeken, maar dit weerhield John West niet hem vijf jaar later voor te stellen als Partijsecretaris. Kelleher was naar Yallourn gegaan, waar hij actief werd onder de arbeiders in de electriciteitsbedrijven als vakbond-organisator, secretaris van de afdeling van de Labour Party en penningmeester van de plaatselijke voetbalclub. Men had wel enige bedenking tegen zijn manipulaties met de kas van de voetbalclub, maar de efficiency van zijn

werk in de Labour Beweging viel niet te ontkennen. Toen werd een van Kelleher's jonge kinderen ernstig ziek. Paddy belde John West intercommunaal op. West kon het kind een bed bezorgen in een katholiek ziekenhuis; misschien kon hij Paddy Kelleher ook aan 't een of andere hoge baantje helpen. Kelleher kreeg het bed voor zijn kind en een onderhoud met John West.

John West had al het een en ander over Kelleher gehoord, en toen hij nu kennis met hem maakte zag hij dat achter zijn gestotter een scherpzinnige, vaardige en cynische geest schuilde. Ouder gewoonte voelde John West Kelleher eerst aan de tand: hij vroeg hem wat zijn standpunt was ten opzichte van de wetten op het wedden en de drankwetten. Kelleher zorgde wel dat zijn antwoord zo was dat het bij John West in goede aarde zou vallen.

Door Kelleher te protegeren leverde John West het bewijs van zijn gewone mysterieuze vermogen de juiste man te kiezen. Het duurde niet lang of Kelleher wist nog meer van de methoden om een voorverkiezing te winnen en de behandeling van de stembussen dan Frank Lammence. Hij zou de Partij, John West, zijn drankinteressen, de Katholieke Kerk en alles wat hij van belang vond dienen. Met zeldzame bedrevenheid begaf hij zich op gevaarlijk ijs: het handhaven van de eenheid tussen de linksgerichte Blackwell-factie, de middenfactie en de Katholieke en West-facties, die door en over elkaar heenliepen. Bij de stemmingen in de voorverkiezingen stemde ettelijke leden tweemaal, eenmaal op hun Labour Party stembiljet en voor de tweede maal op hun vakbond stembiljet; die geen lid waren stemden evengoed als de afwezigen en doden. Een even grote bedrevenheid legde hij aan de dag bij de voorbereidingen voor de jaarvergaderingen, om zekerheid te hebben dat de 'juiste' gedelegeerden aanwezig waren. Een van zijn andere uitvindingen was de oprichting van pseudo-afdelingen, die gevolmachtigde gedelegeerden van de 'juiste kleur' stuurden. De naam Kelleher was synoniem met kameleonistische politiek. De ene minuut werkte hij samen met de Communisten, en de volgende met de Katholieken. De partijleden die bekend waren met Pad-

dy's methoden haalden hun schouders op; ten slotte was Pat misschien een schurk, maar dan een beminnelijke schurk, en hij had zeer zeker de organisatie nieuw leven ingeblazen.

Kelleher was naar John West gegaan om de delicate stappen te bespreken, welke nodig waren om de voorgestelde coalitie-Regering met de Boerenpartij tot stand te brengen. Sommige Labourleden en -supporters zouden er bezwaar tegen hebben, legde hij John West uit, maar men kon hen geruststellen door er op te wijzen dat de politiek van Davison loonsverhogingen bij de werkverschaffing en een moratorium voor de schulden van de farmers omvat had.

John West luisterde kalm, en hielp Kelleher nooit als hij een woord niet uit zijn keel kon krijgen, want hij had gemerkt dat dit hem nog meer in de war bracht. Ze namen beslissingen over de politiek en over Kabinetsposities en John West betaalde de schenking aan het Partijfonds die hij toegezegd had. Paddy was met het beheer van de kas belast. Hij nam links en rechts schenkingen aan en hield dikwijls 'een kleinigheid voor zichzelf' achter, met of zonder instemming van de gever en zonder medeweten van zijn collega's. Op die manier had hij drie huizen en een auto gekocht en een behoorlijke bankrekening opgebouwd.

John West vroeg hem daarop of het mogelijk zou zijn de Partijleider, Carr, te verslaan, als de caucus vergaderde. Kelleher wou tijd winnen. Hij opperde het idee dat het beter was te wachten tot er een geschikte tegenstander was.

„Wat denk je van Tom Trumbleward of Bill Brady?”
„Uhhh, b-b-broer,” antwoordde Kelleher, zonder er bij te denken John West 'broer' noemend, omdat hij iedereen, vriend en vijand, zo noemde. „B-b-broer. Je moet niet wedden op een paard dat niet winnen kan; dat m-m-moest je uhhhh, toch weten. T-T-T-Trumbleward was uhhh, leider en is verslagen, en Brady is niet uhhh, p-p-populair.”

„Doet er niet toe, maar Carr moet verslagen worden.”
„Uhhhh, je m-m-moet de k-k-kip die de uhhhh, g-goudene eieren l-l-legt niet uhhhh, slachten, Mr. West. Als

we nu w-w-weer tegen Carr gaan opt-t-treden splijten we de partij in tweeën.”

Kelleher was geen onvervalste West-man. Achter zijn muur van cynische schurkerij lag een glimpje van solidariteit verscholen. En bovendien, John West was niet de enige man met wie hij rekening moest houden. Kelleher geloofde dat Carr de enige was die in staat was de 'geassorteerde zak' waaruit de leden van de Labour Party bestonden, dicht te houden. Hij was vroeger lid geweest van de Socialistische Partij van Tom Mann, maar in het Parlement was hij tammer geworden. Carr was nu een bekwaam politicus met aanhangers in alle fracties van de Labour Party. Al was hij geïntimideerd door de macht van John West, Carr had geen zin zich direct aan de partijinstructies te houden, en daarom moest hij weg, vond John West.

John West besloot verdere stappen tegen Carr uit te stellen. Hij begreep heel goed dat Kelleher tijd wou winnen, maar wat kon hij er tegen doen?

Kelleher was nog niet lang vertrokken toen er weer een nieuwe 'Labour'-man op zijn kantoor kwam, William Brady, een vuilbekkende schooier, een man zonder de minste scrupules en verstoken van alle humor. Brady zat uitstekend in de kleren en zag er verzorgd uit, maar niets kon de geslepen uitdrukking op zijn gezicht of zijn dunne, wrede lippen vermommen.

Brady had bij de onlangs door de dood van Fighting Bob Scott noodzakelijk geworden tussentijdse verkiezing een zetel gekregen. Aan het eind van zijn dagen was Scott zo seniel en in de alcohol gepekeld geweest dat hij voor John West niets meer betekende dan een stem in het Huis.

Door William Brady tot opvolger van Scott te kiezen gaf John West opnieuw blijk van zijn bijna bovennatuurlijke intuïtie. De politiek betekende voor Brady carrière maken. En hij was nu nog maar een van de nieuwe leden van het Parlement. Niettemin hield hij het oog al gericht op de vette kluiven in de politiek, en zijn redenering was zo, dat het dienen van John West de beste manier was om een goed plaatsje bij de kachel te krijgen.

Brady was via de Vakbeweging in de politiek gekomen. Toen hij Secretaris van de Bond van Tabaksarbeiders was had hij als een leeuw gepraat, maar wanneer de leden een motie aannamen waarmee hij het niet eens was, had hij gehandeld als een sluwe vos — hij had op een keer de notulenboeken verbrand om te ontkomen aan de uitvoering van een door de Bond genomen besluit.

Toen hij in het Parlement kwam had Brady zichzelf benoemd tot Vrederechter, niet omdat hij bij de rechtbank wou zijn, maar omdat hij de bevoegdheid hebben wou de per post verstuurde stembriefjes te verifiëren. Vandaag had John West Brady bij zich laten komen om een plan in werking te stellen om Jack Cameron's promoties van wielervedstrijden en bokspartijen stuk te maken. Maandenlang hadden ze uitgekeken naar de beste manier om Cameron van het Tentoonstellingsterrein te verdrijven. Brady had een petitie onder de omwonenden laten circuleren, en deze beklagden zich over het lawaai van de motoren. Cameron pareerde de slag door de wedstrijden achter motoren af te schaffen. Op voorstel van John West deed Brady toen een beroep op de Raad van Beheer van een nabijgelegen katholiek ziekenhuis, om ook een klacht in te dienen, maar Cameron zette zijn bedrijf rustig voort en John West's Stadion trok maar weinig bezoekers.

„Zo,” zei John West tegen Brady. „Heb je er al iets op gevonden om Cameron van de baan te knikkeren?”

„Nee, Mr. West, maar ik blijf doende.”

„Maar ik wèl. Lees dit maar eens.”

Brady veegde zijn lorgnet met zijn zakdoek af.

„Hm,” zei hij, na het getikte papier dat John West hem gaf te hebben ingekeken. „Maar wat heeft dat met de kwestie te maken?”

„Dat maakt het onwettig een publiek park te omheinen om er een wielervedbaan of een stadion van te maken, of niet?”

„Verrek, ja. Maar het is gedateerd achttien vijf en zeventig!”

„Maakt geen verschil. Het is nog steeds van kracht, heeft mijn advocaat me verzekerd. Ik wil dat je dit ter

sprake brengt wanneer het Huis bijeenkomt. Dat zal een eind maken aan de loopbaan van Cameron. Je moet eisen dat de Regering de curatoren van het Tentoonstellingsterrein opdracht geeft hem het gebruik van het terrein te ontzeggen. En ik zal Davison vragen jou tot lid van de commissie van curatoren van het Tentoonstellingsterrein te benoemen, zodat je controleren kan dat het nooit meer voor sportgebeurtenissen gebruikt wordt. Ik verwacht hem over een paar minuten. Ga dus liever weg."

Een paar minuten later zat de Premier, Alfred Davison, in eigen persoon op de stoel die Brady net ont ruimd had.

Davison was een kort, dik en joviaal mannetje. Zijn gezicht was het ideaal voor een caricaturist. Hij leek op een biggetje dat schik in z'n leven heeft. Zijn neus was een snuit, zijn wangen waren opgeblazen, hij had grote oren die puntig uitliepen als die van een varken, en zijn hoofd was kaal behalve opzij.

Hij was een beetje nerveus. Het was zijn eerste bezoek op J.W.'s kantoor. Dat beviel hem niet. Hij had liever dat de lobby-mensen bij hem kwamen. Wat verbeeldde die John West zich wel. Had hem laten opbellen: „Mr. West wou U graag even spreken.” Was Alfred Davison Premier of John West? Hij had nog rekening te houden met andere machtige groepen die druk op hem uitoefenden buiten West. De B.H.P. groep, de transport-middelengroep, de brouwerijen; maar die steunden, wat erger was, meer op de United Australian Party. Hij moest wel op goede voet met John West blijven omdat West alleen de steun van Labour voor de Coalitie garanderen kon, en buitendien was West royaal.

John West zag dat Davison niet was zoals vele andere politieke figuren die hem opzochten — hij maakte geen strijkages en hij was niet kruiperig. Hij probeerde de Premier wat milder te stemmen door hem geluk te wensen met zijn overwinning. Davison reageerde niet op zijn complimenten. Hij was geen ijdel man; flikflooierijen waren niet aan hem besteed. Hij verliet zich op zijn gezonde verstand en geslepenheid. Hij ging er prat op dat hij nog nooit een boek gelezen had. De po-

litiek was voor hem een gok. Het was zijn lust en zijn leven iemand in een debat een vlieg af te vangen, de stemming onder de kiezers te peilen, met kunst en vliegwerk tot een machtspositie te komen. De politiek was ook een carrière en business — in de politiek deden dromen en aspiraties niet ter zake; je had gezond verstand nodig en machtige supporters.

Davison's vader was winkelier in een plattelandsstadje geweest. Alfred ging de boer op, kwam tot besef van de hopeloze toestand van de kleine boeren, besloot in de politiek te gaan met een programma voor de keuterboeren, die tot over de oren in de hypotheeken zaten.

Toen hij in 1919 besloten had Trumbleward te bestrijden, hoorde hij een gerucht dat de mysterieuze John West het niet erg op Trumbleward begrepen had. Hij zocht contact met West en kreeg zijn zegen. West had hem een jaar of tien min of meer genegeerd, tot hij begon te begrijpen dat Davison de deuren kon openen die toegang gaven tot de macht in het Parlement van Victoria. Davison was met zijn groep van afvalligen naar de Boerenpartij overgegaan toen men hem beloofde dat hij hun parlementaire leider zou worden. Sindsdien had John West zijn plannen opgebouwd met Davison als centrum. Dat wist Davison — hij werd niet voor niets 'Pientere Alfie' genoemd. Hij vond alles best zolang het West niet lukte hem onder de duim te krijgen, al was hij nog zo machtig.

Ze bespraken de posten in het Kabinet. Davidson was niet makkelijk. Hij was er tegen dat Trumbleward Staatssecretaris zou worden. Hij had iemand van zijn eigen partij op het oog voor die post — een van de mensen die tegelijk met Horan uit de Labour Party gezet was.

John West kon hem niet tot andere gedachten brengen. „Maar wat ik zeggen wou, ik wil dat Godfrey Dwyer in de adelstand verheven wordt en dat hij daarna benoemd wordt tot Chef van de Politie in plaats van Blaire, die naar ik gehoord heb na de uitspraak van de Koninklijke Commissie zal aftreden.”

„Ik zal Dwyer dit jaar op de lijst zetten van de mensen die voor een adellijke titel in aanmerking komen, maar

hij kan geen Chef van de Politie worden. Ik heb al naar Londen geschreven en gevraagd of ze iemand van Scotland Yard voor dat baantje konden missen."

John West bromde in zijn baard. Hij had macht gekregen door Davison; maar ten koste waarvan? Davison wist dat John West niet buiten hem kon. John West had zin om met zijn vuist op tafel te slaan en eisen te stellen, maar hij bedwong zich.

„Maar daar kunt U toch wel verandering in brengen..."

„Ik vrees van niet, Mr. West. Na het regiem van Blaire willen de mensen dat er schoonschip gemaakt wordt. Iemand van Scotland Yard zal het vertrouwen kunnen herstellen."

„Maar Dwyer is een onkreukbaar man, U kunt toch..."

„Sorry, Mr. West," hield Davison vol, „U moet één ding niet vergeten: als ik iets uit wil richten moet ik mijn werk met efficiency doen, en de macht in handen houden. Er zal heel wat tijd mee heengaan voordat de Labour Party in staat zal zijn weer alleen te regeren. Ik ben gekozen op een program van verhoogde lonen bij de werkverschaffing en een moratorium voor de schulden van de farmers. Ik zal dat programma ten uitvoer brengen. Dat moet ik. Ik moet de Staat ook op een efficiënte manier administreren."

Davison nam zijn grijze hoed van de tafel op. „Ik moet werkelijk opstappen, Mr. West. Mijn bezigheden roepen me."

Met die woorden vertrok hij.

John West zat na zijn vertrek te mijmeren over zijn protégé. Hij moest Davison onder de duim krijgen. Het zou niet meevallen, maar Jack West had zijn toekomst in de palm van zijn hand. Hij zou hem op de een of andere manier wel klein krijgen.

Hij dacht aan een gesprek dat hij eerder op de dag gehad had met zijn dochter Mary. Hij drukte op een knop achter zijn bureau. De zoemer ging en een jonge vrouw kwam binnen.

„Laat Mr. Lamb binnenkomen," zei hij.

Hij zei tegen hem: „Moet je 's horen, Dick. Mijn dochter Mary was hier vanmorgen al heel vroeg. Ze vroeg me of ze het Stadion aanstaande Dinsdag voor een vredescon-

ferentie mocht gebruiken. Ze zei dat jij nee gezegd had. Ik heb je opgebeld, maar je was er niet. Wat zit daar aan vast?"

„Dat zal ik U vertellen, Mr. West. Het is een rooie organisatie; de Beweging tegen Oorlog en Fascisme, of hoe ze 't ook noemen. Die Kisch, U weet wel, de man die ze niet aan land wouen laten gaan is nu hier met een zekere Griffin uit Nieuw Zeeland. Een belangrijke bijeenkomst, met steun van de rooien. U was toen net in Sydney. Ik heb besloten ze het Stadion niet af te staan.”

John West had het liefst gezegd: „Uitstekend; mijn dochter heeft me om de tuin geleid.” In plaats daarvan zei hij: „Hm . . . ik heb dit besluit herroepen. We zijn die avond niet bezet. Alle mogelijke mensen gaan naar de bokswedstrijden. Het is beter om op goeie voet te blijven met alle standen.”

Toen Lamb weggegaan was belde John West Frank Lammence op.

„Hallo, Frank. Mijn dochter Mary heeft zich ingelaten met een organisatie die heet: de Beweging tegen Oorlog en Fascisme, of iets dergelijks. Die Kisch is hier en zal op de een of andere conferentie het woord voeren. Ziet er uit als opzet van de rooien. Hou jij Mary een beetje in de gaten. Kan je daar voor zorgen?"

„Natuurlijk, Mr. West. Ik zou haar bijvoorbeeld door Paddy Ryan kunnen laten schaduwen.”

„Goed zo. Laat er geen gras over groeien. Hou me op de hoogte.”

Mary West had zich zonder twijfel 'ingelaten' met de Beweging tegen Oorlog en Fascisme. Ze was lid van het bestuur en had haar vader in die qualiteit opgezocht. Sinds de werklozen demonstratie was Mary zich meer voor de politiek gaan interesseren en was gaandeweg bij de linkervleugel-beweging terecht gekomen. Ze zou het moeilijk gevonden hebben de gedachtenprocessen te analyseren die ze doorgemaakt had.

Ze wist dat het geschil over de bouw van de Graftombe op de St. Kilda Weg zijn uitwerking niet gemist had. Toen de bouw van het Monument begon had ze die direct als een 'witte olifant' betiteld. Waarom zouden ze een nutteloos stenen monument bouwen ter herdenking van

de heldhaftige doden? Waarom geen ziekenhuis? Waarom geen school? Dat hadden de Communisten ook gezegd. Waarom geen ziekenhuis? Waarom geen school? En ze waren een stapje verder gegaan. Ze hadden gevraagd waarom de gerepatrieerde soldaten een herdenkingsmonument voor zichzelf zouden oprichten en het van hun werkverschaffingsloon zouden betalen? De rooien hadden de staking onder de bouwarbeiders georganiseerd; hun lonen waren verhoogd. Ze hadden gezegd dat als het Monument persé gebouwd moest worden, de mensen die het bouwden — in hoofdzaak gerepatrieerde soldaten — de standaardlonen moesten krijgen.

Dat was in 1933. Toen had Mary in het begin van 1935 meegespeeld in een toneelstuk dat opgevoerd werd door een Arbeidersclub, waarbij ze kennis had gemaakt met Ben Worth.

Ben Worth had maar een klein rolletje. Als acteur betekende hij niet veel, maar Mary merkte al gauw dat hij in het Arbeiderstoneel heel wat betekende! Hij scheen een soort politieke leider te zijn.

Mary voelde zich al gauw aangetrokken tot Ben. Het was een kerel met brede schouders met een knap gezicht, dat wel een beetje tanig was, maar regelmatige trekken had. Hij was nonchalant op zijn kleren, maar zag er zonder dat het er hem om te doen was toch altijd als een 'heer' uit en dat schijnt voor vrouwen een zekere attractie te hebben. Hij had weerbarstige zwarte lokken die telkens links over zijn voorhoofd vielen. Hij maakte de indruk een rustige, krachtige persoonlijkheid te zijn.

Mary, die jarenlang een man zelfs niet gekust had, moest al gauw bekennen dat ze hals over kop op hem verliefd was. Ze hoorde dat hij textielarbeider geweest was voordat hij in Sydney in aanraking gekomen was met de Labour Party en later in Melbourne met de Communistische Partij. Een revolutionair — wat romantisch! Was hij getrouwd? Ze informeerde; nee, hij was niet getrouwd, maar het was iemand die je niet makkelijk aan de haak kon slaan.

Toen het stuk na enkele malen te zijn opgevoerd opgeborgen werd zag Mary er tegen op een eind aan hun omgang te maken. En hij ook, merkte ze al gauw. Na

de voorstelling kwam hij op haar toe. Hij vroeg of ze samen ergens souperen zouden. En óf!

Terwijl ze samen in de koffiekamer zaten was hij kenmerkend ongedurig. Eindelijk kwam het hoge woord eruit. Er was een anti-oorlog beweging gesticht. Hij zou er een belangrijke rol spelen bij de organisatie. De beweging tegen een nieuwe oorlog was het belangrijkste wat een mens kon doen. Mussolini en Hitler, fascisten die de belangen van de millionairs behartigen, waren aan de macht. Ze stuurden op een oorlog aan. Ze hadden vrienden in Engeland, Japan, Frankrijk en Amerika, zelfs in Australië. De progressieve elementen in de wereld werden gemobiliseerd tegen het fascisme en een nieuwe oorlog. Hij nam als communist deel aan die strijd.

Mary merkte dat hij zich opwond en met grote intensiteit sprak. Hij boog zich naar haar over en zijn koffie werd koud.

„Hitler heeft één grote folterkamer van Duitsland gemaakt. De brand in de Rijksdag was het grote bedrog dat de massa-hysterie verwekte; toen arresteerde hij Communisten, vakbondsleiders, Sociaal Democraten, geestelijken — iedereen die tegen hem was. Met duivelse sluwheid hebben de Nazi's de woede van het volk van het kapitalistische systeem, dat hun ellendige toestand op zijn geweten heeft, afgeleid en op de Joden overgebracht. De Joden worden vervolgd, gefolterd, vermoord! Alleen maar omdat ze van Joden afstammen! Anti-semitisme is een vorm van kannibalisme, als het eenmaal...”

Mary had hem aandachtig aangekeken. Toen hij over het lijden van de Joden sprak, had zijn lichaam zich gespannen en had hij zwaar adem gehaald. „Ben je zelf een Jood, Ben?” hoorde Mary zich vragen. Ze had haar tong wel willen afbijten.

Ben keek haar onderzoekend, haast achterdochtig aan.

„Ja, natuurlijk. Waarom vraag je dat?”

„O, zo maar...”

„Je bent toch geen antisemiet?”

„He Ben, hoe kan je zoiets zeggen. Het was alleen maar omdat ik zag dat het lijden van de Joden voor jou een persoonlijke kwestie was.”

„Het lijden van de negers en van alle onderdrukte men-

sen is een persoonlijke kwestie voor me — speciaal het lijden van de arbeiders. Al denk ik wel dat ik het lijden van mijn eigen mensen het sterkst voel.”

„Ik verzeker je, Ben, dat ik geen antisemiet ben. Ik ben een tegenstandster van alle vormen van rassenonderscheiding. Ik zou makkelijk een antisemiet hebben kunnen zijn, maar ik ben het niet. Mijn vader heeft zakenrelaties met Benjamin Levy, de man met de grote meubelzaak, en vindt dat hij een ellendige ouwe duitendief is. Hij zegt dat je oppassen moet voor Joden.”

„Ja, de pot verwijt de ketel,” antwoordde Ben, die instinctief een ogenblik tot het defensief overging.

Mary volgde zijn voorbeeld: „m'n vader is goed voor de rmen van Carringbush...”

Dergelijke liefdadigheid is niets anders dan gewetenseld...”

Toen hij zag dat Mary een beetje gepikeerd was, zei Ben: „maar je vader heeft natuurlijk gelijk wat Levy betreft. Mijn vader is tegelijk met Levy naar Australië geëmigreerd. Ze komen beiden uit East End in Londen, waar duizenden Joden tot de in sloppen wonende hongerlijders horen. Mijn vader is arm gebleven — een arbeider, een venter, een kroegloper, losse fabrieksarbeider, een armoedzaaier. Maar Levy is met de sluwheid die hij in de woestenij van East End heeft opgedaan, millionair geworden. Het feit dat ze allebei Joden waren, heeft daar weinig mee te maken.”

„Ik begrijp 't, Ben. Dat hoef jij mij niet te vertellen.” Ze lachte gedwongen. „Laten we liever over iets anders praten. En bestel liever nieuwe koffie. De jouwe is ijskoud geworden.”

„Tja, zo is 't. Ik zal er niet langer over zeuren. Laten we zien dat we de laatste tram pakken. Maar voordat we weggaan: de Beweging tegen Oorlog en Fascisme trekt steeds meer mensen van allerlei slag die de vrede willen handhaven — geestelijken, schrijvers, mannen van de wetenschap, leden van de vakbonden. Ik wou dat je lid werd en voor de vrede en tegen het fascisme werkte. Wil je dat, Mary?”

Ze zei dat ze het wou. Ze geloofde in het idee. Dat ze een dochter van John West was was nog geen reden om aan

te nemen dat ze op de hand van de millionairs was. Ze had al jarenlang de kant van de arbeiders gekozen. Ze was op zoek geweest naar een idee, dat inhoud aan haar leven zou geven. Dit was het. Wat was beter dan oorlog te bestrijden?

Toen ze op de tram stonden te wachten voelde Mary een golf van levenslust over zich komen. Nu zou haar leven betekenis krijgen. Naast haar stond een man van wie ze echt kon houden. Ze bracht die twee dingen met elkaar in verband. Ze voelde dat ze in staat was haar leven voor die combinatie te geven.

Ben hielp haar in de tram. Ze huiverde toen ze de warmte van zijn sterke hand op haar arm voelde.

„Dag Mary,” zei hij met een innige klank in zijn stem.

„Ik hoop dat je nooit spijt van je besluit zal hebben.”

„Ik weet zeker van niet. Dag Ben.”

Toen Mary in bed lag dacht ze na over de nieuwe betekenis die haar leven nu kreeg. In het stuk had ze de rol gespeeld van een arbeidersdochter. Ze had zich in de rol ingeleefd en toen de voorstellingen afgelopen waren — al was de uitvoering er een beetje dik opgelegd en slecht geweest — had ze een persoonlijke verwantschap met de armen gevoeld.

En nu had ze iets om voor te leven. Ze wist niet veel van het fascisme af, maar het was duidelijk dat het nodig was om iets tegen een nieuwe oorlog te doen, iets waar je je tanden in zetten kon.

Haar gedachten waren echter voornamelijk aan Ben Worth gewijd. Dit was echte liefde! Ze gaf zich over aan de wildste droombeelden met Ben. Ze zou haar liefde, haar lichaam, haar hele leven geven aan de man die haar bloed sneller deed stromen, die al haar instincten, haar sexuele, moederlijke en sociale instincten in beroering had gebracht. Hij was groot in zijn onbaatzuchtige leven. En hij was eenzaam. Hij had een vrouw nodig die van hem hield, die hem bijstond door dik en dun. Zij, Mary West, zou die vrouw zijn.

Mary stortte zich met vuur op haar werk. Ze nam een baantje voor halve dagen aan op het bureau van de Beweging en wou er geen geld voor hebben. Ze was er trots op voor niets te werken, zei ze tegen de mensen. Voor

het eerst in haar leven voelde ze dat ze nuttig werk deed. Ze hielp bij de administratie, ze hielp bij het organiseren van meetings en bij de verzending van drukwerk. Ze nam deel aan de organisatie van de anti-oorlog-conferentie en aan de voorbereidingen voor de komst van Egon Kisch, de schrijver en gedelegeerde uit Tsjechoslowakije. Toen Kisch aankwam was Mary een van de ruim tweehonderd mensen die aan boord van het schip gingen waarop Kisch 'geïnterneerd' was, en die riepen: „We willen Kisch hebben! Kisch moet aan land gaan!” Ze zag hem over de hoofden van de mensen. Zijn bruinverbrande ruige gezicht gaf de suggestie van onverschrokkenheid en een intens gemoedsleven, onvervaarde oprechtheid en energie. In zijn guitige blik lag een tinteling van ironie en humor. Ze had het gevoel dat zijn ogen door het uiterlijke omhulsel heen tot de kern doordrongen.

De mensen moesten van boord, maar ze voegden zich op de werf bij de honderden die om Kisch riepen. Mary was nog nooit zo opgewonden geweest, zo tintelend van verontwaardiging.

De volgende dag was ze weer aan het dok met honderden andere mensen. De mailboot zou naar Sydney afvaren en Kisch moest mee. Toen er beweging in het schip kwam verscheen Kisch aan de reling. Alle ogen richtten zich omhoog. De mensen begonnen te juichen; zelfs de matrozen aan boord van de Engelse oorlogsschepen, die daar lagen voor de feestelijke viering van het honderdjarige bestaan van Melbourne, juichten mee.

„We willen Kisch hebben!” schreeuwde de menigte.

„Ik wil bij jullie komen!” schreeuwde Kisch terug, terwijl hij zijn gebalde vuist ophief.

Toen ging er een onderdrukte kreet van ontsteltenis uit de menigte op. Kisch was op de reling geklommen. „Grote God!” zei iemand. „Hij wil eraf springen!”

Plotseling nam Kisch een sprong. Hij maakte een buiting van zeven meter en kwam op de kade terecht, waar hij als een vormloze massa bleef liggen. Alle boten in zijn lijf moesten gebroken zijn! Hij werd direct omringd door de politie en weer, onder de woedende kreten van de menigte, aan boord gedragen. Kisch had een been ge-

broken. Het schip vertrok met zijn gewonde passagier naar Sydney.

Toen werd de meeting gehouden onder de leuze „Kisch moet landen.”

Richard Lamb weigerde het Comité ter Bescherming van Kisch de beschikking over het Melbourne Stadion.

„Ze hebben ons ook het Tentoonstellingsgebouw niet willen geven,” zei Ben tegen Mary. „Het zijn de enige twee gebouwen waar zoveel mensen in kunnen. Zou het helpen als je je vader opzoekt en hem vroeg of we het Stadion mogen gebruiken?”

Makkelijk gezegd: je vader opzoekt. Slechts haar geloof in Kisch en in de anti-oorlog beweging gaven haar de kracht de stoute schoenen aan te trekken.

Toen kwam de meeting in het Stadion. Mary kwam daar vroeg aan met de andere organisatoren. De stemming steeg naarmate het publiek binnen stroomde.

Mary blikte op die meeting terug als de meest dramatische die ze meegemaakt had. Toen Maurice Blackwell gesproken had stond de voorzitter op en vroeg:

„Is Gerald Griffin onder het publiek?”

Diep stilte! Griffin, de gedelegeerde van Nieuw Zeeland op het Anti-Oorlogscongres, kon er onmogelijk zijn! Men had hem ook geen vergunning gegeven aan land te gaan. Men had wel gehoord dat hij het land clandestien binnengekomen was en de vorige avond in Sydney gesproken had, maar . . .

Plotseling kwam een tengere man met een zwarte overjas aan en een zwarte hoed op met energieke stappen naar het podium toegelopen.

„Ik ben Gerald Griffin.”

De verslaggevers stonden paf. De politie niet minder. Het publiek hief een gejuich van instemming aan. Griffin hield een kort speechje en verdween zonder dat men hem lastig viel.

Toen kwam kort daarop de onvergetelijke fakkeloptocht. Duizenden mensen, onder wie Mary, trokken met brandende flambouwen door de straten van Melbourne naar de Yarra-oever, aangestaard door nieuwsgierige voorbijgangers.

Kisch zou spreken! Hij had beroep aangetekend tegen de

verklaring dat hij een ongewenste immigrant was, en hij was in het gelijk gesteld, maar dat was nog niet het eind van zijn ellende. Toen hij met zijn been in een gipsverband van boord gedragen was, werd hij in arrest gesteld en naar het hospitaal van een gevangenis vervoerd. Later werd hij onderworpen aan een taal-test in het Gaelic (een van de weinige Europese talen die hij niet kende); ten slotte had men hem echter op vrije voeten gesteld.

Duizenden waren aan de oever van de Yarra bijeengekomen om Kisch te horen spreken. Mary zou die avond nooit vergeten! In de koele avondlucht bij de rivier zongen ze en hoorde de sprekers aan. Kisch, die op krukken liep, bracht allen onder de indruk van zijn dynamische persoonlijkheid.

„Ze zeggen in de kranten dat ik gebroken Engels spreek. Dat is zo, mijn Engels is gebroken, mijn been is gebroken, maar mijn spirit is niet gebroken, omdat ik nu de gelegenheid heb mijn zending te vervullen en mijn vredesboodschap aan het Australische volk over te brengen.”

Ondanks de intense opwindning heerste er dodelijke stilte. Als een van de overlevenden uit de fascistische gevangnissen vertelde hij hun staaltjes van moed tegen de afschuwelijke onderdrukking in Duitsland. Hij noemde de namen van Duitse humanisten, die zich afzijdig gehouden hadden tot het te laat was, en die nu overgeleverd waren aan de willekeur van sadistische gevangensbewakers. Hij waarschuwde zijn gehoor dat wat in Duitsland gebeurde overal gebeuren kon waar het kapitalisme bestond. Hij bezwoer de Australiërs het gevaar van fascisme en oorlog niet te onderschatten.

„Bestrijdt hen van het begin af aan, kameraden, met al Uw kracht!”

Ben Worth zat naast Mary op het gras en keek van Kisch naar haar. Haar mooie gezichtje, dat afstak tegen het flakkerende licht van de flambouwen, weerspiegelde haar diepe ontroering; haar ogen waren wijd opengespreid van vurige verontwaardiging. Hij stak zijn hand uit en raakte de hare aan. Ze keerde zich langzaam naar hem om, lachte en keek toen weer naar de spreker. Toen Kisch uitgesproken was hief hij zijn gebalde vuist

op. Het toortslicht accentueerde zijn dramatische, uitdagende houding.

Kisch bleef een hele poos zo staan. De menigte was vol ontzag en zweeg. Toen begonnen sommige mensen te huilen, anderen zuchtten, anderen klaptten in de handen en juichten. Mary West behoorde tot hen die huilden — ze hilde uit een eigenaardig soort blijdschap die ze niet verklaren kon en die haar doorstroomde.

Hij had in de oorlog gevochten, dacht ze, en later had hij in de gevangenschappen van Hitler ondervonden wat het fascisme betekende; die man weet precies waar de strijd voor gevoerd wordt. Als zulke mannen voor menselijkheid streden bestond er nog hoop voor de mensheid!

De nooit onder woorden gebrachte liefde tussen Mary en Ben Worth werd inniger. Ze zagen elkaar iedere dag, aten dikwijls samen en gingen zo nu en dan naar de schouwburg. Mary wist zonder dat er woorden voor nodig waren dat Ben haar liefde beantwoordde, zoals alle vrouwen weten wanneer zij bemind worden: door onbewuste attenties, kleine woordjes van sympathie en wederzijds begrip, een gevoel van zaligheid bij een glimlach of de aanraking van een hand.

Toen Ben haar eindelijk zijn liefde verklaarde deed hij dat zo eenvoudig en rechtstreeks als Mary verwacht had. Op een Zaterdagavond nodigde ze hem bij zich thuis uit. Vader was natuurlijk in het Stadion. Mrs. Moran, stouder, ging altijd na het eten naar bed, en moeder en Joe waren naar de een of andere kerkelijke bijeenkomst gegaan. Mary speelde wat op de piano. Ze zongen, dronken een glaasje bier en praatten over politiek, literatuur, organisatorische vraagstukken in de anti-oorlog beweging, terwijl Mary er aldoor naar verlangde dat ze over elkaar zouden praten, en over hun liefde.

Eindelijk kwam Ben bij haar op de rustbank zitten, begroef zijn gezicht in haar goudbruine lokken en zei: „Mary, ik ben zo trots op je. Je bent een geweldige meid. Ik houd van je. Ik hou zo van je, Mary.”

Ze hief haar hoofd schuin naar hem op, haar vochtige rode lippen half geopend. „O God, Ben, ik hou ook zo van jou. Ik zal altijd van je houden!”

Ze kusten elkaar. Hij hield haar vast tegen zich aange-

drukt en haar lippen waren zoet en veerkrachtig en beantwoordden zijn kussen met zachte drang. Hij hield haar hoofd in zijn handen en keek haar door-dringend aan.

„Mary, ik weet dat dit een bespottelijk moment is om er over te praten, maar — ik ben communist. Je weet hoe-zeer dat beslag legt op m'n tijd. Het is een levenstaak, die me helemaal opeist. Soms is het gevaarlijk communist te zijn. Het zou roekeloos zijn je leven aan het mijne te verbinden. Zou je — wil je lid van de partij worden, Mary? Dan kunnen we samen . . .”

„Ben, ik heb zoals je weet de laatste tijd een heleboel van de politiek geleerd, en ik heb in het Communisme leren geloven. Door jou heeft mijn leven inhoud gekregen en is nuttig geworden en voel ik me gelukkig. Ik wil lid van de partij worden als je me daartoe waardig acht.”

„Waardig, natuurlijk ben je waardig lid van de Partij te worden.”

„O Ben, je kan je niet voorstellen hoe je mijn leven veranderd hebt. Ik heb nu een zaak om voor te vechten, en iemand met wie ik er voor vechten kan.”

Plotseling riep Mary: „Goeie God, kijk 's hoe laat het al is! Ik ben trots op je, Ben, maar je moet hier niet zijn als ze thuiskomen. M'n familie, speciaal vader, is er erg over ontsticht dat ik werk voor de anti-oorlog beweging. Ze geloven al die kletspraatjes over de bolsjewiki. Als ze wisten dat ik een Communist in de hall kuste zouden ze me voor krankzinnig laten verklaren of zoiets. Je moet echt gaan, schat.”

Ze kusten elkaar en rekten het zo lang mogelijk; toen ging Ben weg. Mary zette de twee lege bierflessen en de glazen weg en ging naar boven. Net voordat Nellie en Joe thuiskwamen lag ze in bed.

Later hoorde Mary een auto voor het huis stoppen en toen wegrijden. Even daarna kwam haar vader binnen. Zijn liefde was vanavond weer met hem meegeweest naar het stadion.

Al brandde ze van liefde en geluk, Mary kon de gedachte niet van zich afzetten dat ze nu niet meer terug kon. Ze had alle bruggen achter zich verbrand. Het zou niet

lang duren of de laatste veldslag met haar vader zou geleverd moeten worden.

John West werd zich bewust van een toenemende onbevredigdheid. Van alle kanten dwarsboomde men hem en hij werd met de dag kribbiger.

Hij maakte zich ook bezorgd over Mary. Wat voerde ze in haar schild? Al wat Frank Lammence had kunnen uitvinden was dat ze een groot deel van haar tijd besteedde aan haar werk voor de Beweging tegen Fascisme en Oorlog.

Op een Zondagmiddag liet hij haar in de muziekkamer komen. Hij draaide er niet om heen. Ze had hem bedrogen toen ze hem gevraagd had het Stadion te gebruiken, zei hij. Die organisatie was communistisch georiënteerd. Hij wou er niet van horen dat zijn dochter met de rooien samenwerkte. Ze legde hem uit dat de organisatie niet communistisch georiënteerd was; dat zij ten doel had de mensen op te voeden het gevaar van een nieuwe wereldoorlog te bestrijden, en de bedreiging van het fascisme, dat het heft in handen had in Duitsland, Italië en Japan, aan het licht te brengen.

„Mussolini is geen bedreiging,” repliceerde hij. „Ons land zou er beter aan toe zijn als we iemand zoals hij hadden — een gematigd dictator. Ik heb een pamflet waaruit blijkt hoeveel goed hij in Abessinië heeft gedaan.”

Hij haalde een pamflet uit zijn binnenzak en gooide het op tafel.

Mary negeerde het en zei: „Mussolini stuurt op oorlog aan. Hij heeft Italië in één enkele grote gevangenis veranderd, op instigatie van de millionairs en het Vatikaan.” De woorden waren er nog niet uit of ze besefte haar roekeloosheid.

„O, je bent dus nu al tegen de millionairs en je eigen kerk! Ik heb er mijn hele leven over gedaan me aan de armoede te ontrukken en millionair te worden. Het Vatikaan is het moederland van je godsdienst. Het is makkelijk te zien dat je wèl met de rooien samenwerkt. Maar van nu af aan hou je er mee op!”

„Ik hou er niet mee op, vader.”

„Je zàl er mee ophouden! Je hebt meegelopen in de vredesoptocht, maar je hebt niet meegelopen in de Eucharistische Processie. O nee! Je doet wat ik zeg of je gaat de laan uit.”

„Goed, vader, als U 't zo opvat. Ik ga direct.”

Hij weifelde. Hij hield van haar. Ze moest bij hem blijven. Waarom verkoos ze het dingen te doen waarin hij haar dwarsbomen moest?

Met gebogen hoofd zei hij kleinmoedig: je blijft hier, waar je thuishoort.

Toen hij opkeek was ze verdwenen.

John en Joe zetten hem ook de voet dwars. Joe pleegde lijdelijk verzet op zijn werk en reageerde met glimlachende onverschilligheid op zijn vaders aanmaningen nu eindelijk eens aan te pakken. John was weer in Sydney bij de zaak voor het uitzenden van diners. Hij had in Brisbane de melkbar rendérend gemaakt, maar hij toonde geen belangstelling in zijn werk. Hij was aan de drank geraakt. Hij stonk altijd een uur in de wind als John West hem in Sydney opzocht, en trad in zijn dronkenmansmoed uitdagend tegen zijn vader op. Hij had niet om dat baantje gevraagd, zei hij dan. John West werd links en rechts bestolen door de twee broers die zijn zaken in Sydney behartigden, beweerde hij, maar wou geen details geven. Zijn vader moest niet denken dat hij de enige stijfkop op de wereld was.

Nellie stuurde Marjorie nog geregeld geld en correspondeerde met haar. John West zocht alle laden in haar slaapkamer door en vond brieven. Een scène volgde. Mrs. Moran bemoeide zich ermee. „Wou je soms dat je dochter van honger omkwam?” vroeg ze hem op strenge toon. „Het minste wat we voor het arme schaap kunnen doen is wel dat we haar schrijven en haar een speldengeldje sturen.” Ze legde hem uit dat het geld van het huishoudgeld afgenomen werd.

Weer stond hij bedremmeld te kijken. Een dochter van John West van honger omkomen? Zijn voorspelling ten opzichte van Andreas was uitgekomen. Hij kon zijn vrouw en twee kinderen niet eens onderhouden. Goed, dan konden ze Marjorie wat geld sturen, maar zij noch die Duitser zouden een penny van hem erven!

Dan was er die scène over Nellie's moeder. Het oude vrouwtje was al over de tachtig en ging met de dag achteruit, maar ze had het vertikt om rust te nemen tot ze op een keer op de trap gestruikeld was en haar been gebroken had. Het been wou niet genezen. Ze moest het bed houden. Ze namen een inwonende verpleegster. John West zei dat ze in een rusthuis opgenomen moest worden.

Sinds Nellie's avontuur met Evans had Mrs. Moran tussen hem en de anderen gestaan en had geprobeerd al zijn pogingen om zijn gezag uit te oefenen te verwijderen. Hij was mettertijd een heimelijke wrok tegen haar gaan koesteren. Hij genoot bij de gedachte dat hij zich nu op haar wreken kon. Ze kon verrekken in het Armenhuis. Hij was niet verplicht haar te onderhouden en haar doktersrekening te betalen. Hij had haar nu bijna twintig jaar onderhouden. Ze was oud. Ze lag vrijwel op sterven. Ze kon voor zijn part naar het Hospitium voor Stervenden gaan aan de overkant van de weg.

Daar zou ze goed verzorgd worden. Ze konden haar daar allemaal opzoeken, zei hij op een avond tegen zijn gezin.

Nellie begon te huilen. Mary sloeg met haar vuist op tafel. „Wat een gemene, harteloze streek,” zei ze, zij zou wel op oma passen als hij het zonde vond een verpleegster te betalen. Het Hospitium was niet veel meer dan een knekelhuis, waar arme stumpers heengingen om de laatste adem uit te blazen. Zelfs Joe schoot uit z'n slof en bood aan bij te springen met een deel van zijn salaris om een deel van de doktersrekening te betalen. John West was onwrikbaar. Hij had gezegd dat het ouwe mens de deur uit moest en eruit ging ze.

Mrs. Moran werd goed en wel in een ziekenauto naar de overkant getransporteerd. Ze hield zich goed, maar de familie merkte al gauw dat ze zich doodongelukkig voelde in het 'Gasthuis'.

Jaren geleden had John West het Hospitium voor Stervenden aan de kerk geschonken. Het stond naast de ambtswoning van de Aartsbisschop. Het was een

grauw, afstotend gebouw. Het doel van de stichting, had Malone destijds tegen John West gezegd, was een plaatsje te hebben waar ouden van dagen en ongeneeslijke zieken hun laatste dagen in rust en vrede zouden kunnen slijten. Niet-Katholieken werden gelijkelijk opgenomen — misschien konden sommigen hunner tot de Moederkerk toetreden en bekeerd worden. Later sloot John West een overeenkomst met de Hoofdzuster, dat de begrafenissonderneming uit het Hospitium zoveel mogelijk opgedragen zouden worden aan een begrafenisonderneming waarin hij de meeste aandelen had. Op die manier dacht hij een flinke som van zijn schenking terug te krijgen.

Ook buiten zijn gezin ondervond hij tegenstribbeling. Bill Brady had de oude wet in het Huis aan de orde gebracht en had Cameron uit het Tentoonstellings-terrein laten zetten. Dit was het eind van Cameron's bokspromoties, maar hij legde, strijdlustig als altijd, een houten wielersbaan aan in een noordelijke buitenwijk en behield de leiding in de wielersport.

En dan mislukte ook John West's poging om avonddraverijen te organiseren. In Perth en Adelaide waren de avonddraverijen goed op weg de wedrennen dood te concurreren. Als hij er in het Huis een wet door kon krijgen om in Apsom avondharddraverijen te organiseren zou de draverssport weer beginnen verdienen af te werpen en zou hij de V.R.C. een lelijke klap toedienen. Maar Davison hield hem aan het lijntje. Hij zou later wel een wets-ontwerp indienen.

John West was razend en zei tegen Bennett dat hij een door een aantal Parlementsleden opgesteld wets-ontwerp in het Hogerhuis moest indienen. Het werd met een meerderheid van één stem verworpen, al was er £ 2.000 aan steekpenningen gespendeerd.

Op de jaarvergadering van de Labour Party in 1936 stelde Kelleher tegen zijn zin Trumbleward op tegen Carr, maar in de caucus versloeg Carr Trumbleward met gemak in de strijd om het leiderschap van de Partij. Het gevoel van onvoldaanheid woekerde als een etterend gezwel in John West. Dat bracht hem ertoe meer steun en troost te zoeken bij Vera Maguire. Op zijn kan-

toor verloor hij zijn scherpzinnigheid en drijfkracht; thuis werd hij nog norser en aggressiever doordat hij voortdurend het hoofd moest bieden aan de smeulende haatgevoelens die door zijn behandeling van Mrs. Moran waren opgewekt.

Op een dag tegen het eind van 1936 liep Paddy Ryan het kantoor van Frank Lammence binnen.

„Ziezo, beste jongen. Detective Ryan heeft eindelijk een spoor gevonden in de zaak van de mysterieuze roodharige vrouw.”

Paddy had Mary West maandenlang geschaduwd, zij het ook niet erg ijverig, want Paddy moest zijn racepaard nog verzorgen en er ging ook nog heel wat tijd af voor het borreltjes drinken. De enige die niet wist dat Paddy aan de drank was, was John West! Paddy zoog altijd op 'kwalijk riekende adem' tabletjes als zijn baas in de buurt was.

Ryan overhandigde Frank Lammence een artistiek uitgevoerde uitnodigingskaart. Lammence wierp er een blik op en ging naar John West's kantoor.

Lammence overhandigde de kaart aan John West. Er stond boven: *Verwelkoming van Ralph Gibson*. Zij gaf bijzonderheden van een lunch met muziknummers. Onderaan de kaart stond: *Organisatorische Secretaresse: Miss Mary West*.

„Ik wou hier even Uw aandacht op vestigen, Mr. West. Gibson is een vooraanstaande Communist; hij heeft in de gevangenis gezeten wegens politieke vergrijpen. Dit is kennelijk een Communistisch onder-onsje. Zij — ik bedoel Miss West — moet wel lid van de partij zijn als ze dit organiseert.”

John West gaf geen antwoord. Zijn ogen namen een angstwekkend starende uitdrukking aan. Zijn neusvleugels verwijdden zich en hij haalde moeilijk adem. Lammence ging het kantoor uit, hij wist wanneer hij zijn patroon alleen moest laten.

's Avonds kwam Mary niet thuis om te eten. John West, die woedend was en vastbesloten om het op haren en snaren te zetten, bleef opzitten tot ze thuis kwam. Om half twaalf zat hij in een leuningstoel in

de ontbijtkamer te knikkebollen, toen hij haar hoorde binnenkomen.

Hij deed de deur van de ontbijtkamer open, zag dat ze de trap opging en riep kalm en met klem: „Mary, ik moet je spreken.”

Ze keerde zich met een ruk om. Toen ze zijn gestalte in de deuropening afgetekend zag zei ze zachtjes:

„O, vader, ik dacht dat U in bed was. Is er iets

„Kom binnen,” zei hij.

Ze volgde hem in de kamer. Ze zag er een beetje vermoeid uit, vond hij, en ze zag er ook niet zo smetteloos als gewoonlijk uit. Een ogenblikje deed ze hem aan zijn moeder denken.

„Wat betekent die kaart?”

Ze schrok, nam de kaart van hem over en bekeek die, terwijl ze net deed of ze hem nooit eerder gezien had. Ze antwoordde niet.

„En!” vroeg hij op gebiedende toon.

„Ja, vader, wat moet ik daarop zeggen. Ik doe alleen wat ik denk dat goed is.”

„Ben je lid van de Communistische Partij?”

Ze aarzelde en wierp toen het hoofd met een uitdagend gebaar in de nek.

„Ja.”

„Geen dochter van mij zal Communist zijn! Je breekt de omgang met die lui af, of je gaat m'n huis uit.”

„Het spijt me, vader; ik kan m'n principes niet verloochenen.”

„Principes,” schreeuwde hij, terwijl hij met zijn vuist op tafel sloeg. „Principes noem je dat. Ze moesten met z'n allen in de gevangenis gestopt worden! Niets is heilig voor ze. Ze proberen onrust te stoken. Ze willen onze manier van leven verwoesten.”

„Ja, en die vervangen door een fatsoenlijke manier van leven.”

„Sta me niet tegen te spreken! Je weet niet waar je 't over hebt! Ik heb er studie van gemaakt. Als je een paar van de zendbrieven van de Kerk over het Communisme gelezen had zou je het niet steunen. Of je geeft het op, of je krijgt geen penny meer van me en ik gooi je het huis uit.”

„U kunt mij niet omkopen, vader. En U hoeft me het huis niet uit te gooien — ik vertrek morgenochtend.” Hij was buiten zichzelf van woede. Hij hief zijn vuist op om haar een slag te geven, maar hield zich op 't laatste ogenblik in. Hij ontspande zijn vuist langzaam. Hij stond voor de tweede maal met gebogen hoofd voor haar — vernederd en verslagen.

Hij zag dat haar ogen betraand waren. Ze liep langs hem en ging de kamer uit. Hij liet zich als een zoutzak in zijn stoel vallen en bleef daar bijna een uur zitten voordat hij naar bed ging.

Ze sliepen geen van tweeën.

De volgende morgen stond Mary niet op voordat haar vader de deur uit was. Na het ontbijt pakte ze een paar kleren in een koffertje en maakte zich op om het huis te verlaten. Haar moeder kwam de kamer in. „Wat doe je? Waarover hebben jij en je vader vannacht ruzie gehad?”

„Och, wat doen de details er toe, moeder. Dat zou je toch niet begrijpen. Vader heeft me de toegang tot het huis ontzegd, en nu ga ik. Ik zal met jou en de kinderen voeling houden.”

Haar moeder ging op de rand van het bed zitten en begon te huilen. „Maar dat mag je niet doen, Mary! Misschien meent hij het zo erg niet. Dat mag hij niet doen. Wat heb je gedaan? O, als moeder er maar was.”

„Oma is er niet. En al was ze er, dit is een ruzie die ze toch niet zou kunnen bijleggen.” Mary ging naar haar moeder en sloeg met een deelnemend gebaar een arm om haar hals. „Huil alsjeblieft niet, moeder. Het moest er wel van komen. We moeten het onder het oog zien. Ik ben Communist geworden, ziet U, en vader heeft daar het land over.”

„Wat zeg je, Mary... Communist? O kind, dat moet je opgeven. O God, alsof ik nog niet genoeg uitstaan heb!”

Mary troostte haar zo goed en zo kwaad als het ging, deed haar suitcase dicht en ging met een bezwaard hart het huis uit. Bij het hek keek ze om. Ze had hier soms gelukkige dagen doorgebracht, ondanks alles. Maar alles veranderde en het leven ging verder.

John West kon zich de hele dag op kantoor niet op zijn werk concentreren. Hij zat zich af te vragen of Mary uit huis zou gaan of niet 's Avonds, toen Nellie hem met een bleek gezicht, rood geschreide ogen en met een klagelijke stem op de hoogte bracht, was zijn reactie gecompliceerd. Hij was ontsteld en verdrietig, maar vastbesloten ditmaal voet bij stuk te houden.

De volgende morgen riep hij Frank Lammence, zodra hij op zijn kantoor kwam, en zei tegen hem: „Ik heb mijn dochter de toegang tot mijn huis ontzegd. Ze moet maar leren naar rede te luisteren en al die nonsens op te geven. Maar ze moet eerst een goed lesje krijgen. Ik wil dat je nagaat waar ze zich ophoudt. Ze heeft haast geen geld. En als ze een betrekking krijgt, laat 't me dan weten.”

De volgende weken waren een nachtmerrie voor Mary West. De dag dat ze het huis uitging lunchte ze met Ben Worth. Hij was van streek en erg met haar begaan. Hij drukte haar over tafel de hand.

„Ja, Mary, 't is in zekere zin jammer dat het zover komen moest. Maar het was onvermijdelijk. Ik heb me al een tijd bezorgd gemaakt dat dit zo gebeuren zou. Ik heb heel wat van je gevergd, toen ik je gerecruiteerd heb voor de beweging. Wat ga je nu doen? Heb je een beetje geld?”

„Een klein beetje maar, maar ik kan werken. Ik zal een kamer huren en een baantje zoeken. Dan word ik een heel andere vrouw.” Ze lachte dapper, maar hij voelde dat het huilen haar nader stond dan het lachen.

's Avonds maakten ze na een meeting een wandeling in het park en gingen op het gras zitten.

Eensklaps zei Ben: „Mary, ik heb er over nagedacht. Ze zeggen dat twee mensen even goedkoop kunnen leven als één. Misschien...”

„O, Ben!”

„Als ik alleen maar aan ons beiden hoefde te denken zou ik je op mijn knieën smeken m'n vrouw te worden. Maar een Communist in mijn positie moet met heel wat andere dingen rekening houden voordat hij

trouwt en zijn vrouw misschien kinderen krijgt! We zullen zien, liefste. Met die burgeroorlog in China en Spanje weet je nooit wat er gebeuren kan. We zullen een poosje afwachten en zien wat we dan doen."

„Goed, Ben. Zolang we maar bij elkaar blijven vind ik alles goed."

Ze viel in zijn armen en hilde. Hij troostte haar met lieve woordjes. Ze kwam een beetje tot bedaren en ging met haar hoofd op zijn schoot liggen.

„Zoals we hier liggen, Ben, en naar de sterren kijken, is het moeilijk te geloven dat de mensen elkaar haten in plaats van elkaar lief te hebben. Dat er mensen van honger omkomen terwijl er elders overdaad is. Dat er mensen zijn die oorlog willen."

„Ja, Mary. Maar wij, wij die weten waarom, moeten de mensheid niet in de steek laten. Op ons, op miljoenen van ons, is 's mensen hoop gevestigd een eind aan al die armoede en ontbering te maken.

Maar zolang het kapitalistische stelsel duurt zal het zo blijven. Soms leg ik 's nachts uren wakker en denk aan de Communisten, vakbondsmensen en Joden in Hitler's gruwelkampen. De Joden, mijn eigen mensen, Mary." Ze voelde zijn vingers in haar arm knijpen.

„En dan zeg ik tegen mezelf dat ik harder werken moet en het fascisme verslaan moet. Als ik maar de kracht van tien mensen had. En dan de berichten uit Spanje! De fascisten scherpen hun zwaarden op het Spaanse volk. Soms heb ik het gevoel of ik hier in Australië buiten de voornaamste strijd sta. Dan vraag ik mezelf af: moet mijn volk uitgeroeid worden en moeten de fascisten de overwinning behalen, zonder dat ik een slag gedaan heb?"

Ze keek naar hem op.

„O Ben. Soms ben ik bang. O Ben, liefste, ik hou zo van je."

Ze kusten elkaar. In de vroege ochtend werd de lucht kil en moesten ze naar huis.

Mary West had voor weinig geld een goede kamer gekregen. Ze vond het er eerst eng en eenzaam. De volgende dag kreeg ze een baantje in een boeken-

winkel. Dat, met haar werk als vurig, actief lid van de Communistische Partij en haar omgang met Ben, behoedde haar voor eenzaamheid en zelfverwijten.

Mary was lid van een onderafdeling van de Partij in een industriële voorstad. Ze vond de vergaderingen eerst een beetje vreemd; ze kon er niet goed aan wennen iedereen kameraad te noemen, maar toen ze er eenmaal aan gewend was werd het woord haar dierbaar.

De andere leden waren arbeiders en werkende vrouwen. Eerst keken ze een beetje tegen haar op, en zij tegen hen. Ze idealiseerde die — in haar ogen — onbehouden mensen, die in staat waren zo goed te studeren, zich zulke opofferingen en een zo voortdurende krachtsinspanning te getroosten.

Mary nam actief deel aan verscheidene campagnes: Hulp aan Spanje, de beweging om Japanse goederen te boycotten ten behoeve van het Chinese volk. Het prettigst vond ze het 's nachts aanplakken van biljetten — die karweitjes hadden een avontuurlijk tintje voor haar.

Een week of twee nadat ze van huis weggelopen was, ging ze er op een avond heen, toen ze wist dat haar vader er niet zou zijn. Haar moeder begon direct weer te huilen. Joe sloeg voor dat ze haar 'rooie' idee fixe zou opgeven en weer thuis zou komen.

Ze schreef een brief aan John in Sydney en bracht hem op de hoogte van het hele geval. Ze kreeg een buitengewoon heftig antwoord. Haar vader was de meest gewetenloze man die hij kende, schreef John. „Van harte gelukgewenst, Ginger. Ik wou dat ik jouw moed had.” Het Communisme ging tegen zijn godsdienst in. Hij was geen Communist, alleen maar een verlopen zuiplap; maar het werd tijd dat de rooien of wie dan ook, afrekenden met schurkachtige zakenlui als Dad en zijn handlangers die het land naar de bliksem hielpen. Hij zou binnenkort in Melbourne komen, en zou haar dan opzoeken.

Mary schreef ook een brief aan Margo in Duitsland en ging toen haar grootmoeder in het Hospitium opzoeken. Het gebouw stonk naar in staat van ont-

binding verkerend mensenvlees — naar de dood. Een non wees Mary waar Mrs. Moran lag. „De ouwe mevrouw gaat zienderogen achteruit, U moet niet te lang blijven. Ze zal het niet lang meer maken in deze wereld. Best mogelijk dat ze vannacht de geest geeft. God zij haar ziel genadig. Ik heb Mrs. West laten komen.”

Mary trof Mrs. Moran aan met haar rozenkrans in haar knokige vingers, om beurten een *Ave Maria* en een *Onze Vader* biddend. Mary schrok ervan dat de oude vrouw zo achteruit gegaan was. Ze was helemaal verschrompeld. Haar vel leek wel een spinneweb. Haar neus glom en haar wangen, ogen en mond waren ingevallen.

„O, ben jij 't Mary?” zei Mrs. Moran met een zwak stemmetje. „Wat hoor ik daar? Ben je van huis weggelopen? God, wat heeft die villa een ellende meegeemaakt! Ik wist dat er iets vreselijks gebeuren zou, toen ik wegging!” Ze begon onsamenhangend te praten. „Veertig jaar geleden heb ik hem voor 't eerst ontmoet. Hem en zijn toto zaak. God zij hem en mijn arme Nellie genadig. Ik heb van jullie gehouden, kinderen, alsof jullie mijn eigen vlees en bloed waren. Ik heb geprobeerd alles ten beste te leiden. God en Zijn Heilige Moeder mogen ons allen bijstaan. God vergeve je, Mary. Communisme, och, Mary. Maar je bent een goed kind, dat weet ik. Dat weet ik. Moeder Gods, waak over haar.”

Mary hield de gerimpelde handen vast en snikte. Op dat ogenblik kwam Nellie op haar tenen binnen.

„Nellie, Nellie,” zei de oude vrouw met een prevelende, reutelende stem. Nellie bukte zich en kuste haar moeder op haar voorhoofd.

„Ik heb voor jullie allemaal gebeden,” zei Mrs. Moran. „God helpe ons allen. De priester is er geweest. Ik ben bereid heen te gaan.”

Haar arme, verwelkte lichaam zakte langzaam ineen. Haar pupillen rolden omhoog in haar hoofd.

Een zuster kwam binnen en keek naar haar. Mrs. Moran was ter ziele.

John West woonde de begrafenis met de anderen bij.

Toen de kist neergelaten was en de geestelijke de dienst beëindigd had, dacht hij met een tikje zelfverwijt en wroeging aan de oude vrouw. Zijn gedachten gingen door de loop der jaren terug naar hun eerste ontmoeting op de Kerk-bazar — ze was toen verdraagzaam en opgewekt geweest, maar... Hij haalde zijn schouders op.

Op de dag dat Mrs. Moran stierf had Frank Lammence Nellie's verblijf ontdekt en ook waar ze werkte. Na de begrafenis ging John West naar de City, had een onderhoud met de eigenaar van de boekhandel en verlangde van hem dat hij Mary ontslaan zou. „Geef haar voor haar eigen bestwil de bons, maar zeg niet tegen haar dat ik bij U geweest ben.”

Zo gebeurde het ook.

De volgende drie maanden zag John West Mary niet, maar iedere keer dat Frank Lammence hem op grond van de inlichtingen die hij van Paddy Ryan gekregen had rapporteerde dat ze een nieuw baantje gekregen had, zocht John West haar patroon op en iedere keer werd ze daarna ontslagen. Enige malen werd zijn taak vergemakkelijkt door het aan Mary onbekende feit dat hij een aandeel in de betreffende zaak had.

Toen Mary haar eerste baantje in de boekhandel kwijt raakte begreep ze er niets van. Ze hield van haar werk. Ze wist zeker dat ze haar werk tot tevredenheid van haar patroon verrichtte. Haar patroon was beleefd, maar niet van zijn stuk te brengen. Hij gaf haar een uitstekend getuigschrift.

Toen ze nog drie betrekkingen kwijt raakte, kwam Ben Worth op het idee dat er meer achter stak. Ze was het met hem eens en het duurde niet lang of ze kregen het bewijs in handen. Ze was net een paar dagen in een nieuwe betrekking op een kantoor, toen de manager haar bij zich ontbood. Hij was heel tevreden over haar werk, maar haar vader was een groot aandeelhouder in de zaak en had hem gelast haar te ontslaan.

Wat moest ze in Godsnaam beginnen?

„Dat doet de deur dicht,” zei Ben. „Ik doe aanzoek om je hand.”

Ze trouwden in alle stilte voor de ambtenaar van de

Burgerlijke Stand. Twee partijgenoten traden als getuigen op. Na afloop vergoot Mary een paar tranen. Niemand van haar familie erbij, geen bruidsjaпон, geen muziek, geen bloemen. Alleen een goedkope trouwring en een trouwacte. Maar Ben was bij haar; dat was de hoofdzaak.

Er werd een kleine receptie gehouden. Een paar vrienden en vriendinnen van Mary — oude en nieuwe, Katholieken en Communisten. Enkele van Ben's vrienden, en zijn moeder. Ben's moeder, een verlepte Joodse vrouw, nam Mary's hand in de hare, huilde en zei: „'t Is een eigenaardige, koppige jongen, maar 't is een goeie jongen. Ik ben blij dat mijn Ben met zo'n lief meisje getrouwd is.”

Net toen de korte huwelijksplechtigheid afgelopen was kwam John opdagen. Mary stond versteld over zijn fysieke verval. Hij verkeerde in kennelijke staat. Zijn ogen waren bloeddoorlopen met grote kringen eronder. Op de receptie at hij niets, maar dronk een boel wijn en sterke drank. Hij probeerde met iedereen aan te pappen, maar maakte zich alleen maar belachelijk.

„Ik ben niet gebrand op Commo's,” zei hij tegen Mary, zodat iedereen het horen kon. „Maar ik wou dat ik — hik — het lef had de ouwe Heer in de wielen te rijen, zoals jij.”

„Mijn vader is een schoft!” schreeuwde hij. Sloeg toen als een lijk op een sofa en viel in slaap.

De wittebroodsweken in de heuvels duurden kort, maar ze genoten. Ze pasten goed bij elkaar, fysiek en psychisch.

Na de huwelijksreis namen ze hun intrek in een flatje. Mary meubileerde het op afbetaling — goedkoop maar smaakvol. Zo nu en dan, als ze geen van beiden naar een vergadering moesten, vroegen ze een paar kennissen, voornamelijk zonen en dochters van middenstanders en mensen uit de gegoede kringen, die zich bij de linker-vleugel-beweging hadden aangesloten. Mary voelde dat Ben dan een beetje op hete kolen zat — Ben ging liever met arbeiders om.

Ben had een oude gramfoon met een stel goede platen die hij in de loop der jaren verzameld had door

minder te roken en zelfs minder te eten; hun gelukkigste avonden waren als ze alleen waren en naar de muziek luisterden. Ze genoten er intens van.

Ze hadden een uitgebreide bibliotheek goede boeken, die ook een bron van gemeenschappelijke belangstelling was. Mary verbaasde zich erover dat Ben, een onopgevoede arbeider, een zo grondige kennis van muziek en literatuur had.

Mary aanbad hem. Ze bewonderde zijn scherpe geest, zijn droge humor, zijn rustige vertrouwen in de onvermijdelijke overwinning van het communisme. Zijn kracht en zelfvertrouwen waren haar een ruggesteun in ogenblikken van neerslachtigheid en gaven haar een gevoel van veiligheid.

De gebeurtenissen van de laatste paar jaren hadden Mary ietwat verbijsterd, maar nu kon ze ze van zich afzetten. Ze zou een nieuw leven met Ben opbouwen, ze zou zich hem waardig betonen.

In fysieke zin prikkelde hij haar. Ze beantwoordde zijn liefkozingen met gretige overgave. Zolang ze Ben had konden karige maaltijden, het gemis van mooie, nieuwe kleren en van de omgang met haar vroegere huisgenoten haar niet schelen.

Ze leefde voor Ben. Ben's leven was gewijd aan de strijd. Voor haar waren Ben en de strijd één.

Ze voelde soms dat Ben zich er bezorgd over maakte dat wat hij haar bourgeois-afkomst noemde haar ertoe leiden zou misstappen te doen. Soms plaagde hij er haar goedig mee, maar ze overtuigde hem er al gauw van dat ze, zoals hij dat uitdrukte, 'uit één stuk' was.

Mary kreeg vast werk bij de anti-oorlog beweging. Ze verdiende £3 in de week, wat hen met de £2, die Ben verdiende als organisator bij de Communistische Partij, in staat stelde een vrij comfortabel leven te leiden.

Mary merkte dat Ben hevig onder de indruk was van de strijd in Spanje; hij beschouwde die als een krachtmeting van de fascistten met de vrijheidslievende krachten.

„De fascistten beproeven hun klauwen en slag tanden,” zei hij tegen Mary. „Als ze het in Spanje winnen zullen ze mettertijd de Sowjet Unie aanpakken. Als Franco